

Załącznik do Uchwały nr XVIII/128/20

Rady Gminy Dobrzyniewo Duże

z dnia 31 stycznia 2020 roku

STRATEGIA ROZWOJU GMINY DOBRZYNIOWO DUŻE NA LATA 2020–2030

autor:

prof. UE dr hab. Andrzej Sztando

tel. 603163839

andrzej@sztando.com

www.sztando.com

Dobrzyniewo Duże, styczeń 2020

---

autorstwo, skład i opracowanie szaty graficznej, redakcja materiałów źródłowych
prof. UE dr hab. Andrzej Sztando
www.sztando.com
andrzej@sztando.com

Niniejsza STRATEGIA ROZWOJU GMINY DOBRZYNIOWO DUŻE na lata 2020-2030 jest już trzecią Strategią przyjętą przez samorząd Gminy Dobrzyniewo Duże. Strategie poprzednie to:

- STRATEGIA ROZWOJU GMINY DOBRZYNIOWO DUŻE NA LATA 2016-2024 z czerwca 2016*
- STRATEGIA ROZWOJU GMINY DOBRZYNIOWO KOŚCIELNE DO ROKU 2020 z kwietnia 2001*

Zastosowane skróty nazw gminnych dokumentów planistycznych

skrót	pełna nazwa dokumentu
GPO 2019-2023	Gminny Program Osłony „Posiłek Dla Dzieci i Młodzieży” na lata 2019-2023
GPO IV	Gminne Programy Osłony „Posiłek Dla Dzieci i Młodzieży” (czteroletnie)
GPOL 2019-2022	Gminny Program Osłony w Zakresie Zmniejszenia Wydatków Poniesionych na Leki Przez Mieszkańców Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2019-2022
GPR 2018	Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże z 2018 r.
KPP	koncepcja programowo-przestrzenna
MPZP	miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego
PEE 2020-2030	Program Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030
PEO 2020-2030	Program Edukacji Obywatelskiej Mieszkańców Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030
PGM 2016-2020	Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2016-2020
PGN 2021-2030	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2021-2030
PGNX 2020	Plan gospodarki niskoemisyjnej dla miasta Białegostoku i gmin Choroszcz, Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl, Wasilków, Zabłudów do roku 2020
PLPPG 2020-2030	Program Lokalnej Polityki i Promocji Gospodarczej Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030
POBZ I	Programy Opieki nad Zwierzętami Bezdomnymi oraz Zapobiegania Bezdomności Zwierząt na Terenie Gminy Dobrzyniewo Duże (roczne)
POŚ 2020-2023	Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2023 z perspektywą do roku 2027
POŚ IV	Programy Ochrony Środowiska Dla Gminy Dobrzyniewo Duże (czteroletnie)
POZ 2020-2023	Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2020-2023 dla Gminy Dobrzyniewo Duże
POZ IV	Gminne Programy Opieki nad Zabytkami dla Gminy Dobrzyniewo Duże (czteroletnie)
PPPR 2012-2020	Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2012-2020
PPPR III	Programy Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Dobrzyniewo Duże (trzyletnie)
PPRPAPN I	Gminne Programy Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii (roczne)
PRMUWUK 2020-2025	Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Kanalizacyjnych na lata 2020-2025
PRMUWUK 2026-2030	Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Kanalizacyjnych na lata 2026-2030

PRPFTR 2020-2030	Program Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030
PUA 2011	Plan Usuwania Azbestu z Terenu Gminy Dobrzyniewo Duże z 2011 r.
PUR 2021-2030	Plan Urzędniowo-Rolny Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2021-2030
PWEU 2014	Lokalny Program Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży na Terenie Gminy Dobrzyniewo Duże z 2014 r.
PWOP I	Programy Współpracy Gminy Dobrzyniewo Duże z Organizacjami Pozarządowymi (roczne)
PWR 2018-2021	Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Dobrzyniewo Duże na lata 2018-2021
PWR III	Gminne Programy Wspierania Rodziny w Gminie Dobrzyniewo Duże (trzyletnie)
PWZN 2018-2020	Plan Wykorzystania Zasobu Nieruchomości Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2018-2020
PWZN 2020-2022	Plan Wykorzystania Zasobu Nieruchomości Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2022
PWZN III	Plany Wykorzystania Zasobu Nieruchomości Gminy Dobrzyniewo Duże na lata (trzyletnie)
PZRPTZ	kolejne wersje „Planu Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Miasta Białegostoku i gmin ościennych, które zawarły z Miastem Białystok porozumienie w sprawie wspólnej organizacji transportu publicznego oraz pozostałych gmin wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego” lub planu równorzędnego
PZRPTZ 2015-2022	Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego na lata 2015-2022 dla Miasta Białegostoku i gmin ościennych, które zawarły z Miastem Białystok porozumienie w sprawie wspólnej organizacji transportu publicznego oraz pozostałych gmin wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego
SRPS 2012-2022	Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Dobrzyniewo Duże na lata 2012-2022
SRPS 2023-2030	Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Dobrzyniewo Duże na lata 2023-2030
SUKZP	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobrzyniewo Duże
WPF	Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Dobrzyniewo Duże
ZPZ 2020-2035	Założenia do Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2035

Pozostałe zastosowane skróty

PAIH	Polska Agencja Inwestycji i Handlu S.A.
UG	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże
UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
GEZ	Gminna Ewidencja Zabytków
ZWS	Zespół ds. Wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże

Spis Treści

1.	PRZEDMOWA WÓJTA.....	7
2.	OD AUTORA	8
CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA: Budowa Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030		9
3.	PRZESŁANKI OPRACOWANIA SRGDD 2020-2030	10
4.	ZASADY I PROCES BUDOWY SRGDD 2020-2030	12
5.	WYKORZYSTANE ŹRÓDŁA INFORMACJI	16
CZĘŚĆ I: Diagnoza i analiza strategiczna podstawowych uwarunkowań rozwojowych		17
6.	ANALIZA STRATEGICZNA CECH I RELACJI GMINY	18
6.1.	ANALIZA SWOT PLUS	18
6.2.	ANALIZA RELACJI STRATEGICZNYCH	48
CZĘŚĆ II: Rozwój strategiczny Gminy Dobrzyniewo Duże w latach 2020-2030		60
7.	PRZEDMIOT, PODMIOTY, OKRES I HORYZONT SRGDD 2020-2030.....	61
8.	MISJA ROZWOJOWA GMINY I JEJ BENEFICJENCI.....	64
9.	WIZJA ROZWOJU	66
10.	CELE STRATEGICZNE	70
11.	CELE OPERACYJNE	81
12.	PRIORYTETY ROZWOJU	89
13.	ZADANIA STRATEGICZNE	93
13.1.	CHARAKTER ZADAŃ STRATEGICZNYCH.....	93
13.2.	WYKAZ ZADAŃ STRATEGICZNYCH GMINY.....	98
13.3.	POWIĄZANIA ZADAŃ STRATEGICZNYCH Z CELAMI OPERACYJNYMI	132
14.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA STRATEGII.....	134
CZĘŚĆ III: Sposób wdrażania, monitoringu i ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030		136
15.	WDRAŻANIE SRGDD 2020-2030	137
15.1.	PRZYDZIAŁ ZADAŃ STRATEGICZNYCH	137
15.2.	POWOŁANIE I FUNKCJONOWANIE ZESPOŁU DS. WDRAŻANIA STRATEGII ROZWOJU GMINY DOBRZYNIOWO DUŻE I JEJ PODGRUP 137	
15.3.	ZASADY PRAC ZWS NAD WDRAŻANIEM SRGDD 2020-2030	140
16.	PLAN EWALUACJI SRGDD 2020-2030.....	142
16.1.	ISTOTA I FAZY EWALUACJI	142
16.2.	MONITORING.....	142
16.3.	SPRAWOZDANIA Z REALIZACJI SRGDD 2020-2030	162

16.4.	PRZYJMOWANIE SPRAWOZDAŃ Z REALIZACJI SRGDD 2020-2030 ORAZ JEJ EWENTUALNA AKTUALIZACJA	162
17.	SPISY I ZAŁĄCZNIKI	163
17.1.	TABELE	163
17.2.	RYSUNKI	163
17.3.	DOKUMENTY ZGODNOŚCI HORYZONTALNEJ I WERTYKALNEJ	164
17.4.	DOKUMENTY ZGODNOŚCI WEWNĘTRZNEJ	166
17.5.	LISTA LIDERÓW LOKALNYCH I PONADLOKALNYCH DECYDENTÓW ZAPROSZONYCH DO PRAC NAD SRGDD 2020-2030.....	166

1. Przedmowa Wójta

Drodzy Mieszkańcy

Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030, którą Państwo trzymacie w rękach, jest dokument, który posiada kluczowe znaczenie dla rozwoju naszej gminy. Zawiera ona bowiem cele i zadania, których realizacja oznaczać będzie prawidłowy rozwój jej społeczeństwa i gospodarki przy jednoczesnym zapewnieniu dobrego stanu środowiska naturalnego. Strategia ta jest świadomym wyborem tych działań, co do których wszyscy jesteśmy przekonani, że uruchomią szereg korzystnych dla gminy impulsów rozwojowych. Możemy oczekiwać, że zapoczątkuje ona nowy, dobry rozdział w historii Gminy Dobrzyniewo Duże, umożliwiając lub znacząco ułatwiając pełne wykorzystanie wszystkich jej atutów i szans, likwidując lub wyraźnie ograniczając problemy oraz zabezpieczając ją przed zagrożeniami. Jesteśmy przekonani, że działania realizowane w ramach Strategii skutkować będą nie tylko poprawą poziomu zaspokojenia potrzeb mieszkańców, ale również przyciągać będą kolejne środki finansowe do jej budżetu, a także do Państwa gospodarstw domowych i firm.

Stoi przed nami wielkie zadanie. Strategia nie ma przecież zdolności samosprawczych. Jest doskonałym narzędziem, lecz tylko narzędziem. Rozpoczynamy zatem okres, w którym, poza czynnościami dotychczasowymi, wykonywać będziemy szereg nowych prac i intensyfikować prace, które już prowadziliśmy, czy prowadzimy, takich jak np. pozyskiwanie środków z funduszy unijnych, promocja gospodarcza, doskonalenie struktur administracyjnych, budowa nowych urządzeń infrastruktury technicznej i społecznej oraz wiele innych. Dysponujemy odpowiednią wiedzą i środkami, aby zadania te wykonać. Nie brak nam też motywacji i wiary w odniesienie sukcesu. Razem z nami, przed wyzwaniem przyszłości, stoją nasi – już sprawdzeni – mieszkańcy i partnerzy. W związku z tym, jestem spokojny, co do powodzenia naszej misji i przekonany, że realizacja Strategii stanie się dla nas wszystkich powodem do czerpania przyjemności z rozwoju tego, co dla nas wszystkich wspólne. Z rozwoju demokratycznej wspólnoty samorządowej, którą z mocy prawa tworzymy, i w której z woli własnej żyjemy. Z rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże.

*Wójt Gminy Dobrzyniewo Duże
Wojciech Cybulski*

2. Od autora

Strategia, którą Państwo trzymacie w rękach to plan osiągnięcia marzeń, które są dla nas wszystkich wspólne. Marzeń o lokalnej ojczyźnie, w której każdy będzie miał szansę na dobre życie i bez większych obaw będzie mógł patrzeć w przyszłość. Gdzie rozwój zawodowy i wynikające z niego, satysfakcjonujące warunki pracy nie będą dostępne tylko dla małej grupy osób, a własna inicjatywa gospodarcza, rolnicza, społeczna czy prośrodowiskowa spotykać się będzie z szacunkiem i wsparciem władz. Gdzie samorząd aktywnie angażuje się nie tylko w realizację zadań obligatoryjnych, ale również w działalność dodatkową, oczekiwaną przez lokalną społeczność oraz podmioty gospodarcze. Ojczyźnie, bez opuszczania której będzie można zdobyć bardzo dobre wykształcenie, uzyskać profesjonalną pomoc medyczną, na wiele sposobów wypocząć oraz zawsze czuć się bezpiecznie. Bogatej w nowoczesne rozwiązania techniczne, innowacyjnej, kreatywnej, zintegrowanej społecznie, wielofunkcyjnej gospodarczo, a jednocześnie posiadającej czyste środowisko, które daje wielką radość kontaktu z naturą.

Czy rzeczywiście jest to realne? Czy takie marzenia można spełnić właśnie w Gminie Dobrzyńewo Duże? Bez wątplenia tak. Jest to szczególnie prawdopodobne właśnie w tej gminie, ponieważ jest ona obdarzona cennymi zasobami naturalnymi i niebywale korzystnym położeniem w sąsiedztwie dynamicznie rozwijającego się Białegostoku, jednego z nowych centrów rozwoju kraju, oraz na trasie istniejących i projektowanych szlaków komunikacyjnych o regionalnym, narodowym, międzynarodowym, a nawet europejskim znaczeniu. Oznacza to, że społeczność i gospodarka gminy korzystają i mogą coraz bardziej korzystać z wielowymiarowego rozwoju sąsiedniego, dużego miasta oraz całego państwa, zachowując jednocześnie i w zrównoważony sposób korzystając z własnych, unikalnych zasobów środowiskowych.

Aby tak się stało, konieczna jest jednak wysoka aktywność, profesjonalizm i odwaga lokalnego gospodarza – samorządu gminy. Pozostawanie w strukturach oraz rozwiązaniach organizacyjnych, przestrzennych, infrastrukturalnych i innych, które wystarczały na poprzednich etapach rozwoju, nie zapewni satysfakcjonującego rozwoju gminy dziś i w przyszłości. Co więcej, grozi utrwaleniem znanych i pojawieniem się nowych problemów. Podczas prac nad Strategią przekonałem się jednak, że ryzyko takiego scenariusza nie jest duże. Gmina Dobrzyńewo Duże posiada bowiem jeszcze jedną wyjątkową cechę. Zamieszkują ją i działają w niej ludzie o wysokiej aktywności, kwalifikacjach i ambicjach. Co więcej są oni zdolni do porozumienia i współpracy na rzecz jej rozwoju. To najważniejszy zasób tej gminy. Pozwala mi to z optymizmem patrzeć na jej przyszłość i życzyć jej szybkiego spełniania marzeń.

Autor

prof. UE dr hab. Andrzej Sztando

**CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA: Budowa Strategii Rozwoju
Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030**

3. Przesłanki opracowania SRGDD 2020-2030

Obowiązująca dotąd Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże została opracowana oraz przyjęta w 2016 r. na lata 2016-2024. Jej treść ma już zatem 5 lat, a jej okres obowiązywania upłynął w ok. 60% (por. rozdział 7). Implikuje to konieczność zastąpienia jej nową Strategią. Ponadto, w okresie tym, nastąpiły istotne zmiany **struktur społeczno-gospodarczych gminy. Zmianie uległo także jej bliższe oraz dalsze otoczenie.** Ponownie zmienił się **układ czynników, które mogą zostać wykorzystane w jej rozwoju.** Jednym z najważniejszych są nowe **fundusze z okresu programowania Unii Europejskiej 2021-2027.** Ich beneficjentami bezpośrednio i pośrednio będą w przyszłości mieszkańcy i przedsiębiorstwa funkcjonujące w Gminie Dobrzyniewo Duże. Drugim z czynników kluczowych jest wpływ gospodarki i społeczeństwa Białegostoku, całego regionu, Polski i Unii Europejskiej na Gminę Dobrzyniewo Duże. Zarówno pozytywny, taki jak np. napływ innowacji i kapitału inwestycyjnego, jak i negatywny, taki jak np. napływ szkodliwych wzorców życiowych i konsumpcyjnych, a także emigracja mieszkańców, zwłaszcza młodych, ambitnych i ponadprzeciętnie wykształconych. Poważne zmiany dotyczą również wielu innych czynników.

Niebagatelny argumentem za przyjęciem nowej Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże, jest także fakt, iż **musi ona korespondować z zupełnie nowymi zamierzeniami strategicznymi władz państwowych, wojewódzkich, powiatowych oraz władz gmin sąsiednich, zwłaszcza Białegostoku.** Postulat ten odnosi się również do założeń i zamiarów **współpracy międzysamorządowej.** Całość obrazu niezbędnej synchronizacji dopełnia **potrzeba koordynacji zamierzeń** władz Gminy Dobrzyniewo Duże wyrażanych w różnych, przyjętych po 2016 r., programach i planach dziedzinowych. Wspomniana, strategiczna korespondencja pozwala na włączanie podmiotów zewnętrznych (głównie samorządu powiatowego, wojewódzkiego i ministerstw) w stymulowanie rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże. Strategiczna synchronizacja, mieszcząca się w koncepcji wielopoziomowego zarządzania publicznego, która zyskuje dziś międzynarodową popularność, zwiększa natomiast efektywność wydatkowania środków publicznych i skraca czas niezbędny do osiągnięcia celów.

Argumentem za aktualizacją jest również **dalsze doskonalenie Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże, jako planistycznego fundamentu rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego gminy.** Jak dotąd Gmina Dobrzyniewo Duże przyjęła dwie strategie rozwoju w latach 2001 i 2016. Niniejsza jest zatem trzecią z kolei. Wdrażanie poprzednich przyniosło szereg doświadczeń, które powinny zostać wykorzystane. Współczesna strategia **nie może się jednak ograniczać jedynie do ewidencji społecznych potrzeb miejscowej ludności. Z jednej strony, musi stać się kreatywną koncepcją progospodarczych, prospołecznych i prośrodowiskowych działań, a z drugiej świadomym wyborem tych z nich, które są najważniejsze.** Jej zakres merytoryczny musi zatem **odpowiadać nowoczesnym i sprawdzonym koncepcjom zarządzania strategicznego.** Wynikać musi także z dostosowanej do potrzeb samorządu lokalnego

analizy strategicznej, a nie z zaadaptowanej do tego celu analizy przedsiębiorstw. W przejrzysty sposób musi również **formułować cele strategiczne i operacyjne oraz priorytety i zadania**. Nie może być pozbawiona procedury wdrożeniowej, czy też szczegółowych zasad ewaluacji.

Biorąc powyższe pod uwagę, nowa, niniejsza Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyńewo Duże na lata 2020-2030:

- uwzględnia nową sytuację i pozycję strategiczną gminy,
- uwzględnia inne strategie, plany i programy dotyczące społecznej, gospodarczej i środowiskowej sfer gminy oraz zaawansowanie ich realizacji,
- uwzględnia wszystkie kluczowe własności społeczne, gospodarcze i środowiskowe gminy i zawiera prezentację najważniejszych z nich,
- bazuje na dwóch nowoczesnych metodach analizy strategicznej jednostek samorządu terytorialnego, tj. na metodzie analizy pozycji strategicznej tzw. „SWOT Plus” oraz na metodzie analizy relacji strategicznych jednostki samorządu terytorialnego,
- zawiera rozstrzygnięcia, za które działania związane z jej realizacją odpowiadają jedynie władze samorządowe, a za które odpowiadają również inne podmioty,
- zawiera rozwiązania w zakresie organizacji procesu jej wdrażania,
- wskazuje główne grupy jej źródeł finansowania,
- wskazuje szczegółowe rozwiązania w zakresie ewaluacji.

4. Zasady i proces budowy SRGDD 2020-2030

Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 została zbudowana w oparciu o 4 podstawowe, niżej opisane zasady planowania strategicznego rozwoju lokalnego.

Zasada konsensusu społeczności lokalnej. Zasada ta polega na tworzeniu Strategii z uwzględnieniem potrzeb i aspiracji społeczności gminy, tak aby stała się ona narzędziem ich zaspokojenia. Stosowanie tej zasady gwarantuje nie tylko adekwatność treści Strategii w stosunku do owych potrzeb i aspiracji, ale również zaangażowanie obywateli w proces jej realizacji. Twierdzenie to już wielokrotnie zostało pozytywnie zweryfikowane w dziesiątkach tysięcy polskich i zagranicznych samorządów lokalnych i ponadlokalnych. Także podczas realizacji poprzednich strategicznych planów rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże.

Do prac nad SRGDD 2020-2030 zaproszono zatem przedstawicieli społeczności lokalnej, zwanych liderami lokalnymi, reprezentujących różne miejscowości gminy, środowiska społeczne i zawodowe oraz grupy interesów oraz przedstawicieli ponadlokalnych podmiotów, organizacji i władz mających wpływ na rozwój gminy. Łącznie prawie 200 osób (por. rozdz. 17.5). Byli to: Radni Rady Gminy; Wójt i jego zastępca; Sekretarz i Skarbnik Gminy; kierownicy referatów, piastujący stanowiska samodzielne w Urzędzie Gminy; sołtysi i przewodniczący rad sołeckich; kierownicy i dyrektorzy jednostek organizacyjnych gminy; kierownicy, dyrektorzy, prezesi największych podmiotów gospodarczych; rolnicy posiadający największe gospodarstwa rolne; prezesi, przewodniczący największych organizacji rolniczych; kierownicy, dyrektorzy, prezesi największych podmiotów gospodarczych świadczących na terenie gminy usługi infrastrukturalne w zakresie elektroenergetyki, gazownictwa, telekomunikacji, komunikacji drogowej i kolejowej; prezesi, przewodniczący największych organizacji, stowarzyszeń, zrzeszeń przedsiębiorców; prezesi, przewodniczący prospołecznych i prośrodowiskowych organizacji pozarządowych; kierownicy, dyrektorzy, prezesi największych, innych niż gminne, jednostek pomocy i opieki medycznej, prezesi ochotniczych straży pożarnych; Starosta i Przewodniczący Rady Powiatu Białostockiego, Radni Rady Powiatu Białostockiego z terenu gminy; wójtowie, burmistrzowie, Prezydent Białegostoku, przewodniczący rady gmin/miast sąsiednich; Marszałek Województwa Podlaskiego; Radni Sejmiku Województwa Podlaskiego z terenu Powiatu Białostockiego; lokalni parlamentarzyści, Powiatowy Lekarz Weterynarii; Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny; Komendant Powiatowy Policji; Komendant Powiatowy Państwowej Straży Pożarnej; Dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy; Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego; nadleśniczy; przedstawiciele władz obszarów prawnej ochrony przyrody; przedstawiciele mediów i inne osoby, w tym mieszkańcy, którzy wyrazili taką wolę.

Osoby te posiadają szeroką wiedzę na temat problemów i oczekiwań tej społeczności, a także gruntowne doświadczenie w zakresie kreowania rozwoju gminy. Włączenia tych osób do prac nad SRGDD 2020-2030 dokonano w trakcie warsztatów strategicznych, podczas których zaproszeni liderzy, w imieniu społeczności lokalnej, prezentowali swoje opinie i spostrzeżenia na temat sil-

nych stron gminy, jej problemów i zagrożeń, a także szans rozwojowych. Dokonali zatem analizy strategicznej gminy. Ponadto zaproponowali oni konkretne zadania strategiczne (stałe działania oraz jednorazowe przedsięwzięcia) inwestycyjne, informacyjne, promocyjne, prawne, organizacyjne, edukacyjne, monitoringowe i inne, których realizacja przyczyni się do:

- wykorzystania lub pełniejszego wykorzystania atutów gminy,
- rozwiązania lub ograniczenia problemów rozwojowych gminy,
- zabezpieczenia się przed zagrożeniami lub skompensowania ich skutków,
- wykorzystania szans rozwojowych.

Warsztaty strategiczne odbyły się w Pogorzałkach w dniach 19, 20, 21 sierpnia 2019 r. Przeprowadzono je z wykorzystaniem techniki moderacji wizualnej. Polegała ona na zadawaniu uczestnikom pytań, dotyczących ww. tematów, zapisywaniu przez uczestników odpowiedzi, a następnie prezentowaniu tych odpowiedzi wraz z uzasadnieniem. Zadaniem moderatora było inicjowanie i prowadzenie dyskusji na ww. tematy. Chodziło o to, by prócz sporów, naturalnych w takiej sytuacji, osiągnąć efekt w postaci możliwie zgodnego, grupowego planowania i podejmowania decyzji. W przypadku rozbieżności stanowisk, w drodze dyskusji i argumentacji, dążono do osiągnięcia rozwiązań lepszych niż „mechaniczny” kompromis między wstępnymi stanowiskami stron. Dopuszczono podejmowanie decyzji wyłącznie na zasadzie konsensusu, wykluczając głosowania, które dzieliłyby uczestników planowania strategicznego na wygranych i przegranych. Aktywny, merytoryczny udział uczestników warsztatów strategicznych zadecydował o pomyślnym przebiegu procedury planowania strategicznego. Jego efektem stała się zgoda wszystkich osób biorących w nich udział co do uwarunkowań i kierunków rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże, a także szereg ustaleń co do wspomnianych własności gminy. Uzgodnienia te stanowiły fundament prac nad treścią SRGDD 2020-2030.

Ponadto projekt SRGDD 2020-2030 konsultowany był z mieszkańcami gminy poprzez udostępnienie go na stronie internetowej Gminy Dobrzyniewo Duże (www.dobrzyniewo.pl) w okresie od 6 do 26 listopada 2019 i przyjmowanie uwag do niego. Na tym etapie wniesiono 8 uwag szczegółowych i dokonano stosownych korekt.

Projekt Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże konsultowany był również z Radnymi Rady Gminy Dobrzyniewo Duże na forach poszczególnych jej komisji. Należy jednak podkreślić, że większość z nich brała udział we wszystkich wcześniejszych, konsultacyjno-warsztatowych etapach prac nad Strategią. Biorąc powyższe pod uwagę, należy uznać, że SRGDD 2020-2030 spełnia zasadę konsensusu społeczności lokalnej i posiada walor akceptacji reprezentantów społeczności lokalnej.

Zasada zgodności wertykalnej i horyzontalnej. Samorząd Gminy Dobrzyniewo Duże, jak każdy inny samorząd, mimo iż dysponuje ustawowo zagwarantowanym obszarem autonomii działa w

szeroko rozumianym otoczeniu. Relacje z owym otoczeniem posiadają 3 bardzo istotne dla jego rozwoju cechy. Po pierwsze dotyczą zagadnień gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Po drugie, podmioty, które w relacje te z Gminą Dobrzyniewo Duże wchodzi są liczne i są to inne samorządy, przedsiębiorstwa, organizacje społeczne, pojedyncze osoby, instytucje publiczne, a nawet władze państwowe, czy władze organizacji międzynarodowych. Po trzecie, wpływ tych relacji na rozwój Gminy Dobrzyniewo Duże jest bardzo duży.

Biorąc powyższe pod uwagę zapewniono zgodność wertykalną i horyzontalną Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 z dokumentami planistycznymi (strategiami, planami, programami) najważniejszych podmiotów otoczenia - oczywiście we wszystkich tych przypadkach, w których było to zgodne z interesem Gminy Dobrzyniewo Duże. Zgodność wertykalna to zgodność Strategii z dokumentami planistycznymi samorządu powiatowego, województwa, kraju oraz organizacji międzynarodowych. Daje ona możliwość rozwoju współpracy z tymi podmiotami oraz zwiększa szanse na pozyskanie środków zewnętrznych. Zgodność horyzontalna to zgodność Strategii z dokumentami planistycznymi sąsiednich samorządów gminnych. Daje ona możliwość rozwoju współpracy z nimi przy rozwiązywaniu tych samych lokalnych i subregionalnych problemów. Dokumenty planistyczne zgodności wertykalnej i horyzontalnej zostały zawarte w rozdziałach 17.3. i 17.4. Fakt, iż Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 spełnia warunek zgodności wertykalnej i horyzontalnej nie oznacza, że została ona podporządkowana treści innych dokumentów planistycznych. Priorytetem były tu bowiem koncepcje, uwarunkowania, szanse i zagrożenia Gminy Dobrzyniewo Duże, będące przedmiotem analizy strategicznej przedstawionej w rozdziale 6.

Zasada zgodności wewnętrznej. Zgodność wewnętrzna to zgodność niniejszej Strategii z innymi dokumentami planistycznymi Gminy Dobrzyniewo Duże.

Zarządzanie strategiczne wymaga posługiwania się przez samorząd gminy szeregiem różnorodnych dokumentów planistycznych o charakterze zarówno długoterminowym, jak i krótkoterminowym. Niezależnie od tego, czy ich sporządzanie jest fakultatywnym aktem aktywności władz, czy też wynika z dyspozycji ustawowych, wszystkie one powinny tworzyć spójną, hierarchiczną strukturę. Z oczywistych względów w strukturze tej funkcję nadrzędną pełni Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże. Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 spełnia ten wymóg. Osiągnięto go drogą szczegółowej analizy planów i programów przyjętych przez ten samorząd do realizacji w ostatnich kilku latach oraz asymilacji ich najważniejszych elementów. Dokumenty planistyczne zgodności wewnętrznej zostały zawarte w rozdziale 17.4.

Zasada rozwoju zrównoważonego (ekorozwoju). Ekorozwój to proces rozwoju gospodarczego, w którym następuje skojarzenie rozwoju społeczno-gospodarczego z funkcjonowaniem ekosystemów i stanem ich relacji ekologicznych. Ekorozwój to również takie zarządzanie zasobami środowiska, które umożliwia ich gospodarcze i społeczne wykorzystanie przy jednoczesnym ich zachowaniu.

waniu w postaci możliwie zbliżonej do pierwotnej, tak aby i w przyszłości mogły być wykorzystywane. Przyjmując zasadę rozwoju zrównoważonego (ekorozwoju) złożono możliwość równoległego i zrównoważonego rozwijania wszystkich trzech sfer gminy (gospodarczej, społecznej i środowiskowej) dzięki zrozumieniu wagi każdej z nich i umiejętności znajdowania rozwiązań kompromisowych.

5. Wykorzystane źródła informacji

W procesie budowy Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030, oprócz informacji pozyskanych podczas warsztatów strategicznych, a także w drodze licznych konsultacji z władzami gminy, wykorzystano dane, informacje i koncepcje pochodzące z:

- Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego,
- dokumentów planistycznych zgodności wertykalnej i horyzontalnej wskazanych w rozdziale 17.3,
- dokumentów planistycznych zgodności wewnętrznej wskazanych w rozdziale 17.4,
- archiwalnych planów i programów rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże, w tym jej poprzednich strategii rozwoju,
- sprawozdań statystyki państwowej (np. MPiPS-03, MPiPS-05) składanych przez gminę,
- Badań Aktywności Ekonomicznej Ludności w latach 2011-2014 Głównego Urzędu Statystycznego,
- sprawozdań z realizacji planów i programów Gminy Dobrzyniewo Duże,
- informatorów miesięcznych Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku,
- sprawozdań rocznych z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku.
- uchwały budżetowej na 2019 r.,
- sprawozdań rocznych z wykonania budżetów z lat 2012-2018,
- sprawozdań z działalności Wójta Gminy,
- materiałów promocyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże,
- wydań Głosu Dobrzyniewa,
- stron internetowych i biuletynów informacji publicznej Gminy Dobrzyniewo Duże oraz jej jednostek,
- wszystkich, pozostałych, nie wskazanych wyżej, uchwał Rady Gminy i zarządzeń Wójta Gminy,
- kilkuset publikacji naukowych na temat zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym,
- wyników wywiadów osobistych przeprowadzonych przez autora w lipcu i sierpniu 2014 r. z burmistrzami 46 polskich, małych miast nt. ich koncepcji i doświadczeń w zarządzaniu strategicznym rozwojem ich miast.

CZĘŚĆ I: Diagnoza i analiza strategiczna podstawowych uwarunkowań rozwojowych

6. Analiza strategiczna cech i relacji gminy

6.1. Analiza SWOT Plus

W procesie budowy SRGDD 2020-2030 zastosowano analizę strategiczną SWOT Plus, dostosowaną do charakteru jednostek samorządu terytorialnego. W analizie tej wyróżniono:

- **atuty** – najważniejsze, istniejące w momencie analizy, właściwości Gminy Dobrzyniewo Duże, które są aktywnymi źródłami jej rozwoju lub nieaktywnymi, lecz możliwymi do zaktywizowania źródłami tego rozwoju.
- **stymulanty** – aktywne czynniki zewnętrzne przyczyniające się do rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże.
- **problemy** – istniejące w momencie analizy, właściwości Gminy Dobrzyniewo Duże, które są hamulcami lub barierami jej rozwoju.
- **destymulanty** – aktywne czynniki zewnętrzne będące barierami lub hamulcami rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże.
- **szanse wewnętrzne** – wyróżniające Gminę Dobrzyniewo Duże, mające swoje źródło na jej terenie, szczególne możliwości wykreowania jej nowych atutów, zdyskontowania istniejących, atutów, rozwiązania problemów, wyeliminowania zagrożeń lub zabezpieczenia się przed nimi.
- **szanse zewnętrzne** – najważniejsze, pozytywne czynniki zewnętrzne, które istniały w momencie analizy i mogą, po spełnieniu pewnych warunków, stać się stymulantami rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże, lub których zaistnienie w przyjętym horyzoncie czasowym jest wysoce prawdopodobne, i które mogą, po spełnieniu pewnych warunków, stać się stymulantami.
- **zagrożenia wewnętrzne** – najważniejsze, istniejące w momencie analizy, właściwości Gminy Dobrzyniewo Duże, które są nieaktywnymi, lecz możliwymi do zaktywizowania barierami lub hamulcami jej rozwoju, lub sytuacje wysokiego prawdopodobieństwa utraty danego atutu, pojawienia się problemu lub utraty stymulanty, wtedy gdy przyczyna znajduje się na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże.
- **zagrożenia zewnętrzne** – najważniejsze, negatywne czynniki zewnętrzne, których zaistnienie w przyjętym horyzoncie czasowym jest wysoce prawdopodobne, i które mogą stać się destymulantami rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże, lub sytuacje wysokiego prawdopodobieństwa utraty danej stymulanty, wtedy gdy przyczyna zmiany leży poza Gminą Dobrzyniewo Duże.

W kolejnych 4 tabelach przedstawiono wyniki analizy powyższych cech Gminy Dobrzyniewo Duże. Rysunek 1 stanowi ilustrację jej struktury.

Rysunek 1. Schemat analizy SWOT Plus Gminy Dobrzyńsko Duże

		<i>Wnętrze Gminy Dobrzyńsko Duże i jej właściwości</i>	<i>Otoczenie i jego czynniki wpływu na rozwój Gminy Dobrzyńsko Duże</i>
<i>istniejące</i>	<i>korzystne</i>	ATUTY	STYMULANTY
	<i>niekorzystne</i>	PROBLEMY	DESTYMULANTY
<i>potencjalne</i>	<i>korzystne</i>	SZANSE WEWNĘTRZNE	SZANSE ZEWNĘTRZNE
	<i>niekorzystne</i>	ZAGROŻENIA WEWNĘTRZNE	ZAGROŻENIA ZEWNĘTRZNE

Dodatkowo atuty, problemy, szanse wewnętrzne, szanse zewnętrzne, zagrożenia wewnętrzne i zagrożenia zewnętrzne zostały podzielone na strategiczne, czyli szczególnie ważne i pozostałe, czyli takie, które należy uwzględnić w konstrukcji SRGDD 2020-2030, ale które implikują mniejsze społeczne, gospodarcze i środowiskowe skutki niż strategiczne. **Ponadto niektóre ze strategicznych atutów, problemów, szans i zagrożeń uznano za krytycznie ważne i pogrubiono je. Oznacza to, że podjęcie strategicznych działań wobec nich jest warunkiem koniecznym powodzenia całej strategii.**

Tabela 1. Atuty Gminy Dobrzyniewo Duże

	ATUTY STRATEGICZNE	POZOSTAŁE ATUTY
gospodarka (bez rolnictwa)	<ul style="list-style-type: none"> - polifunkcyjna struktura gospodarki gminy (brak dominacji, a co za tym idzie, uzależnienia gospodarki gminy od jednej branży gospodarki), - relatywnie niskie ceny nieruchomości atrakcyjnych z punktu widzenia gospodarczego, - bogate zasoby leśne i zrównoważona gospodarka leśna. 	<ul style="list-style-type: none"> - stosunkowo wysoki wskaźnik skłonności do przedsiębiorczości – ponad 800 osób prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą, - zasoby surowców mineralnych – kruszyw budowlanych.
rynek pracy	<ul style="list-style-type: none"> - niski poziom bezrobocia, - wysoka dostępność miejsc pracy w Białymstoku, - rosnąca różnorodność ofert na lokalnym rynku pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> - spadający w ostatnich latach poziom bezrobocia, - rosnąca w ostatnich latach liczba miejsc pracy, - rosnące w ostatnich latach wynagrodzenia na rynku pracy.
lokalizacja i komunikacja	<ul style="list-style-type: none"> - położenie w bezpośrednim sąsiedztwie Białegostoku, stanowiącego dynamicznie rozwijające się, gospodarcze, społeczne, kulturalno-rozrywkowe, handlowe, usługowe, logistyczne, naukowe oraz administracyjne centrum Podlasia, a także najważniejszy w regionie punkt przyciągania inwestycji zewnętrznych, zwłaszcza zagranicznych, - położenie na trasie linii kolejowej nr 38, - położenie w bezpośrednim sąsiedztwie gminy drogi ekspresowej S8 stanowiącej ważny, regionalny, krajowy i międzynarodowy korytarz komunikacyjny, - położenie na trasie drogi krajowej nr 65 stanowiącej ważny, regionalny i krajowy korytarz komunikacyjny. 	<ul style="list-style-type: none"> - przebieg w sąsiedztwie gminy Wschodniego Szlaku Rowowego Green Velo, - położenie w niewielkiej odległości od granicy z Białorusią, - położenie w stosunkowo niewielkiej odległości od granicy z Litwą i Rosją (Obwód Kaliningradzki), - dobra komunikacja publiczna łącząca zachodnią część gminy z Białymstokiem.

przestrzeń	<ul style="list-style-type: none"> - duże zasoby atrakcyjnie położonych terenów (głównie innych niż gminne), które mogą zostać przeznaczone i zagospodarowane na cele gospodarcze i mieszkaniowe, - wysoki, potencjalny poziom zainteresowania przedsiębiorców gruntami pod inwestycje produkcyjne, handlowe i mieszkaniowe wielorodzinne na terenie gminy, zwłaszcza w pobliżu granicy Białegostoku. 	<ul style="list-style-type: none"> - korzystne dla budownictwa warunki fizjograficzne - wysoka nośność i niewielkie zróżnicowanie poziomów gruntów, - pełnienie przez rzeki funkcji naturalnych granic gminy.
mieszkalnictwo	<ul style="list-style-type: none"> - wysoka atrakcyjność osiedleńcza gminy dla mieszkańc. Białegostoku, - relatywnie niskie ceny nieruchomości mieszkalnych, - dynamiczny rozwój budownictwa jednorodzinnego. 	<ul style="list-style-type: none"> - ogólnie dobry stan techniczny mieszkań komunalnych, - ogólnie niski poziom zadłużenia najemców mieszkań komunalnych,
infrastruktura techniczna	<ul style="list-style-type: none"> - dobrze rozwinięta przestrzennie sieć dróg wewnętrznych i łączących gminę z otoczeniem (atut nie obejmuje stanu technicznego wspomnianych dróg i ich infrastruktury okołodrogowej), - własne (należące do samorządu gminy) ujęcia wody i wysoka jej jakość, - dostępność sieci gazowej miejscowościach Fasty, Dobrzyńsko Fabryczne, Dobrzyńsko Duże i Nowe Aleksandrowo oraz potencjał dostaw gazu. 	<ul style="list-style-type: none"> - stosunkowo wysoka dostępność infrastruktury elektroenergetycznej, w tym wysokiego napięcia, a także potencjał zasilania, - urządzenia fotowoltaiczne pojawiające się w gospodarstwach domowych – jako wzorzec do naśladowania.
sport i rekreacja	<ul style="list-style-type: none"> - obiekty sportowo-rekreacyjne, w tym hala sportowa, boiska i Orlik. 	<ul style="list-style-type: none"> - rosnący poziom zaangażowania części społeczności lokalnej, zwłaszcza ludzi młodych, w uprawianiu sportu i aktywnej rekreacji.
służba zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> - dobry dostęp do podstawowych usług medycznych dzięki obecności na terenie gminy placówek służby zdrowia: NZOZ "Nasza Przychodnia" w Dobrzyńsku Fabrycznym, NZOZ Pra Medica Praczkowscy w Dobrzyńsku Dużym; Przychodnia Rodzinna Wanda Dziekońska w Kozińcach. 	<ul style="list-style-type: none"> - programy profilaktyczne i terapeutyczne realizowane na terenie gminy.

edukacja i przedszkola	<ul style="list-style-type: none"> - wysoki poziom nauczania w gminnych placówkach oświatowych, - wysoki poziom kwalifikacji kadr dydaktycznych w gminnych placówkach oświatowych, - gminne placówki przedszkolne. 	<ul style="list-style-type: none"> - realizacja projektów unijnych w gminnych placówkach oświatowych, - dobre wyposażenie gminnych placówek oświatowych w pomoce dydaktyczne.
kultura i sztuka	<ul style="list-style-type: none"> - Gminne Centrum Kultury oraz jego działalność, w tym biblioteczna i współpraca z podmiotami zewnętrznymi, - bogata, materialna i niematerialna wielokulturowa spuścizna historyczna, - liczne świetlice wiejskie oraz prowadzona w nich działalność, - zaangażowanie mieszkańców w pielęgnowanie tradycji i zachowanie spuścizny kulturowej. 	<ul style="list-style-type: none"> - osoby i lokalne organizacje pozarządowe aktywnie działające w kulturze, - stosunkowo bogata oferta i wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych, - bogate zasoby przedmiotów kultury materialnej stanowiące własność mieszkańców.
rolnictwo	<ul style="list-style-type: none"> - obszerne zasoby użytków rolnych, - wieloletnie tradycje rolnicze; - rozwinięta gospodarka rolna oraz rozwijające się sadownictwo, - grupa gospodarstw rolnych nastawionych na osiągnięcie produkcji wysokotowarowej, prowadzonych przez młodych, energicznych rolników. 	<ul style="list-style-type: none"> - duża liczebność gospodarstw rolnych i zadowalający lub dobry stan ekonomiczny dużej ich części, - nowoczesne podejście młodych rolników do prowadzenia gospodarki rolnej, - rosnąca świadomość ekologiczna wśród rolników.
pomoc i opieka społeczna	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszająca się liczba osób wymagających pomocy społecznej, - wykwalifikowana i zaangażowana kadra pracowników gminnego systemu pomocy i opieki społecznej, - dobra współpraca gminnego systemu pomocy i opieki społecznej z licznymi podmiotami powiatowymi, państwowymi i pozarządowymi. 	<ul style="list-style-type: none"> - dobry poziom rozpoznania lokalnych problemów i zagrożeń społecznych, - zapobieganie niektórym problemom społecznym w oparciu o współpracę z organizacjami pozarządowymi.

bezpieczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - wysoki poziom społecznego poczucia bezpieczeństwa publicznego, - wysoki poziom zaangażowania ochotniczych straży pożarnych oraz zapewnianego przez nie bezpieczeństwa pożarowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - rosnąca świadomość mieszkańców w zakresie potencjalnych zagrożeń i sposobów ich unikania.
społeczność	<ul style="list-style-type: none"> - rosnąca liczba ludności – głównie dzięki dodatniej migracji z Białegostoku, - dodatnie saldo migracji (z uwzględnieniem osób zamieszkujących, lecz jeszcze nie zameldowanych), - dodatni przyrost naturalny, - korzystna struktura demograficzna, - silne i aktywne organizacje pozarządowe, w tym przede wszystkim ochotnicze straże pożarne i koła gospodyń wiejskich, - Zespół Folklorystyczny Narwianie, - istnienie liderów społecznych z dużym potencjałem kwalifikacji, osobistego zaangażowania i prorozwojowych koncepcji, zwłaszcza w zakresie sportu, turystyki, kultury i oświaty, - wysokie zaangażowanie mieszkańców w obronie interesów społeczności lokalnej i lokalnego środowiska naturalnego w związku z niektórymi, planowanymi, ponadlokalnymi inwestycjami infrastrukturalnymi (np. kolejowa obwodnica Białegostoku). 	<ul style="list-style-type: none"> - rady sołeckie, - zaangażowanie części mieszkańców w podejmowanie kluczowych decyzji samorządowych, - akceptacja społeczności lokalnej dla udziału obywateli innych narodowości, zwłaszcza wschodnich sąsiadów, w kreowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego, - patriotyzm lokalny i subregionalny, - stosunkowo wysokie dochody części społeczności lokalnej - głównie mieszkańców, którzy niedawno osiedlili się na terenie gminy, - aktywność części mieszkańców w kreowaniu rozwoju gospodarczego, społecznego oraz w zakresie ochrony i rozwoju środowiska naturalnego, - brak istotnych konfliktów społecznych, - gotowość części mieszkańców do podejmowania działań wolontarystycznych, - wysoka świadomość znacznej części mieszkańców w zakresie wielowiekowych tradycji i kultury lokalnej.

turystyka	<ul style="list-style-type: none"> - Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej, - Rezerwat Przyrody Krzemianka, - kopalnia krzemienia w Rezerwacie Przyrody Krzemianka, - Rezerwat Przyrody Kulikówka, - Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi”, - obszary NATURA 2000 obejmujące zwł. lasy Puszczy Knyszyńskiej, - bogate zasoby flory i fauny – cenne siedliska przyrodnicze, - wielowiekowe, interesujące tradycje i wydarzenia historyczne, które miały miejsce na terenie gminy i w jej bezpośrednim sąsiedztwie, w tym o ponadlokalnym znaczeniu, - atrakcyjne turystycznie rzeki: Supraśl, Kulikówka, Biała i Narew, - budownictwo letniskowe realizowane głównie przez mieszkańców Białegostoku. 	<ul style="list-style-type: none"> - obiekty zabytkowe (np.: Cerkiew Podwyższenia Krzyża Świętego w Fastach; kościół parafialny pod wezwaniem Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny w Dobrzyniewie Kościelnym; Kościół Rzymskokatolicki pw. NMP Królowej Polski w Kopisku, Cerkiew św. Michała Archanioła w Fastach, zabytkowe cmentarze; kaplice i przydrożne kapliczki), - 52 stanowiska archeologiczne, w tym przede wszystkim osada z epok kamienia i brązu w Rybakach, - droga historyczna „Trakt Zygmunowski”, - zakończenie na terenie gminy Pomarańczowego Szlaku Konnego Puszczy Knyszyńskiej, - atrakcyjny krajobraz i urozmaicona rzeźba terenu, - turystyczne szlaki piesze i rowerowe, - gospodarstwa możliwe do wykorzystania w agroturystyce.
środowisko	<ul style="list-style-type: none"> - wysoka bioróżnorodność i naturalność środowiska przyrodniczego, - prawne formy ochrony przyrody i krajobrazu (np. Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej, Rezerwat Przyrody Krzemianka, Rezerwat Przyrody Kulikówka), - dobry poziom czystości wód powierzchniowych i podziemnych, - dobry poziom czystości gleb, - bogate zasoby wód podziemnych i powierzchniowych (w tym rzeki: Supraśl, Kulikówka, Biała, Narew; stawy i in.). 	<ul style="list-style-type: none"> - brak przemysłu uciążliwego dla środowiska oraz innych jednostkowo dużych źródeł jego zanieczyszczenia, - dobra jakość powietrza (poza nielicznymi obszarami zanieczyszczonymi niską emisją podczas niektórych okresów w sezonie zimowym), - wysoki poziom lesistości gminy oraz mikroklimat kompleksów leśnych.

samorząd

samorząd	- akceptacja władz lokalnych dla zarządzania strategicznego i wynikające z niej opracowanie niniejszej Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyńsko Duże na lata 2020-2030 oraz wysoka ich motywacja do jej wdrożenia, - pełna świadomość władz gminy co do uzależnienia rozwoju społecznego gminy od jej rozwoju gospodarczego i duża motywacja do jego kompleksowego wspierania, - wzrost dochodów budżetu gminy i niski poziom zadłużenia gminy, - doświadczenie i zdolność pracowników samorządowych do pozyskiwania środków z funduszy UE oraz innych krajowych i zagranicznych, - wysoki poziom zaangażowania, kompetencji, kreatywności, otwartości i skłonności do doskonalenia swych kwalifikacji charakteryzujące Wójta, Radę Gminy oraz dużą część pracowników samorządowych na stanowiskach kierowniczych oraz operacyjnych.	- partnerska współpraca samorządu gminy z sąsiednimi samorządami w ramach Stowarzyszenia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, - członkostwo gminy w Lokalnej Grupie Działania – Puszcza Knyszyńska, - członkostwo gminy w Stowarzyszeniu Gmin Górnej Narwi, - członkostwo gminy w Związku Gmin „Czyste Środowisko” - realizacja przez samorząd gminy projektów rozwojowych w ramach programów transgranicznych, - brak zjawiska tzw. partyjniactwa wśród władz lokalnych, - duża motywacja władz lokalnych do podniesienia poziomu jakości obsługi klientów Urzędu Gminy.

Tabela 2. Stymulanty rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże

STYMULANTY STRATEGICZNE

- dynamiczny rozwój Białegostoku i jego pozytywny wpływ na lokalny rynek pracy, infr. techniczną i społeczną, przedsiębiorczość, handel, mieszkalnictwo, dostęp do usług komunikacyjnych, społecznych, medycznych, edukacyjnych, administracyjnych, opiekuńczych i innych,
- strumienie finansowe ze strukturalnych źródeł pomocowych (głównie funduszy UE) trafiające do samorządu gminy, lokalnych przedsiębiorstw, rolników oraz indywidualnie do mieszkańców,
- subwencja i dotacje z budżetu państwa,
- napływ wiedzy, innowacji i nowych technologii na teren gminy (np. fotowoltaicznych, energetycznych, rolniczych, informatycznych, niskoemisyjnego transportu, w zakresie zarządzania publicznego),
- stosunkowo wysokie tempo rozwoju i sytuacja gospodarcza kraju pozytywnie wpływająca na lokalne przedsiębiorstwa i samorząd gminy,
- stabilny krajowy popyt na wytwarzane na terenie gminy drewno i produkty drewnopochodne,
- stabilny krajowy popyt na wytwarzane na terenie gminy produkty rolne,
- programy edukacyjne, promocyjne, restrukturyzacyjne, prewencyjne i modernizacyjne realizowane na terenie gminy przez subregionalne stowarzyszenia samorządowe, powiat oraz organy administracji wojewódzkiej i państwowej,
- drogowy tranzyt komunikacyjny,
- drogowe i kolejowe usługi komunikacyjne o charakterze regionalnym realizowane przez zewnętrznych przewoźników,
- **popyt zewnętrzny na nieruchomości gruntowe i budowlane znajdujące się na terenie gminy, zwłaszcza ze strony mieszkańców i przedsiębiorstw z Białegostoku,**
- krajowe oraz unijne instrumenty prawno-ekonomiczne, mobilizujące do realizacji inwestycji prośrodowiskowych,
- pozyskiwanie wiedzy, doświadczenia i informacji ze źródeł ponadlokalnych, przez mieszkańców gminy oraz lokalne podmioty gospodarcze.

Tabela 3. Problemy Gminy Dobrzyńsko Duże

	PROBLEMY STRATEGICZNE	POZOSTAŁE PROBLEMY
bezrobocie	<ul style="list-style-type: none"> - częściowe niedostosowanie podaży do popytu na lokalnym rynku pracy – jednoczesne występowanie zjawisk bezrobocia i braku możliwości zatrudnienia nowych pracowników o pożądanym poziomie kwalifikacji, - niesatysfakcjonujący poziom zarobków oferowanych osobom poszukującym pracy, - niewystarczająca oferta pracy dla młodzieży i osób powyżej 50 roku życia, - niski poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych wielu bezrobotnych, zwłaszcza długotrwale bezrobotnych, - zjawiska towarzyszące bezrobociu: depresje, frustracje, uzależnienia, spadek poczucia własnej wartości, wzrost przestępczości i patologia rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> - fakt istnienia bezrobocia w mentalności części bezrobotnych jako dziedzicznego „sposobu na życie” i tzw. wyuczona bezradność, - spadek aktywności w poszukiwaniu pracy u części bezrobotnych – przyzwyczajenie do bezrobocia w długim okresie, - zjawisko pracy „na czarno” z jednoczesnym pobieraniem zasiłku dla bezrobotnych lub/i zasiłków socjalnych oraz korzystaniem z ubezpieczeń społecznych opłacanych ze środków publicznych, - niski poziom zainteresowania części bezrobotnych legalną pracą, - niski poziom zainteresowania części bezrobotnych zdobyciem wykształcenia i nowych kwalifikacji zawodowych, - bezrobotni „ukryci w rolnictwie”, nierejestrowani i bez zasiłku, - bezrobotni wykluczeni komunikacyjnie – bez pracy ze wzgl. na niską dostępność komunikacji publicznej i stan sieci drogowej,
przestrzeń	<ul style="list-style-type: none"> - brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego niemal na terenie całej gminy, w tym także na nieruchomościach najatrakcyjniejszych inwestycyjnie, - silnie ograniczające procesy inwestycyjne, istniejące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, - wysoki, a w niektórych miejscowościach bardzo wysoki poziom rozproszenia urbanistycznego gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> - niski poziom estetyki części obszarów zurbanizowanych gminy, - konflikty i niedostosowania przestrzenne wywołane przez wysokie rozproszenie urbanistyczne gminy oraz brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, - nieuporządkowane stosunki własnościowe części nieruchomości, co ogranicza lub uniemożliwia ich uporządkowanie przestrzenne.

demografia i migracje	<ul style="list-style-type: none"> - wysoki udział mieszkańców gminy, którzy znajdują się w wieku przedemerytalnym i w ciągu kilku lat wkrótce przejdą na emeryturę, starzenie się ludności. 	<ul style="list-style-type: none"> - migracja zarobkowa i edukacyjna, w szczególności ludzi młodych, wykształconych, wysoko wykwalifikowanych i przedsiębiorczych,.
sport i rekreacja	<ul style="list-style-type: none"> - niski lub zerowy poziom uczestnictwa dużej części mieszkańców w sporcie, rekreacji lub jakiegokolwiek innej aktywności fizycznej, - występowanie miejscowości pozbawionych jakiegokolwiek infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. 	<ul style="list-style-type: none"> - trudności z dojazdem komunikacją publiczną do miejsc w gminie i poza nią (np. do Białegostoku), zwłaszcza w godzinach wieczornych oraz w dni wolne od pracy, w których znajduje się infrastruktura sportowo-rekreacyjna.
gospodarka, w tym rolnictwo	<ul style="list-style-type: none"> - brak średnich i dużych terenów inwestycyjnych przygotowanych prawnie i infrastrukturalnie pod inwestycje gospodarcze, - zamrożony gospodarczo, duży i atrakcyjny inwestycyjnie teren po byłej cegielni w Dobrzyńskiem Dużym, - bardzo niski poziom udziału komercyjnych usług turystyczno-rekreacyjnych w gospodarce mimo wysokiego potencjału walorów turystyczno-rekreacyjnych, sąsiedztwa ze skupiskiem potencjalnych klientów oraz dynamiczny rozwojem takich usług w subregionie, - niedostatek lokalnych przedsiębiorstw skupujących i przetwarzających lokalne produkty rolne, - niesatysfakcjonująca promocja walorów gospodarczych gminy, zwłaszcza w obecnej sytuacji gwałtownego ich wzrostu dzięki ponadlokalnym inwestycjom infrastrukturalnym i rozwojowi Białegostoku. 	<ul style="list-style-type: none"> - niesatysfakcjonujący poziom wiedzy lokalnych mikroprzedsiębiorców w zakresie możliwości uzyskania wsparcia z funduszy Unii Europejskiej oraz innych pomocowych, - niskie klasy bonitacyjne gleb wielu terenów rolnych, - rozdrobnienie gospodarstw rolnych, - brak lokalnej grupy lub związku producentów rolnych, - trudności w prowadzeniu działalności rolniczej wynikające z niesatysfakcjonującego stanu infrastruktury drogowej, - ograniczanie możliwości rozwoju gospodarczego przez, ponadlokalnie ustanowione, prawne formy ochrony przyrody i krajobrazu (parki, rezerwat, obszary Natura 2000).

zdrowie	<ul style="list-style-type: none"> - brak ośrodków wsparcia typu dziennego dla osób starszych. 	<ul style="list-style-type: none"> - niska kultura zdrowotna wielu mieszkańców, - wzrost zachorowań na tzw. choroby cywilizacyjne.
edukacja i op. przedszkolna	<ul style="list-style-type: none"> - stosunkowo duża liczba gminnych placówek szkolnych w połączeniu z bardzo dużymi różnicami w ich potencjalne lokalowym i liczbie uczniów, - niewystarczająca baza lokalowa niektórych gminnych placówek szkolnych (np. Zespół Szkolno-Przedszkolny w Nowym Aleksandrowie, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Fastach. - niewystarczająca liczba miejsc w niektórych gminnych placówkach szkolnych. - niewystarczająca liczba miejsc w przedszkolach gminnych. - niewystarczająca liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych. 	<ul style="list-style-type: none"> - pozostawanie bez operatora sieci szerokopasmowej, mającej zapewnić dostęp do Internetu gminnym placówkom szkolnym, - braki w wyposażeniu technicznym oraz dydaktycznym szkół i przedszkoli.
uzależnienia	<ul style="list-style-type: none"> - alkoholizm, - obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej, - brak motywacji uzależnionych do podejmowania i kontynuacji leczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> - narkomania i uzależnienie od substancji odurzających in. niż narkotyki, - niesatysfakcjonujący poziom społecznej świadomości problemu uzależnień, w tym przede wszystkim alkoholizmu,
mieszkalnictwo	<ul style="list-style-type: none"> - brak średnich i dużych terenów inwestycyjnych przygotowanych prawnie i infrastrukturalnie pod inwestycje deweloperskie, - brak dostępu wielu budynków mieszkalnych do podstawowej, sieciowej infrastruktury technicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> - konflikty przestrzenne między terenami mieszkalnymi a terenami rolnymi oraz leśnymi, - wysokie zróżnicowanie stanu tech. budynków mieszkalnych, - braki w zakresie mieszkań komunalnych.

niepełnosprawność	<ul style="list-style-type: none"> - wielowymiarowe wykluczenie osób niepełnosprawnych wskutek istnienia barier ich społecznego i gospodarczego funkcjonowania, - niedostosowanie części miejsc i obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych (bariery architektoniczne), - powściągliwość wobec osób niepełnosprawnych oraz niedocenianie ich możliwości zawodowych, społecznych i motywacji (bariery społeczne), - niskie wykształcenie oraz zawodowa i osobista aktywność części niepełnosprawnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - braki informacyjne służb samorządowych o os. niepełnosprawnych, zamieszkujących w gminie i niekontynuujących edukacji, - wykluczenie komunikacyjne niepełnosprawnych wynikające z niesatysfakcjonującego stanu infrastruktury drogowej, - ograniczone możliwości wspierania przez gminę osób niepełnosprawnych powyżej 25 roku życia, - ograniczony dostęp do usług rehabilitacyjnych i urzędzeń jej służących.
rekreacja i turystyka	<ul style="list-style-type: none"> - bardzo niski poziom rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych w stosunku do potencjału posiadanych walorów tego typu, - brak gminnego programu rozwoju i promocji funkcji turystyczno-rekreacyjnych gminy, - brak zdefiniowanych oraz stworzonych produktów turystyczno-rekreacyjnych, - bardzo ograniczony zakres gminnego marketingu turystyczno-rekreacyjnego, - brak bazy noclegowej o charakterze turystycznym, - brak bazy gastronomicznej o charakterze turystycznym, - braki w zakresie ścieżek i tras rowerowych oraz innej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej. 	<ul style="list-style-type: none"> - brak bazy uporządkowanych informacji o turystyczno-rekreacyjnych walorach gminy: przyrodniczych, kulturowych, historycznych i innych,, - braki w oznakowaniu turystycznym, zwłaszcza wielojęzycznym, - niskie zainteresowanie kapitału prywatnego inwestowaniem w turystykę w gminie, - brak powiązania lokalnej oferty turystycznej z analogiczną ofertą gmin sąsiednich, - nieaktualne i niespójne informacje o ofercie i wydarzeniach turystyczno-rekreacyjnych znajdujące się na stronie internetowej gminy, - brak strony internetowej kompleksowo prezentującej walory i usługi turystyczno-rekreacyjne gminy.

bezpieczeństwo i porządek publiczny	<ul style="list-style-type: none"> - zdarzenia drogowe związane z tranzytem na drogach krajowych i wojewódzkich przebiegających przez gminę, - niski poziom bezpieczeństwa komunikacyjnego pieszych, w tym w sąsiedztwie szkół gminnych, - brak umiejętności bezpiecznego funkcjonowania dzieci, młodzieży i dorosłych w środowisku cyfrowym, głównie w środowisku nowych mediów. 	<ul style="list-style-type: none"> - przypadki niszczenia mienia publicznego i prywatnego (wandalizm), - przemoc w rodzinie, - przypadki przestępstw przeciwko zdrowiu i mieniu, - brak mieszkań chronionych, - zły stan techniczny większości placów zabaw dla dzieci.
organizacje pozarządowe	<ul style="list-style-type: none"> - istotne uzależnienie działalności organizacji pozarządowych od środków pochodzących z budżetu gminy, - niesatysfakcjonujący stopień dążenia lokalnych organizacji pozarządowych do pozyskania głównych środków na swą działalność ze źródeł innych niż budżet gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> - niesatysfakcjonująca kreatywność organizacji pozarządowych w obszarach działalności nie finansowanych z budżetu gminy - braki w zakresie organizacji pozarządowych działających w sferze pomocy społecznej.
infrastruktura techniczna, komunikacja i obiekty infrastruktury społecznej	<ul style="list-style-type: none"> - niechęć inwestorów publicznych, tzn. Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad oraz PKP Polskich Linii Kolejowych S.A. do uwzględnienia społecznych i gospodarczych interesów Gminy Dobryń Duży w procesie planowanej budowy, przebudowy i rozbudowy drogi S19 oraz linii kolejowej nr 38, - duże ograniczenia w zakresie możliwości budowy nowych zjazdów z drogi krajowej nr 65, - niesatysfakcjonująca komunikacja publiczna łącząca wschodnią część gminy z Białymstokiem, - wzrost kosztów zakupu usług komunikacji publicznej dla mieszkańców gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> - brak monitoringu wizyjnego newralgicznych miejsc publicznych, - odprowadzanie wód deszczowych przez mieszkańców do kanalizacji sanitarnej, infiltracja wód gruntowych do tej kanalizacji oraz bezumowne korzystanie z niej skutkujące ponoszeniem wysokich kosztów oczyszczania na rzecz "Wodociągi Białostockie" Sp. z o.o., - stosunkowo często występujące kradzieże wody z wodociągów gminnych, - niedostateczny stan techniczny fragmentów dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych znajdujących się na terenie gminy oraz części infrastruktury okołodrogowej,

c.d. infrastruktura techniczna, komunikacja i obiekty infrastruktury społecznej	<ul style="list-style-type: none"> - zły (gł. brak utwardzonej nawierzchni) lub wymagający przebudowy stan dużej części dróg gminnych i infrastruktury okołodrogowej, - brak chodników w ciągach wielu dróg przebiegających przez miejscowości gminy, - braki oświetlenia ulicznego w ciągach wielu dróg przebiegających przez miejscowości gminy, - słabo rozwinięta infrastruktura kanalizacji sanitarnej i duże braki w zakresie kanalizacji deszczowej, - brak własnej oczyszczalni ścieków komunalnych, - niski poziom termoizolacji wielu obiektów infrastruktury społecznej należących do samorządu gminy, - wysoka energochłonność oświetlenia ulicznego, - duże ograniczenia w szerokopasmowym dostępie do Internetu, - brak sieci gazowej w większości miejscowości gminy (z wyjątkiem miejscowości Fasty, Dobrzyńsko Fabryczne, Dobrzyńsko Duże i Nowe Aleksandrowo). 	<ul style="list-style-type: none"> - braki w zakresie sieci i pozostałej infrastruktury wodociągowej, - niesatysfakcjonujący/zły stan części dróg transportu rolniczego, - braki i zły stan techniczny znacznej części urządzeń melioracji głównej i szczegółowej (w tym infrastruktury hydrotechnicznej), - niekorzystna lokalizacja przepompowni ścieków w miejscowości Fasty i wynikająca z tego jej uciążliwość dla otoczenia, - niski poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii w obiektach należących do samorządu gminy, - wzrost kosztów gospodarki komunalnymi odpadami stałymi, - brak lub niesatysfakcjonujący zasięg telefonii komórkowej w niektórych miejscowościach gminy.
samorząd	<ul style="list-style-type: none"> - zbyt mały potencjał budżetu gminy wobec do potrzeb rozwojowych, - bardzo wysoki udział oświatowych wydatków budżetowych gminy finansowanych z jej własnych dochodów. - niski udział inwestycyjnych wydatków budżetowych gminy w stosunku do potrzeb, 	<ul style="list-style-type: none"> - wysoka zmienność państwowych aktów prawnych regulujących działalność samorządu lokalnego, - nie w pełni rozwinięte e-usługi gminy i jej jednostek dla mieszkańców i przedsiębiorców, - niesatysfakcjonujący przepływ informacji wewnątrz struktur samorządowych,

c.d. samorząd

- małe zasoby gruntów stanowiących własność gminy, które mogłyby być przeznaczone pod działalność gospodarczą lub mieszkalnictwo, - braki kadrowe i przeciążenie pracowników Urzędu Gminy, - braki lokalowe i niski standard techn. budynku Urzędu Gminy, - trwałe zamieszkiwanie na terenie gminy dużej grupy osób, które są zameldowane poza jej obszarem, zwłaszcza na ter. Białegostoku, - niesatysfakcjonujący przepływ informacji między strukturami samorządowymi gminy a mieszkańcami, - brak uchwalonego przez Radę Gminy Wieloletniego Planu Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Kanalizacyjnych, - brak uchwalonego przez Radę Gminy Programu Lokalnej Polityki i Promocji Gospodarczej Gminy, - brak uchwalonych przez Radę Gminy Założeń do Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe, - brak uchwalonego przez Radę Gminy Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy, - brak uchwalonego przez Radę Gminy Programu Opieki nad Zabytkami, - brak uchwalonego przez Radę Gminy Programu Ochrony Środowiska, - brak uchwalonego przez Radę Gminy Programu Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Gminy, - brak uchwalonego przez Radę Gminy Planu Urzędniowo-Rolnego,	- niesatysfakcjonujące wynagrodzenia pracowników samorządowych, w tym środowiskowych pracowników socjalnych, - brak uchwalonego przez Radę Gminy Programu Edukacji Obywatelskiej Mieszkańców Gminy Dobrzyńsko Duże na lata 2020-2030. - wady w zakresie funkcjonalności i aktualności stron internetowych gminy oraz jej jednostek, - wzajemne niespójności i rozbieżności zachodzące między obowiązującymi planami i programami rozwoju gminy, - dezaktualizacja poszczególnych części planów i programów rozwoju gminy, - braki w zakresie szkoleń pracowników samorządowych gminy.

środowisko	<ul style="list-style-type: none"> - niski poziom świadomości ekologicznej znacznej części mieszkańców gminy, zwłaszcza w zakr. segregacji odpadów, pozostawiania odpadów w miejscach niedozwolonych i milczącej akceptacji wobec zachowań antyśrodowiskowych innych członków społeczności lokalnej, - niska emisja z indywidualnych palenisk w niektórych okresach zimy i z pojazdów w szczytowych momentach obciążenia drogi krajowej nr 65, - niska dostępność kosztowa proekologicznych rozwiązań energetycznych dla mieszkańców gminy, - częste przypadki odprowadzania przez mieszkańców ścieków komunalnych do gruntu oraz cieków wodnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - hałas generowany przez pojazdy na drodze krajowej nr 65, - nielegalne (tzw. dzikie) składowiska odpadów, - zanieczyszczenie gleb i wód powodowane przez mieszkańców samodzielnie myjących swoje samochody, - obecność azbestu w materiałach budowlanych, z których wykonanych jest wiele obiektów mieszkalnych i gospodarczych, - niewłaściwe stosowanie środków ochrony roślin w rolnictwie - niski poziom segregacji i zagospodarowania odpadów komunalnych i za duży udział odpadów biodegradowaln. w tych odpadach.
społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - niezaspokojone potrzeby w zakr. dziennej opieki osób starszych, - samotność, zwłaszcza osób starszych, - bierna postawa części beneficjentów gminnego systemu pomocy społecznej – brak zaangażowania w zmiany życia prywatnego i zawodowego prowadzące do uniezależnienia od świadczeń społecznych, - atomizacja, nietrwałość i dysfunkcyjność części rodzin, - niski poziom świadomości obywatelskiej i postaw obywatelskich znaczącej części mieszkańców gminy, - niski poziom wzajemnego zaufania części mieszkańców gminy, - pauperyzacja części mieszkańców, zwł. z rodzin wielodzietnych, - niewydolność wychowawcza części rodziców, w tym brak czasu rodziców dla dzieci. 	<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczająca baza lokalowa Gminnego Centrum Kultury, - brak pomieszczeń gospodarczych przy świetlicach wiejskich - mały udział wolontariatu w rozwiązyw. problemów społecznych, - dochodowe rozwarstwienie społeczne, - tzw. dziedziczenie biedy: powielanie niskiego wykształcenia oraz pasywnych wzorców rozwoju osobistego i zawodowego, - występowanie głodu i niedożywienia wśród dzieci i młodzieży, - brak możliwości zakupu niezbędnych leków przez część osób starszych i przewlekle chorych, - niewystarczająca profilaktyka zdrowotna, zwł. dot. chorób cywil., - niskie zainteresowanie grupami samopomocowymi, - tzw. eurosieroctwo, - występowanie przypadków bezdomności.

Tabela 4. Destymulanty rozwoju Gminy Dobrzyńsko Duże

DESTYMULANTY

- migracyjne „przyciąganie” mieszkańców gminy przez Białystok oraz inne duże polskie miasta (gł. Warszawa), a także zagraniczne,
- zmienność, złożoność i restrykcyjność przepisów prawa (m. in. w zakresie działalności gospodarczej, oświaty, finansów samorządowych, partnerstwa publiczno-prywatnego),
- regulacje prawne ograniczające możliwości prewencji i rozwiązywania problemów społecznych,
- regulacje prawne skutkujące wzrostem poziomu kosztów pracy,
- wciąż wysoki poziom państwowych obciążeń fiskalnych i parafiskalnych,
- **przekazywanie samorządom przez władze państwa coraz to nowych zadań publicznych do realizacji, bez zabezpieczenia wystarczających źródeł ich finansowania,**
- powodowanie przez ponadlokalny tranzyt drogowy na drodze krajowej nr 65 zanieczyszczenia powietrza i hałasu, a także obniżenia poziomu bezpieczeństwa drogowego,
- niewystarczające dochody samorządu powiatowego w stosunku do potrzeb realizacji zadań powiatowych, co wynika z niedoskonałości rozwiązań prawnych regulujących działalność samorządów powiatowych,
- **wypieranie lokalnej, tradycyjnej kultury przez ponadlokalną, zunifikowaną kulturę masową (często globalną),**
- **przejmowanie ponadlokalnych, zunifikowanych postaw, poglądów, zwyczajów, obyczajów i pragnień wywołujące utratę tożsamości lokalnej mieszkańców,**
- napływ obecnych ponadlokalnie, biernych, roszczeniowych i skrajnie konsumpcyjnych postaw życiowych, wzorców nieuczciwości, egoizmu, obojętności, głębokiej nieufności, omijania i wykorzystywania prawa niezgodnie z intencją prawodawcy itp.,
- ponadlokalna konkurencja dla wytwarzanych w gminie produktów rolnych, adresowanych dla ponadlokalnych odbiorców.

Tabela 5. Szanse wewnętrzne Gminy Dobrzyniewo Duże

	STRATEGICZNE SZANSE WEWNĘTRZNE	POZOSTAŁE SZANSE WEWNĘTRZNE
społeczne	<ul style="list-style-type: none"> - koncepcje działalności prospołecznej, prośrodowiskowej i kulturalno-rozrywkowej lokalnych organizacji pozarządowych (OSP, kół gospodyń wiejskich i in.) oraz gotowość do zaangażowania się w ich realizację, - skłonność części wykształconych mieszkańców gminy (w tym absolwentów szkół wyższych) do trwałego wiązania swojej przyszłości z gminą Dobrzyniewo Duże lub innymi samorządami subregionu. - zainteresowanie części mieszkańców gminy rozpoczęciem lub intensyfikacją uprawiania sportu lub/i rekreacji, - możliwość wykorzystania aktywności lokalnych organizacji pozarządowych w rozwiązywaniu aktualnych problemów społecznych oraz zabezpieczania się przed zagrożeniami rozwoju sfery społecznej, - moda na zdrowy tryb życia, w tym na aktywność fizyczną, - możliwość uzyskania niezbędnego poparcia społecznego dla działań restrukturyzacyjnych w obszarze działalności samorządowej. 	<ul style="list-style-type: none"> - gotowość niektórych mieszkańców do rozpoczęcia działalności wolontaryjnej na rzecz gminy, - wzrost świadomości społecznej, w tym dzieci i młodzieży, co do problemów i zagrożeń wynikających z uzależnień, - wzrost udziału mieszkańców traktujących uzależnienia w kategorii problemu społecznego, - skłonność młodzieży do udziału w niestandardowych, nowoczesnych przedsięwzięciach o charakterze kulturalnym, sportowym i społecznym, - wysokie zainteresowanie środowisk nauczycielskich podniesieniem własnych kwalifikacji, - pomysły mieszkańców na aktywizację społeczną gminy, - skłonność części mieszkańców do udziału w przedsięwzięciach służących poprawie estetyki gminy.
środowiskowe	<ul style="list-style-type: none"> - rosnące zainteresowanie mieszkańców sprawami środowiska naturalnego, - zainteresowanie mieszkańców gminy wykorzystaniem proekologicznych, oszczędnych, niskoemisyjnych rozwiązań energetycznych we własnych domach, - moda na rower jako środek codziennej komunikacji. 	<ul style="list-style-type: none"> - gotowość części mieszkańców do podnoszenia własnej świadomości ekologicznej, - gotowość części mieszkańców do udziału w programach wsparcia prośrodowiskowego, - gotowość części mieszkańców do udziału w konkursach, happeningach i innych wydarzeniach proekologicznych.

	STRATEGICZNE SZANSE WEWNĘTRZNE	POZOSTAŁE SZANSE WEWNĘTRZNE
samorządowe	<ul style="list-style-type: none"> - zaangażowanie, pomysły i szczegółowe koncepcje rozwoju gminy i konsensus władz oraz innych liderów lokalnych w zakresie celów rozwoju gminy uzyskane podczas prac nad Strategią Rozwoju Gminy Dobrzyńsko Duże na lata 2020-2030, - wysoki poziom gotowości władz lokalnych oraz menedżerów samorządowych do doskonalenia swoich kwalifikacji zawodowych, doskonalenia organizacji pracy jednostek gminy i kompleksowego, strategicznego zarządzania rozwojem gminy, - techniczna i lokalizacyjna możliwość skutecznej oraz efektywnej realizacji fakultatywnych, a także obligatoryjnych zadań gminy we współpracy z samorządami sąsiednich gmin, zwłaszcza z samorządem Białegostoku i samorządami Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. 	<ul style="list-style-type: none"> - możliwość wykorzystania dobrych relacji samorządu gminy z lokalnymi przedsiębiorcami w działaniach na rzecz rozwoju społecznego gminy. - możliwość zaangażowania szerokich kręgów społeczno-gospodarczych w konsekwentną realizację strategii rozwoju gminy.
gospodarcze	<ul style="list-style-type: none"> - gotowość części mieszkańców gminy do podejmowania działalności gospodarczej na własny rachunek, - zamierzenia inwestycyjne lokalnych podmiotów gospodarczych, - prawna możliwość prowadzenia aktywnej, samorządowej, lokalnej polityki gospodarczej, - pomysły mieszkańców w zakresie rozwijania działalności turystycznej i paraturystycznej, przetwórstwa lokalnych produktów rolnych lub runa leśnego, a także w zakresie rzemiosła lub rękodzielnictwa. 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost świadomości mieszkańców w zakresie uzależnienia własnej zamożności i zamożności swoich dzieci od dostosowania posiadanego wykształcenia do potrzeb rynku pracy, własnej przedsiębiorczości, aktywności zawodowej i postaw życiowych.

Tabela 6. Szanse zewnętrzne Gminy Dobrzyńewo Duże

	STRATEGICZNE SZANSE ZEWNĘTRZNE	POZOSTAŁE SZANSE ZEWNĘTRZNE
gospodarcze	<ul style="list-style-type: none"> - poszukiwanie przez inwestorów zewnętrznych atrakcyjnych miejsc do inwestowania w sąsiedztwie Białegostoku, zwłaszcza dobrze skomunikowanych w przyszłą drogą ekspresową S19 i zmodernizowaną linią kolejową nr 38, - możliwość wykorzystania unijnego system ochrony i promocji wyrobów regionalnych oraz tradycyjnych w rozwoju lokalnego rolnictwa, - popyt na ekologiczne produkty żywnościowe, - powroty byłych mieszkańców gminy z emigracji zarobkowej do Polski i ich gospodarcze zamiary wykorzystania zgromadzonych oszczędności. 	<ul style="list-style-type: none"> - nieprzewidywalna sytuacja gospodarcza i polityczna wielu regionów świata – fakt ten zwiększa atrakcyjność inwestycyjną Polski jako stabilnego, przewidywalnego państwa, - proces globalizacji gospodarki, - koncepcja klastrów gospodarczych i oferta funduszy zewnętrznych wspierających współpracę klastrową, - rozwój w sąsiedztwie gminy szkolnictwa zawodowego, - formuła organizacyjno-prawna zakładu aktywizacji zawodowej i możliwość uzyskania zewnętrznego wsparcia jego utworzenia.
społeczne	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój państwowych rozwiązań prawnych w zakr. polityki prorodzinnej, zdrowotnej, edukacyjnej, wobec osób starszych i wykluczonych, - poszukiwanie przez mieszkańców Białegostoku w jego bezpośrednim sąsiedztwie atrakcyjnych miejsc do budowy własnego domu. 	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój organizacji pozarządowych o regionalnym i krajowym zasięgu działalności, - rosnący poziom mobilności Polaków.
środowiskowe	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój bezodpadowych i małodopadowych technologii energetycznych, wykorzystujących odnawialne źródła energii, w tym głównie fotowoltaicznych, akumulacyjnych i wiatrowych; - rozwiązanie prawne, w tym regulacje rynkowe, zwiększające opłacalność indywidualnych inwestycji w odnawialne źródła energii, - wzrost wartości surowców wtórnych, - państwowe programy wsparcia rozwoju energetyki odnawialnej. 	<ul style="list-style-type: none"> - nowe regulacje zwiększające standardy środowiskowe UE, - ewolucja systemu prawnego w kierunku wzrostu opłat za gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego, - oferty finansowego wsparcia instalacji odnawialnych źródeł energii adresowane do osób fizycznych, - oferty finansowego wsparcia budowy urządzeń małej retencji adresowane do osób fizycznych.

turystyczno-rekreacyjne	<ul style="list-style-type: none"> - wysoki potencjał popytu na usługi turystyczne, rekreacyjne i sportowe zgłaszanego przez mieszkańców aglomeracji białostockiej, - rosnący, krajowy i zagraniczny, długo- i krótkoterminowy (weekendowy) popyt na nowoczesne, niekonwencjonalne usługi turystyczne i paraturystyczne, w tym: paramilitarne, kulinarne, kosmetyczno-lecznicze, psychoterapeutyczne, rozwoju osobistego, integracyjne, przyrodoznawcze, industrialne, kultury wiejskiej i in. - rosnący, krajowy i zagraniczny, długo- i krótkoterminowy (weekendowy) popyt na nowoczesne, konwencjonalne usługi turystyczno-rekreacyjne i paraturystyczne, w tym: wędrówkowe, rowerowe, wędkarskie, kajakarskie (i inne zw. z ciekami i zbiornikami wodnymi), historyczne, hippiczne, agroturystyczne, religijne i in. - zmieniający się „model konsumpcyjny” Polaków – m.in. wyrażający wzrostem zainteresowania zdrowym trybem życia, wypoczynkiem i wzrostem wydatków na turystykę i rekreację, - istnienie ponadlokalnych szlaków rowerowych, pieszych i hippicznych w sąsiedztwie gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> - poszukiwanie przez zewnętrznych organizatorów, atrakcyjnych lokalizacji ponadlokalnych, regionalnych, krajowych, a nawet międzynarodowych, nowoczesnych imprez sportowych, rekreacyjnych, kulturalno-rozrywkowych itp., - rosnący regionalny popyt na działki letniskowe, - rosnący popyt na wyroby rzemieślnicze i rękodzielnicze o charakterze głównie pamiątkarskim, - gotowość władz gmin sąsiednich do współpracy z gminą Dobrzyńewo Duże w zakresie rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych subregionu, - oferta instytucji publicznych w zakresie finansowego i informacyjno-edukacyjnego wsparcia rozwoju przedsiębiorczości z branży turystyczno-rekreacyjnej.
wielowymiarowe	<ul style="list-style-type: none"> - szybki wzrost i rozwój gospodarczy Polski, - możliwość łatwego korzystania przez mieszkańców gminy z szerokiej oferty usług społecznych i gospodarczych, świadczonych na terenie Białegostoku, - nowe technologie (5G i inne) bezprzewodowego dostępu do Internetu, 	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój Internetu, technologii i usług teleinformatycznych oraz kultury społeczeństwa informacyjnego, - nowoczesne techniki i środki promocji związane ze środkami masowego przekazu.

c.d. wielowymiarowe

- planowana budowa, przebudowa i rozbudowa drogi ekspresowej S19 oraz jej przebieg przez teren gminy (inwestycja ta, prócz szans niesie ze sobą zagrożenia dla rozwoju gminy), - możliwość pozyskania budowy dróg serwisowych w związku z budową drogi ekspresowej S19, - włączenie planowanej drogi ekspresowej S19 w szlak komunikacyjny Via Carpatia prowadzący z Polski i Litwy, przez Słowację i Węgry, aż do Rumunii, Bułgarii i Grecji, - planowana budowa drogi ekspresowej S16 (kończącej się w Knyshynie i łączącej z drogą ekspresową S19), - planowana budowa, przebudowa i rozbudowa linii kolejowej nr 38 oraz jej przebieg przez teren gminy (inwestycja ta, prócz szans niesie ze sobą zagrożenia dla rozwoju gminy), - włączenie zmodernizowanej linii kolejowej nr 38 w szlak kolejowy E75 Rail Baltica z Finlandii, Estonii, Łotwy i Litwy do Polski, - oferta krajowych i transgranicznych (UE, okres programowania 2021-2027) instytucji i programów pomocowych, dotycząca wsparcia: samorządów i in. podm. publicznych, przedsiębiorstw, organizacji pozarz., lokalnych grup działania, rolników i osób fiz., w szczególności w zakresie: innowacyjności, rozwoju kapitału ludzkiego, rozwoju kapitału społecznego, rozwoju infrastruktury technicznej, rozwoju infrastruktury społecznej, podnoszenia poziomu bezpieczeństwa publicznego oraz ochrony środowiska.	- planowane utworzenie lotniska pasażerskiego Krywlany k. Białegostoku, - możliwość korzystania mieszkańców i podmiotów gospodarczych ze specjalistycznych i zaawansowanych usług społecznych i gospodarczych oferowanych przez podmioty działające w Białymstoku, - możliwość wykorzystania lokalnych parlamentarzystów w ponadlokalnym lobbingu na rzecz społeczności lokalnej, - oferta i koncepcje współpracy międzysamorządowej w ramach Stowarzyszenia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, - integracja Polski z Unią Europejską – pełna dostępność rynków zbytu, swobodny przepływ ludzi, usług, towarów i kapitału, - rozwój elektromobilności oraz strategii i programy państwowe przewidujące jej wspieranie, - nowe technologie i urządzenia techniczne mogące rozszerzyć zakres lub podnieść skuteczność i efektywność działalności samorządu Gminy Dobrzyniewo Duże, podmiotów gospodarczych oraz innych organizacji i instytucji.

samorządowe

- ulegająca upowszechnieniu idea partnerstwa publiczno-prywatnego, zmiany rozwiązań prawnych ją regulujących oraz skłonność podmiotów gospodarczych do podejmowania biznesowej współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego,
  - możliwość wykorzystania doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie zarządzania rozwojem lokalnym innych gmin wiejskich, zwłaszcza sąsiadujących z dużymi, dynamicznie rozwijającymi się miastami,
  - możliwość wykorzystania najnowszych osiągnięć nauk z zakresu zarządzania publicznego, gospodarki komunalnej, interwencjonizmu samorządowego, marketingu przestrzeni itp. w kreowaniu rozwoju gminy,
  - niski poziom kosztów kredytów oferowanych samorządom przez system bankowy i inne źródła finansowania,
  - nowe technologie informatyczne, elektroenergetyczne, komunikacyjne i inne, które można wykorzystać w realizacji zadań gminy,
  - koncepcje wspierania rozwoju społeczno-gospodarczego subregionu przez Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego,
  - możliwość czerpania przez samorząd Gminy Dobrzyniewo Duże korzyści z udziału gminy w związkach, fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach.
- gotowość samorządów i pozarządowych organizacji zagranicznych do podejmowania współpracy transgranicznej z gminami regionu podlaskiego,
  - możliwość przenoszenia niektórych, gminnych inicjatyw społecznych o znaczeniu ponadlokalnym na szczebel powiatowy i wojewódzki
  - oferta publicznych placówek naukowych w zakresie merytoryczno-informacyjnego wsparcia zarządzania rozwojem lokalnym, adresowana do jednostek samorządu terytorialnego.

Tabela 7. Zagrożenia wewnętrzne Gminy Dobrzyniewo Duże

	STRATEGICZNE ZAGROŻENIA WEWNĘTRZNE	POZOSTAŁE ZAGROŻENIA WEWNĘTRZNE
gospodar- cze	<ul style="list-style-type: none"> - rezygnacja inwestorów zewnętrznych w inwestowania na terenie gminy ze względu na brak terenów odpowiednich co do powierzchni oraz przygotowanych prawnie i infrastrukturalnie. 	<ul style="list-style-type: none"> - przenoszenie inwestycji i działalności gospodarczej lokalnych przedsiębiorców do gmin ościennych wywołana ograniczeniami w tym zakresie występującymi na terenie gminy Dobrzyniewo Duże.
społeczne	<ul style="list-style-type: none"> - ryzyko zawodowej i życiowej demotywacji beneficjentów wskutek źle dobranych lub nadmiernych świadczeń pomocy społecznej, - pogłębienie się migracji zarobkowej, w szczególności ludzi młodych i przedsiębiorczych, - wzrost średniej wieku mieszkańców gminy, - konflikty społeczne zw. z restrukturyzacją usług samorządu, - przepełnienie niektórych gminnych placówek szkolnych stanowiące wynik migracyjnego wzrostu liczby mieszkańców, - niespełnienie przez gminne placówki oświatowe wymagań techniczno-organizacyjnych wskutek ich problemów lokalowych i braków w wyposażeniu technicznym, - pogłębianie się spadku zainteresowania rodzin sytuacją najstarszych ich członków, - bieda osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych, - zbyt wygórowane oczekiwania wobec gminnego systemu edukacji – kształcenie, wychowanie, opieka medyczna, rozwiązywanie i zapobieganie problemom społecznym i inne. 	<ul style="list-style-type: none"> - korzystanie przez beneficjentów z pomocy społecznej mimo nieuzasadniającej tego, ich faktycznej sytuacji osobistej i rodzinnej, - spadek prospołecznej aktywności mieszkańców gminy, - zanikanie świadomości i wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego gminy i subregionu, - wygasanie identyfikacji mieszkańców z gminą, wśród tych którzy dziś ją posiadają, - upowszechnianie się wśród mieszkańców postaw alienacji społecznej, - upowszechnianie się wśród mieszkańców postaw roszczeniowych, - rozwój patologii społecznych, - wzrost liczby rodzin dysfunkcyjnych, - upowszechnianie się uzależnień, - uzależnienia od gier komputerowych, Internetu, hazardu, - napięcia społeczne - wynik materialnego rozwarstwienia ludności, - utrwalenie się w świadomości bezrobotnych, zwłaszcza młodych, zjawiska bezrobocia jako „sposobu na życie”.

samorządowe

- gwałtowny, głęboki i wieloletnio trwały wzrost kosztów świadczenia usług publicznych przez gminę stanowiący wynik dyspersji przestrzennej terenów zurbanizowanych, zwłaszcza budownictwa indywidualnego, - zaniechanie wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 wskutek realizacji dużych, nieplanowanych w niej inwestycji lub wskutek zmiany władz lokalnych na niechętnie zarządzaniu strategicznemu rozwojem lokalnym, - spadek aktywności władz lokalnych we wdrażaniu Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 wywołany obawami przez niezbędny do tego zmianami w funkcjonowaniu administracji samorządowej, - realizacja inwestycji w infrastrukturę społeczną, które skutkować będą wieloletnim obciążeniem budżetu gminy istotnie utrudniającym realizację prorozwojowych inwestycji, - utrata możliwości pozyskania wsparcia finansowego na realizację prorozwojowych projektów ze wzgl. na brak dokumentacji projektowej przygotowanej z odpow. wyprzedzeniem, - zbyt duże zadłużenie gminy, - pogorszenie struktury wydatków budżetowych – wzrost udziału wydatków bieżących i spadek udziału majątkowych, - odłączenie miejscowości Fasty lub innych od gminy Dobrzyniewo Duże i połączenie ich z Białymstokiem.	- realizacja prospołecznych tzw. projektów miękkich, których rezultaty będą nietrwałe, - realizacja kosztownych inwestycji prospołecznych i progospodarczych, które nie zdynamizują rozwoju społecznego lub gospodarczego gminy, - uleganie przez władze lokalne silnej presji wąskich, społecznych grup interesów dużym kosztem ogółu społeczności lokalnej, - zmiany prawne wprowadzane przez władze państwowe skutkujące wzrostem – finansowanych z dochodów własnych – wydatków budżetowych gminy na realizację zadań oświatowych, - zmiany prawa samorządowego ograniczające samorządność i zdolności inwestycyjne gminy, - zwiększanie przez władze państwowe zakresu zadań samorządu lokalnego bez zapewnienia odpowiednich źródeł ich finansowania, - konflikty we władzach lokalnych o podłożu politycznym, - wzrost jednostkowych kosztów świadczenia usług w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, - osłabienie motywacji nauczycieli posiadających najwyższe stopnie awansu zawodowego do zdobywania i aktualizacji wiedzy oraz zmiany sposobów prowadzenia zajęć.

bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> - zagrożenie pożarowe wynikające z obecności dużych kompleksów leśnych, szczególnie w okresach suszy, - wzrost liczby pojazdów mechanicznych, a przez to wzrost liczby kolizji i wypadków komunikacyjnych, - wzrost poczucia zagrożenia przestępczością. 	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój nowych form przestępczości (np. cyberprzestępczości, wyłudzeń od osób starszych, zawierania rażąco niekorzystnych umów itp.), - zagrożenia bezpieczeństwa związane ze bezdomnymi zwierzętami domowymi lub gospodarskimi.
środowiskowe	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost wolumenu odpadów i ścieków komunalnych oraz innych zanieczyszczeń przedostających się do środowiska naturalnego wraz ze wzrostem liczby mieszkańców i przedsiębiorstw, - konflikty przestrzenne między sferą środowiskową a gospodarczą i społeczną. 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie „dzikich wysypisk odpadów” przez mieszkańców gminy, - zagrożenia biotyczne kompleksów leśnych.
infrastrukturalne	<ul style="list-style-type: none"> - poważne utrudnienia komunikacyjne i zagrożenia bezpieczeństwa na drogach łączących gminę z Białymstokiem wskutek wzrostu liczby mieszkańców dojeżdżających codziennie do tego miasta 	<ul style="list-style-type: none"> - awaria przepompowni ścieków zlokalizowanej w miejscowości Fastry,

Tabela 8. Zagrożenia zewnętrzne Gminy Dobrzyńsko Duże

	STRATEGICZNE ZAGROŻENIA ZEWNĘTRZNE	POZOSTAŁE ZAGROŻENIA ZEWNĘTRZNE
gospodarcze	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost pozycji konkurencyjnej gmin sąsiednich i innych gmin regionu o porównywalnym potencjale społeczno-gospodarczym, jako potencjalnych miejsc lokalizacji średnich i dużych inwestycji, - wzrost pozycji konkurencyjnej gmin sąsiednich w zakresie atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej, 	<ul style="list-style-type: none"> - międzynarodowy kryzys gospodarczy implikujący analogiczny kryzys w Polsce, - wzrost konkurencji zagranicznych produktów rolnych na polskim rynku wewnętrznym.
społeczne	<ul style="list-style-type: none"> - planowana budowa na terenie gminy fragmentu kolejowej, północnej obwodnicy Białegostoku w ciągu międzynarodowej trasy kolejowej E75 Rail Baltica – zagrożenie koniecznością przejęcia i wyburzenia budynków i budowli prywatnych oraz gminnych, a następnie uciążliwościami powodowanymi przez przejeżdżające pociągi, - planowana budowa, przebudowa i rozbudowa linii kolejowej nr 38 oraz jej przebieg przez teren gminy (inwestycja ta, prócz zagrożeń niesie ze sobą również szanse dla rozwoju gminy), - planowana budowa, przebudowa i rozbudowa drogi ekspresowej S19 oraz jej przebieg przez teren gminy (inwestycja ta, prócz zagrożeń niesie ze sobą szanse dla rozwoju gminy), - napływ obecnych ponadlokalnie, biernych, roszczeniowych i skrajnie konsumpcyjnych postaw życiowych, wzorców nieuczciwości, egoizmu, obojętności, głębokiej nieufności, omijania i wykorzystywania prawa niezgodnie z intencją prawodawcy itp. 	<ul style="list-style-type: none"> - napływ z ponadlokalnego otoczenia zunifikowanej kultury globalnej, powodującej zanik kultury lokalnej i utratę przez mieszkańców tożsamości terytorialnej, - zagrożenia cyberprzestrzeni, szczególnie wobec dzieci i młodzieży.

samorządowe	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczenie możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych na rozwój gminy, szczególnie pochodzących z funduszy Unii Europejskiej, - nakładanie kolejnych zadań na samorządy lokalne, ponownie bez zapewnienia wystarczającego finansowania, - brak gotowości do współpracy z samorządem gminy ponadlokalnych podmiotów zarządzających kluczową infrastrukturą drogową i kolejową, - wzrost jednostkowych kosztów oczyszczenia ścieków komunalnych, - wzrost kosztów pracy pracowników samorządowych wywołany wzrostem płacy minimalnej oraz oczekiwań płacowych tych spośród nich, którzy zarabiają więcej niż płaca minimalna. 	<ul style="list-style-type: none"> - pogłębienie komplikacji procedur pozyskiwania środków pomocowych z UE, - zmiany stawek i zasad nakładania obciążeń podatkowych PIT i CIT wprowadzane przez władze państwowe, skutkujące spadkiem dochodów budżetu gminy.
wielowymiarowe	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie spójności przestrzennej i komunikacyjnej gminy wskutek budowy drogi ekspresowej S19 i modernizacji linii kolejowej nr 38, - realizacja rozwiązań infrastrukturalnych związanych z budową, przebudową i rozbudową drogi S19 oraz linii kolejowej nr 38 przez Generalną Dyрекję Dróg Krajowych i Autostrad oraz PKP Polskich Linii Kolejowych S.A. ograniczających możliwości społeczno-gospodarczego rozwoju gminy, - rosnąca inflacja, w tym zwłaszcza wskutek wzrostu cen żywności, paliw, pracy i nośników energii, - znaczące ograniczenie wsparcia Unii Europejskiej dla Polski, w tym dla samorządów lokalnych i innych obecnych beneficjentów. 	<ul style="list-style-type: none"> - powrót władz państwowych do polaryzacyjno-dyfuzyjnego modelu rozwoju kraju, - wzrost cen nośników energii, - kolejne zmiany ustaw i rozporządzeń destabilizujące warunki prawne prowadzenia działalności gospodarczej, świadczenia usług publicznych oraz ochrony i wykorzystywania zasobów środowiska naturalnego, - ponowny kryzys gospodarczy o zasięgu co najmniej europejskim i wynikający z niego spadek tempa wzrostu gospodarczego kraju, wzrost deficytu budżetu państwa i związane z tym cięcia wydatków publicznych.

bezpieczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> - zagrożenia bezpieczeństwa oraz mienia wywołane gwałtownymi zjawiskami atmosferycznymi, zwłaszcza silnym wiatrem i gwałtownymi opadami, - zagrożenia komunikacyjne powodowane przez tranzyt komunikacyjny w ciągu drogi krajowej nr 65 przebiegającej przez gminę Dobrzyniewo Duże. 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost przestępczości wywołany jej zewnętrznym napływem, - susze i podtopienia wywołane przez czynniki pogodowe i niewłaściwe utrzymanie urządzeń melioracji głównej i szczegółowej.
środowiskowe	<ul style="list-style-type: none"> - niszczenie fragmentów ekosystemów przez osoby spoza gminy wykorzystujące je do celów turystyczno-rekreacyjnych, - niska emisja i hałas powodowane przez pojazdy poruszające się drogą ekspresową S19, - napływ inwestycji gospodarczych uciążliwych dla środowiska i mieszkańców gminy poprzez hałas, zanieczyszczenie powietrza, nieprzyjemny zapach itp., - degradacja krajobrazu wywołana inwestycjami zewnętrznymi. 	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie „dzikich wysypisk odpadów” przez przywożenie i nielegalne pozbywanie się odpadów na terenie gminy przez osoby spoza jej obszaru, - zmiany klimatyczne skutkujące spadkiem zasobów dostępnych wód, suszami, gwałtownymi opadami, huraganowymi wiatrami i innymi zjawiskami powodującymi straty środowiskowe.

6.2. Analiza relacji strategicznych

W procesie budowy SRGDD 2020-2030 zastosowano również analizę relacji strategicznych Gminy Dobrzyniewo Duże, która jest nowoczesną analizą stosowaną podczas budowy strategii rozwoju jednostek terytorialnych.

Między każdą gminą a jej ponadlokalnym otoczeniem (regionalnym, krajowym, europejskim i globalnym) zachodzi wiele relacji istotnych z punktu widzenia rozwoju tej gminy. Używając jednocześnie kryteriów kierunku tych relacji oraz ich wpływu na rozwój gminy, wyróżnić można ich cztery następujące rodzaje:

Relacje waloryzacji – są to relacje przebiegające od wewnątrz gminy, w kierunku jej ponadlokalnego otoczenia, które są korzystne z punktu widzenia jej rozwoju. Polegają one na ponadlokalnej waloryzacji wartości, rdzenie lokalnych lub zlokalizowanych (tzn. pierwotnie ponadlokalnych, ale pozyskanych i powiązanych z wartościami lokalnymi), jak innowacje i pozainnowacyjna wiedza, informacje, elementy kapitałów ludzkiego i społecznego, składniki kultury, mieszkańcy, elementy środowiska przyrodniczego, usługi i produkty. Ponadlokalna waloryzacja to uzyskiwanie przez nie w ponadlokalnym otoczeniu szeroko rozumianej, a więc nie tylko materialnej wartości oraz zwiększanie poziomu ich ponadlokalnego upowszechnienia. Ważną cechą ponadlokalnej waloryzacji jest to, że zwykle powoduje uzyskiwanie przez gminę materialnego lub niematerialnego ekwiwalentu waloryzowanej wartości, wykorzystywanego w jego rozwoju. Waloryzacja może przebiegać również bez bezpośredniego przenoszenia lokalnych wartości poza gminę. Dzieje się tak, gdy np. lokalnie świadczone usługi (np. turystyczno-rekreacyjne) i lokalne środowisko naturalne (np. lasy) są wykorzystywane przez odwiedzających gminę konsumentów. Pośrednio jednak takie przeniesienie następuje. Konsumenci ci, opuszczając gminę, zabierają ze sobą niematerialne wartości, po które do niej przyjechali, np. wspomnienia, doświadczenia, relacje międzyludzkie, wiedzę oraz „nabyte” zdrowie fizyczne i psychiczne.

Relacje animacji – są to relacje korzystne dla gminy, przebiegające od ponadlokalnego otoczenia do wewnątrz układu lokalnego. Polegają one głównie na oddziaływaniach czynników ponadlokalnych na rdzenie lokalne lub zlokalizowane wartości i ich lokalne oraz ponadlokalne powiązania. Biorąc pod uwagę ich zasilający, aktywizacyjny i mobilizacyjny wpływ, określić je można jako relacje animacji. Są to:

- proste zasilanie przez czynniki ponadlokalne społecznych, gospodarczych i środowiskowych elementów gminy (np. subwencje z budżetu państwa),
- inicjowanie lub „rozruchowe”, czasowe podtrzymywanie, lub impulsowe stymulowanie rozwoju gminy przez czynniki ponadlokalne. Chodzi zwykle o środki finansowe i inne formy najczęściej materialnego kapitału, których transfer do gminy to wynik indywidualnej decyzji ponadlokalnego podmiotu władzy (np. dotacje z UE, kapitał firm zewnętrznych),

- modyfikacja społecznych, gospodarczych i środowiskowych elementów gminy przez czynniki ponadlokalne, skutkująca lokalną, korzystną replikacją wartości ponadlokalnych (np.: lokalne upowszechnienie ponadlokalnej wiedzy, sztuki),
- modyfikacja społecznych, gospodarczych i środowiskowych elementów gminy przez czynniki ponadlokalne, której efektem są nowe wartości lokalne, czyli lokalne innowacje (np.: nowe, lokalne produkty, powstałe przy wykorzystaniu ponadlokalnych technologii),
- modyfikacja wartości ponadlokalnych przez społeczne i gospodarcze elementy gminy w nowe wartości lokalne, czyli również lokalne innowacje (np. wykorzystanie popularnych globalnie symboli graficznych w wytwarzaniu lokalnych, tradycyjnych wyrobów).

Relacje supresji – są to relacje przebiegające do wewnątrz gminy z jej ponadlokalnego otoczenia, które są negatywne dla rozwoju gminy. Polegają one na niekorzystnym modyfikowaniu, redukowaniu lub całkowitym eliminowaniu wartości lokalnych przez czynniki ponadlokalne. Potencjalnie zagrożone wartości są liczne, np. elementy kapitałów ludzkiego i społecznego, składniki kultury i historii, elementy środowiska, usługi i produkty i in. Przykłady relacji supresji to napływ ponadlokalnych zanieczyszczeń, wód powodziowych, wypieranie przez ponadlokalne zunifikowane technologie lokalnych technologii tradycyjnych i in.). Relacją supresji jest również nakładanie na gminy przez władze ponadlokalne obciążeń (ograniczeń) forsujących ponadlokalną „przydatność” gminy i produktów jej rozwoju, a także wymuszających poszanowanie ponadlokalnie respektowanych wartości i przekonań. Są to np.: - realizacja państwowych inwestycji na terenie gminy, służących głównie lub wyłącznie ponadlokalnym beneficjentom, a ograniczających jej rozwój, - ustanawianie przez władze państwowe na terenie gminy prawnych form ochrony przyrody, ograniczających jej rozwój gospodarczy.

Relacje deprecjacji - są to relacje przebiegające od wewnątrz gminy w kierunku jej ponadlokalnego otoczenia, które są negatywne z punktu widzenia rozwoju lokalnego. Polegają one na nieekwiwalentnej utracie lokalnych wartości na rzecz ponadlokalnego otoczenia. Są nimi np.: trwała migracja mieszkańców gminy, relokacja firm z terenu gminy, wywożenie z niej dóbr kultury. Do omawianych relacji należy również zaliczyć ponadlokalne obciążenia fiskalne, parafiskalne i inne daniny publiczne. Dzięki ponadlokalnej redystrybucji część z nich służy późniejszej, ponadlokalnej animacji procesów rozwoju gminy.

Zarządzanie strategiczne rozwojem lokalnym nie może być obojętne wobec żadnej z powyższych relacji. Powinno posiadać 4 następujące cechy odpowiadające opisanym wyżej relacjom, których efektem jest wzmocnienie/wzbudzenie relacji korzystnych z punktu widzenia rozwoju gminy (waloryzacji i animacji) oraz osłabienie/wygaszenie relacji niekorzystnych (supresji i deprecjacji). Cechy te to:

Egzogeniczna użyteczność gminnego zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym - to poszukiwanie w jego ramach możliwości ponadlokalnej waloryzacji wartości lokalnych oraz inicjowa-

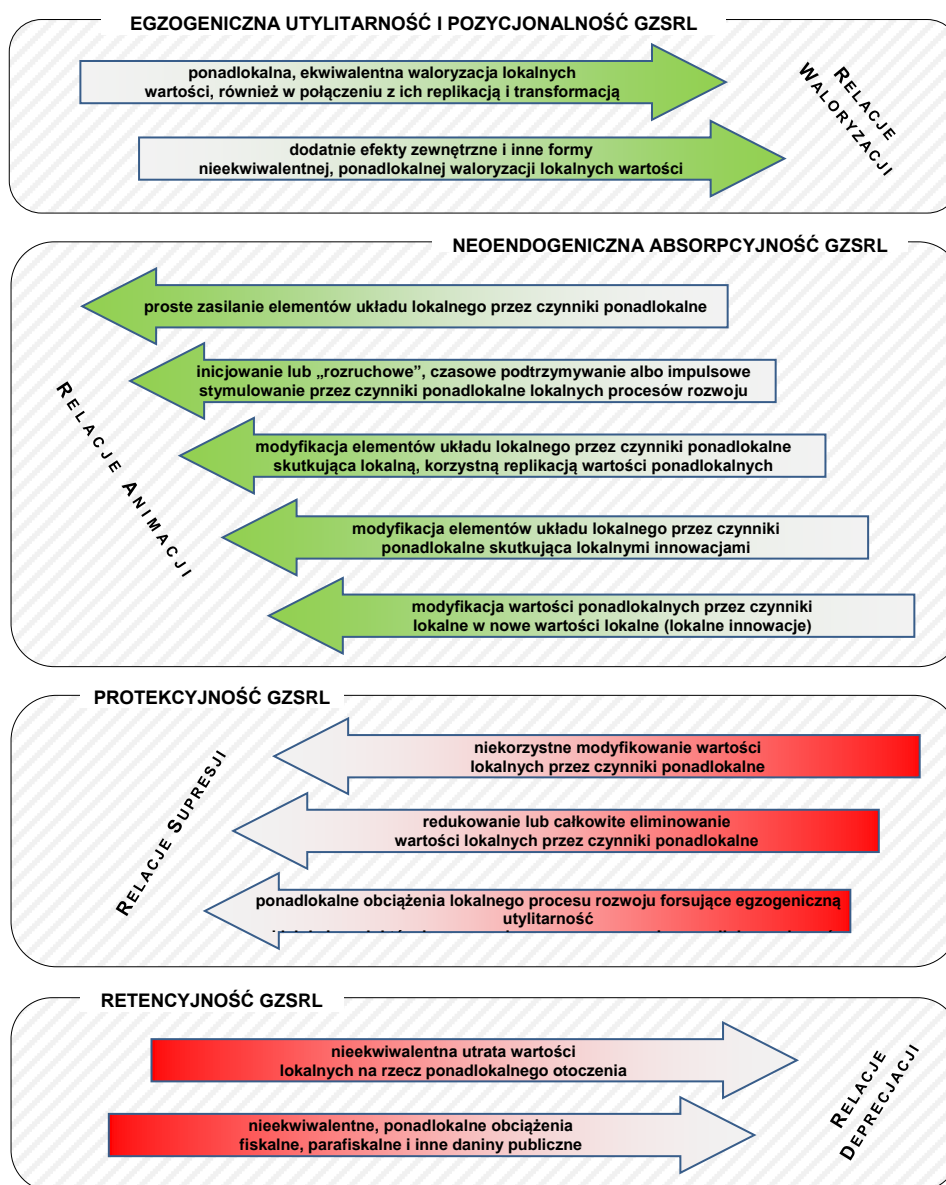

nie i wspieranie tej waloryzacji (intensyfikowanie relacji waloryzacji). To również sprawianie, by waloryzacja danej wartości lokalnej implikowała kolejne relacje tego typu. Bezpośrednim efektem tych działań jest zwiększenie ponadlokalnego wykorzystania wartości lokalnych i zaspokajanie nimi potrzeb zbiorowości ponadlokalnych, pośrednim – pozyskanie w zamian pożądaných lokalnie wartości materialnych i niematerialnych, stanowiących czynniki rozwoju lokalnego. Stymulowaniu relacji waloryzacji musi towarzyszyć poszukiwanie dla gminy jej „miejsc” w ponadlokalnych strukturach społeczno-gospodarczych. Nieprzypadkowe orientowanie jej względem ponadlokalnego otoczenia, zamiast podejmowania chaotycznych, doraźnych lub horyzontalnych wysiłków na rzecz rozwoju jej wszystkich, potencjalnych funkcji egzogenicznych. Chodzi zatem o tworzenie koncepcji struktury funkcji egzogenicznych gminy, najlepiej dopasowanej do ponadlokalnego, wielowymiarowego popytu, a potem o osiągnięcie tego dopasowania.

Neoendogeniczna absorpcyjność gminnego zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym - to ukierunkowanie go na odpowiednie pozyskiwanie dla gminy materialnych i niematerialnych czynników rozwoju lokalnego z ponadlokalnego otoczenia (intensyfikowanie relacji animacji). Pozyskiwanie prostego zasilania gminy przez czynniki ponadlokalne jest istotne, ale pozyskiwanie czynników ponadlokalnych z jednoczesnym wiązaniem ich z wartościami lokalnymi (modyfikowanie elementów układu lokalnego przez czynniki ponadlokalne lub odwrotnie) ma większy potencjał kreacyjny. W jego wyniku następuje bowiem lokalna replikacja wartości ponadlokalnych lub kreacja lokalnych innowacji (nowych wartości lokalnych), trwale związanych z gminą, a przez to trwale przyczyniających się do rozwoju lokalnego. Równie ważne jest pozyskiwanie egzogenicznych czynników inicjowania lub „rozruchowego”, czasowego podtrzymywania albo impulsowego stymulowania lokalnych procesów rozwoju. Zapotrzebowanie na takie czynniki dotyczy nie tylko gmin zapóźnionych, w których podstawowe procesy rozwoju trzeba wzbudzać niejako od zera. W gminach bardziej rozwiniętych, jak Gmina Dobrzyńewo Duże, występuje ono również, ale dotyczy procesów zaawansowanych, sfer objętych kryzysem lub wynika z konieczności pokonania tzw. progów rozwoju. Służące temu wzmacnianie lokalnych aktorów w pozyskiwaniu takich, ponadlokalnych czynników oraz samodzielne ich pozyskiwanie przez gminny system samorządowy realizowane powinno być zgodnie z neoendogeniczną filozofią. Chodzi o to, by procesy rozwoju lokalnego, uruchamiane lub wzmacniane dzięki pozyskanym czynnikom, z czasem, trwale i silnie oparły się na potencjałach endogenicznych wzbudzonych dzięki nim.

Protekcyjność gminnego zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym to wykrywanie i hamowanie oddziaływania czynników ponadlokalnych na lokalne wartości, które jest niekorzystne z punktu widzenia rozwoju lokalnego (redukowanie relacji supresji). Dotyczy to głównie wartości lokalnych, stanowiących strategiczną bazę rozwoju funkcji egzogenicznych i endogenicznych gminy lub traktowanych przez społeczność lokalną jako niezbywalne składniki jej tożsamości. Protekcyjność oznacza zatem przeciwdziałanie czynnikom obiektywnie negatywnym, np. napływowi wód powodziowych z otoczenia gminy, a także negatywnym subiektywnie, np. wzorcom handlu

Rysunek 2. Rodzaje relacji gminy i odpowiadających im cech gminnego zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym (GZSRL)

wielkopowierzchniowego charakterystycznym dla krajów wysoko rozwiniętych. Może się zatem wiązać z odrzuceniem napływających wartości ponadlokalnych, najczęściej globalnych. Wśród ponadlokalnych czynników ograniczających rozwój lokalny są również takie, które – przynajmniej w założeniach – forsują użyteczność gminy i produktów jej rozwoju dla zbiorowości ponadlokalnych, a także poszanowanie ponadlokalnie powszechnych przekonań. Są to m.in. państwowe inwestycje służące głównie ponadlokalnym interesom i prawne formy ochrony przyrody wprowadzone przez państwo na terenie gminy. W ich przypadku protekcyjność nie polega na działaniach bezpośrednio obronnych, gdyż byłyby one niezgodne z prawem lub nieskuteczne, lecz na przekony-

waniu władz ponadlokalnych do alternatywnych wizji roli danej gminy, grupy gmin lub gmin w ogóle w ponadlokalnych procesach rozwoju. Jest to forma ponadlokalnego lobbingu na rzecz ponadlokalnych polityk rozwoju korzystniejszych lokalnie. Istnieją również ponadlokalne destymulanty niepoddające się w żadnym, lokalnym wpływowi. W takich sytuacjach protekcyjność może wyrażać się w postaci działań zmniejszających skutki tego oddziaływania, jeśli jest to możliwe i zasadne z punktu widzenia efektywności.

Retencyjność gminnego zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym to identyfikowanie, zapobieganie i ograniczanie utraty wartości lokalnych na rzecz ponadlokalnego otoczenia (redukowanie relacji deprecjacji). Podobnie jak w protekcyjności, dotyczy ona najcenniejszych wartości lokalnych i oznacza przyjmowanie przez władze gminy kontekstualnej, obronnej pozycji wobec ponadlokalnego otoczenia. Relacjami deprecjacji są również ponadlokalne obciążenia fiskalne, parafiskalne i inne daniny publiczne. Analogicznie do protekcyjności, możliwa i zasadna wobec nich jest tylko retencyjność lobbingsowa, zmierzająca do rewizji proporcji korzyści z rozwoju lokalnego przynależnych lokalnym i ponadlokalnym beneficjentom. Dzięki ponadlokalnym mechanizmom redystrybucyjnym część z tych obciążeń finansowych służy późniejszemu wspieraniu rozwoju innych gmin. Ponoszenie ich to jedna z ról układów lokalnych w ponadlokalnych procesach rozwoju. Lobbingsowa retencyjność dotyczy zatem głównie tych obciążeń, które są ewidentnie nieekwiwalentne.

Rysunek 3. Schemat analizy relacji strategicznych Gminy Dobrzyniewo Duże

	<i>Relacje od wewnątrz Gminy Dobrzyniewo Duże w kierunku ponadlokalnego otoczenia</i>		<i>Relacje od ponadlokalnego otoczenia w kierunku do wewnątrz Gminy Dobrzyniewo Duże</i>	
<i>Korzystne dla rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże</i>	STRATEGICZNE, OBECNE RELACJE WALORYZACJI	STRATEGICZNE, POŻĄDANE, DOSTYCHCZASOWE I NOWE / ZMODYFIKOWANE RELACJE WALORYZACJI	STRATEGICZNE OBECNE RELACJE ANIMACJI	STRATEGICZNE, POŻĄDANE, DOSTYCHCZASOWE I NOWE / ZMODYFIKOWANE RELACJE ANIMACJI
<i>Niekorzystne dla rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże</i>	STRATEGICZNE, OBECNE RELACJE DEPREKJACJI	PRZYSZŁY, MOŻLIWY DO OSIĄGNIĘCIA STAN RELACJI DEPREKJACJI	STRATEGICZNE, OBECNE RELACJE SUPRESJI	PRZYSZŁY, MOŻLIWY DO OSIĄGNIĘCIA STAN RELACJI SUPRESJI

Poszczególne relacje gminy i odpowiadające im cechy gminnego zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym zaprezentowano na rysunku 2.

Konstruując Strategię Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 tak konstruowano cele strategiczne i operacyjne, a także priorytety i zadania strategiczne aby prowadzone na jej bazie zarządzanie posiadało wyżej opisane cechy.

W kolejnych 4 tabelach przedstawiono wyniki analizy powyższych relacji charakterystycznych dla Gminy Dobrzyniewo Duże. Ujęto w nich zarówno obecny stan tych relacji jak i stan pożądany w perspektywie roku 2030, osiągnięty w wyniku zarządzania strategicznego posiadającego wyżej opisane cechy. Rysunek 3 ilustruje całą, przeprowadzoną analizę relacji.

Tabela 9. Relacje waloryzacji Gminy Dobrzyniewo Duże

	STRATEGICZNE, OBECNE RELACJE WALORYZACJI	STRATEGICZNE, POŻĄDANE, DOTYCHCZASOWE I NOWE/ZMODYFIKOWANE RELACJE WALORYZACJI
sfera gospodarcza (w tym rolnictwo)	<p>a. wytwarzanie produktów przemysłowych (głównie o niskim poziomie zaawansowania technologicznego) i głównie na rzecz regionalnego otoczenia,</p> <p>b. wytwarzanie standardowych produktów rolnych (o głównie niskiej wartości dodanej) na rzecz krajowego otoczenia,</p> <p>c. pozyskiwanie surowca drzewnego na rzecz regionalnego i krajowego otoczenia,</p> <p>d. pozyskiwanie runa leśnego na rzecz regionalnego i krajowego otoczenia,</p>	<p>a. wytwarzanie nowoczesnych produktów przemysłowych, przy znaczącym wykorzystaniu wiedzy, innowacji, technologii i co najmniej średnich kwalifikacji, na rzecz głównie krajowego otoczenia, przede wszystkim dzięki lokalizacji na terenie gminy średnich i dużych inwestorów zewnętrznych,</p> <p>b. pełnienie krajowych i międzynarodowych funkcji logistycznych w oparciu o inwestorów zewnętrznych i międzynarodową infrastrukturę komunikacyjną, powstającą na terenie gminy,</p> <p>c. pełnienie funkcji miejsca handlu wielkopowierzchniowego dla mieszkańców Białegostoku,</p> <p>d. wytwarzanie, obok standardowych produktów rolnych, produktów rolnych wysoko wyspecjalizowanych, ekologicznych (o wysokiej wartości dodanej) na rzecz krajowego i międzynarodowego otoczenia,</p> <p>e. pozyskiwanie surowca drzewnego na rzecz regionalnego i krajowego otoczenia,</p> <p>f. pozyskiwanie runa leśnego i wytwarzanie z niego wysoko wyspecjalizowanych, ekologicznych, innowacyjnych produktów na rzecz krajowego i międzynarodowego otoczenia,</p> <p>g. świadczenie usług turystyczno-rekreacyjnych, głównie na rzecz mieszkańców Białegostoku, w nowoczesnej formule 3E (<i>education, entertainment, excitement</i>) przy łącznym wykorzystaniu, prócz walorów naturalnych, dużego wolumenu informacji, wiedzy, uczuć, emocji, tradycji, historii i tożsamości oraz w oparciu o nowoczesne technologie, innowacje, wielopodmiotową współpracę i sieci.</p> <p>h. prowadzenie ponadlokalnego rolniczego handlu hurtowego i detalicznego oraz pośrednictwa handlowego na rzecz subregionalnego rolnictwa, zielarstwa, rzemieślnictwa, rękodzielnictwa i przetwórstwa spożywczego.</p>

Tabela 10. Relacje animacji Gminy Dobrzyńsko Duże

	STRATEGICZNE, OBECNE RELACJE ANIMACJI	STRATEGICZNE, POŻĄDANE, DOTYCHCZASOWE I NOWE/ZMODYFIKOWANE RELACJE ANIMACJI
sfera gospodarcza (w tym rolnictwo)	<p>a. napływ środków pomocowych pochodzących z funduszy unijnych, trafiających do lokalnego rolnictwa.</p>	<p>a. intensywny napływ wiedzy, informacji i innowacji do działalności rolniczej, turystyczno-rekreacyjnej i przemysłowej,</p> <p>b. napływ środków pomocowych pochodzących z funduszy unijnych, trafiających do lokalnego rolnictwa,</p> <p>c. nakłady inwestycyjne na infrastrukturę techniczną o znaczeniu krajowym i międzynarodowym (szczególnie dróg i linii kolejowych) ponoszone przez właścicieli i zarządców tej infrastruktury (ta relacja animacji ma potencjalnie również charakter relacji supresji),</p> <p>d. nakłady inwestycyjne inwestorów zewnętrznych z branż przemysłowych, handlowych oraz logistycznych,</p> <p>e. nakłady inwestycyjne inwestorów zewnętrznych z branży turystyczno-rekreacyjnej,</p> <p>f. intensywny napływ wiedzy i kompetencji zawodowych do mieszkańców gminy.</p>
sfera społeczna	<p>a. stałe, ustawowe zasilenia finansowe ze źródeł centralnych (budżet państwa, NFZ, ZUS i in.) do lokalnych podmiotów publicznych na realizację ich usług publicznych,</p> <p>b. środki z funduszy unijnych i innych pomocowych przyznawane samorządowi gminy lub jego jednostkom na realizację zadań społecznych.</p>	<p>a. stałe, ustawowe zasilenia finansowe ze źródeł centralnych (budżet państwa, NFZ, ZUS i in.) do lokalnych podmiotów publicznych na realizację ich usług publicznych,</p> <p>b. środki z funduszy unijnych i innych pomocowych przyznawane samorządowi gminy lub jego jednostkom, a także organizacjom pozarządowym na realizację zadań publicznych,</p> <p>c. nakłady inwestycyjne deweloperów zewnętrznych realizujących mieszkaniową zabudowę wielorodzinną,</p> <p>d. nakłady inwestycyjne inwestorów indywidualnych realizujących mieszkaniową zabudowę jednorodzinną.</p>

	STRATEGICZNE, OBECNE RELACJE ANIMACJI	STRATEGICZNE, POŻĄDANE, DOTYCHCZASOWE I NOWE/ZMODYFIKOWANE RELACJE ANIMACJI
sfera społeczna	<p>a. nakłady inwestycyjne inwestorów indywidualnych realizujących mieszkaniową zabudowę jednorodzinną,</p> <p>b. napływ wiedzy, informacji i innowacji do gminnych podmiotów świadczących usługi społeczne,</p> <p>c. napływ wiedzy, informacji i innowacji do gospodarstw domowych mieszkańców gminy,</p> <p>d. napływ nowych mieszkańców gminy, w szczególności z Białegostoku.</p>	<p>c. napływ wiedzy, informacji i innowacji do gminnych podmiotów świadczących usługi społeczne, szczególnie pomocy i prewencji społecznej, a także do organizacji pozarządowych współświadczących te usługi,</p> <p>d. napływ wiedzy, informacji i innowacji do gospodarstw domowych mieszkańców gminy, szczególnie ekoenergetycznych, cyfrowych i telekomunikacyjnych,</p> <p>i. napływ korzystnych wzorców osobowych i postaw społecznych budujących kapitały ludzki i społeczny, jak: pragnienie samodoskonalenia; aktywne; kreatywne, przedsiębiorcze podejście do życia; otwartość na zmiany środowiska społeczno-gospodarczego; gotowość na, a nawet satysfakcja w mobilności zawodowej i społecznej; samokształcenie tożsamości lokalnej; patriotyzm lokalny; decentracja interpersonalna, prowadząca do zaufania indywidualnego i grupowego; prowadzenie życia prywatnego i zawodowego w oparciu o relacje bilateralne i sieciowe,</p> <p>j. napływ nowych mieszkańców gminy, w szczególności z Białegostoku – młodych, aktywnych gospodarczo i społecznie oraz wysoko wykształconych,</p> <p>k. napływ ponadlokalnych usług komunikacyjnych łączących gminę z regionalnym i krajowym otoczeniem.</p>
sfera środowiskowa	<p>a. napływ środków finansowych z funduszy unijnych i innych pomocowych do samorządu gminy lub jego jednostkom na realizację zadań proekologicznych.</p>	<p>a. intensywny napływ środków finansowych z funduszy unijnych i innych pomocowych do samorządu gminy lub jego jednostkom na realizację zadań proekologicznych,</p> <p>b. intensywny napływ środków finansowych z funduszy unijnych i innych pomocowych do przedsiębiorstw prywatnych, organizacji pozarządowych oraz osób fizycznych na realizację inwestycji proekologicznych.</p>

Tabela 11. Relacje supresji Gminy Dobrzyniewo Duże

	STRATEGICZNE, OBECNE RELACJE SUPRESJI	PRZYSZŁY, MOŻLIWY DO OSIĄGNIĘCIA STAN RELACJI SUPRESJI
sfera gospodarcza (w tym rolnictwo)	<p>a. prawne formy ochrony przyrody ustanowione przez podmioty ponadlokalne, które ograniczają możliwości zainwestowania gospodarczego i społecznego,</p> <p>b. konkurencja dla lokalnych rolników ze strony zagranicznych produkcji rolnej, często subsydiowanej i chronionej protekcjonizmem państwowym,</p> <p>c. tranzyt w ciągu drogi krajowej przebiegającej przez gminę powodujący zagrożenia komunikacyjne oraz niską emisję.</p>	<p>a. praktycznie rzecz biorąc, nie jest możliwe dążenie do istotnej redukcji prawnych form ochrony przyrody, ograniczających możliwości zainwestowania gospodarczego i społecznego, ani też zasadne. Zasoby środowiskowe stanowią jeden z podstawowych atutów Gminy Dobrzyniewo Duże i są niezwykle cenne przyrodniczo w wymiarze regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Ich degradacja byłaby sprzeczna z zasadami rozwoju zrównoważonego,</p> <p>b. ograniczona konkurencja dla lokalnych rolników ze strony zagranicznej produkcji rolnej dzięki własnej konkurencyjności i publicznemu wsparciu ich działań na rzecz własnej konkurencyjności,</p> <p>c. znaczące ograniczenie zagrożeń komunikacyjnych i niskiej emisji powodowanych przez tranzyt w ciągu drogi krajowej przebiegających przez gminę poprzez budowę drogi S19 przez GDDKiA.</p>
sfera społeczna	<p>a. przyporządkowanie gminom zadań bez zapewnienia finansowych możliwości ich satysfakcjonującej realizacji, szczególnie w zakresie usług oświatowych, świadczeń socjalnych oraz infrastruktury,</p> <p>b. napływ ponadlokalnych antywzorców prowadzenia polityk publicznych, opartych na agresywnej walce międzypartyjnej itp.,</p>	<p>a. korekty systemu finansów gminnych znajdują się poza kompetencjami władz gminy, jednak mogą one i powinny brać udział w ogólnopolskich, samorządowych inicjatywach na rzecz zmian tego systemu, które mogą doprowadzić do jego pożądaných zmian,</p> <p>b. napływ ponadlokalnych antywzorców polityk publicznych jest poza wpływem gminy, ale skutki tej relacji supresji można i należy lokalnie ograniczać przez budowy lokalnego kapitału społecznego, szczególnie w zakresie integracji międzyludzkiej, zaufania itp.,</p>

	STRATEGICZNE, OBECNE RELACJE SUPRESJI	PRZYSZŁY, MOŻLIWY DO OSIĄGNIĘCIA STAN RELACJI SUPRESJI
sfera społeczna	<p>c. ograniczenia, dyspozycje i absencje prawne, zawężające i standaryzujące instrumentarium zarządzania rozwojem lokalnym, szczególnie w sferach: pomocy dla przedsiębiorców, kształtowania cen usług komunalnych, zamówień publicznych, partnerstwa publiczno-prywatnego, ochrony gruntów rolnych, gospodarki budżetowej, planowania i zagospodarowania przestrzennego i gospodarowania nieruchomościami,</p> <p>d. niektóre państwowe przepisy świadczeń socjalnych, które prócz skutków pozytywnych, przynoszą negatywne, jak np. redukcja lokalnego kapitału ludzkiego jego beneficjentów (np. kreatywności, przedsiębiorczości, psychicznej witalności, woli rozwoju osobistego), czasem też redukcja kapitału społecznego przez implikowanie dezaprobaty u innych mieszkańców gminy, obserwujących skutki tych przepisów,</p> <p>e. przejmowanie przez mieszkańców, napływających z ponadlokalnego otoczenia, biernych, roszczeniowych, egoistycznych, nieufnych i konsumpcyjnych postaw i powielanie wynikających z tego wzorców postępowania, jak nieuczciwość, obojętność na problemy społeczne, omijanie i wykorzystywanie prawa niezgodnie z intencją prawodawcy,</p> <p>f. napływ i przejmowanie przez mieszkańców ponadlokalnych, standardowych postaw, poglądów, zwyczajów, obyczajów i pragnień, a także kultury masowej (często globalnej), zastępującej ich lokalną kulturę, co łącznie powoduje utratę przez mieszkańców ich tożsamości terytorialnej,</p>	<p>c. korekty prawa samorządu lokalnego znajdują się poza kompetencjami władz gminy, jednak mogą one i powinny brać udział w ogólnopolskich, samorządowych inicjatywach na rzecz tego prawa, które mogą doprowadzić do jego pożądanym zmian,</p> <p>d. korekty systemu świadczeń socjalnych znajdują się poza kompetencjami władz gminy, jednak prócz działań lobbingowych ukierunkowanych na władze państwowe i mających na celu zmiany tego systemu, możliwe i pożądanym jest lokalne ograniczanie jego negatywnych skutków poprzez podejmowanie działań kompensujących,</p> <p>e. napływ ponadlokalnych, negatywnych postaw życiowych znajduje się poza wpływem władz gminy, ale skutki tej relacji supresji można i należy lokalnie ograniczać poprzez działania na rzecz budowy lokalnego kapitału ludzkiego oraz społecznego, szczególnie poprzez edukację obywatelską itp.,</p> <p>f. z wielu powodów napływ ponadlokalnych wzorców osobowych i kultury masowej nie może i nie powinien być ograniczany, ale możliwa i konieczna jest ochrona cennych wzorców i kulturowych wartości lokalnych, które tworzą lokalną tożsamość oraz tradycję. Jest to możliwe szczególnie poprzez budowę lokalnego kapitału społecznego i ludzkiego, w tym zwłaszcza poprzez edukację (także obywatelską), wspieranie działalności kulturalnej, ochronę dziedzictwa kulturowego i in.</p>

Tabela 12. Relacje deprecjacji Gminy Dobrzyńsko Duże

	STRATEGICZNE, OBECNE RELACJE DEPRECJACJI	PRZYSZŁY, MOŻLIWY DO OSIĄGNIĘCIA STAN RELACJI DEPRECJACJI
sfera społeczna	a. utrata lokalnego kapitału ludzkiego i społecznego, a także materialnego (mienia, oszczędności pieniężnych) na rzecz ponadlokalnego otoczenia wskutek zarobkowej migracji mieszkańców, w szczególności ludzi młodych, wykształconych, wysoko wykwalifikowanych i przedsiębiorczych.	a. zminimalizowana utrata lokalnego kapitału ludzkiego, społecznego i materialnego wskutek działań retencyjnych, jak np. zapewnienie taniej, częstej i sprawnej komunikacji z Białymstokiem oraz wielowymiarowe poprawianie lokalnych warunków zamieszkania i pracy w gminie.

CZĘŚĆ II: Rozwój strategiczny Gminy Dobrzyniewo Duże w latach 2020-2030

7. Przedmiot, podmioty, okres i horyzont SRGDD 2020-2030

Prawidłowe postrzeganie SRGDD 2020-2030 oraz poszczególnych jej składników wymaga określenia jej przedmiotu i podmiotów, a także okresu i horyzontu czasowego.

Przedmiotem Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 są:

- wartości lokalne (składniki) Gminy Dobrzyniewo Duże, czyli: wartości materialne (np. kapitał ludzki, infrastruktura techniczna, nieruchomości, składniki ekosystemów, podmioty gospodarcze, instytucje publiczne) oraz wartości niematerialne (np. kapitał społeczny, kapitał kulturowy, krajobraz),
- obecne i najbardziej prawdopodobne, przyszłe relacje łączące wartości lokalne (składniki) Gminy Dobrzyniewo Duże z wartościami ponadlokalnymi (regionalnymi, krajowymi, europejskimi, globalnymi), zarówno te, które są korzystne z punktu widzenia rozwoju tej gminy (relacje waloryzacji i animacji), jak i te które są niekorzystne (relacje supresji i deprecjacji),

znajdujące się (lub mogące się znaleźć) pod bezpośrednim lub pośrednim wpływem samorządu Gminy Dobrzyniewo Duże i jego partnerów współpracy strategicznej.

Podmiotami Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 są:

władze samorządu gminnego oraz władze podmiotów współdziałania strategicznego. Rola ich jest jednak zróżnicowana. Podmiotem głównym są władze samorządowe Gminy Dobrzyniewo Duże. Na nich spoczywa zobowiązanie realizacji zadań strategicznych i osiągnięcia dzięki temu celów niniejszej Strategii. One są zobligowane również do pozyskania, utrzymania i aktywizacji partnerów współdziałania strategicznego, o których mowa wyżej.

Okres Strategii to przedział czasowy, w którym realizowane będą zadania strategiczne, czyli konkretne przedsięwzięcia inwestycyjne, informacyjne, organizacyjne, prawotwórcze, restrukturyzacyjne itp., wskazane w niniejszej Strategii, w rozdziale 13. Okres ten wynosi nieco 11 lat i obejmuje lata 2020-2030. Realizacja zadań strategicznych przebiegać będzie zatem głównie w kadencjach samorządowych 2018-2023 i 2023-2028, a także w pierwszej połowie kadencji 2028-2032.

Część zadań strategicznych, których realizacja zostanie sfinalizowana w końcowej części okresu strategii dostarczy pełnych efektów dopiero po jakimś czasie. Własność ta może dotyczyć nawet niektórych zadań zrealizowanych wcześniej. W Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 przyjęto, że nastąpi to nie później niż do końca 2032 roku. Docelowy stan Gminy Dobrzyniewo Duże, do którego dąży się za pomocą niniejszej Strategii, to zatem stan po upływie ok. 13 lat, począwszy od dnia jej przyjęcia. **Horyzont czasowy** Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 wynosi zatem ok. 13 lat i sięga roku 2032.

Planowanie strategiczne to planowanie ciągle. Przyjęcie 11-letniego okresu i 13-letniego horyzontu Strategii nie oznacza, że kolejna Strategia będzie sporządzana za 11/13 lat. Zmienne relacje z

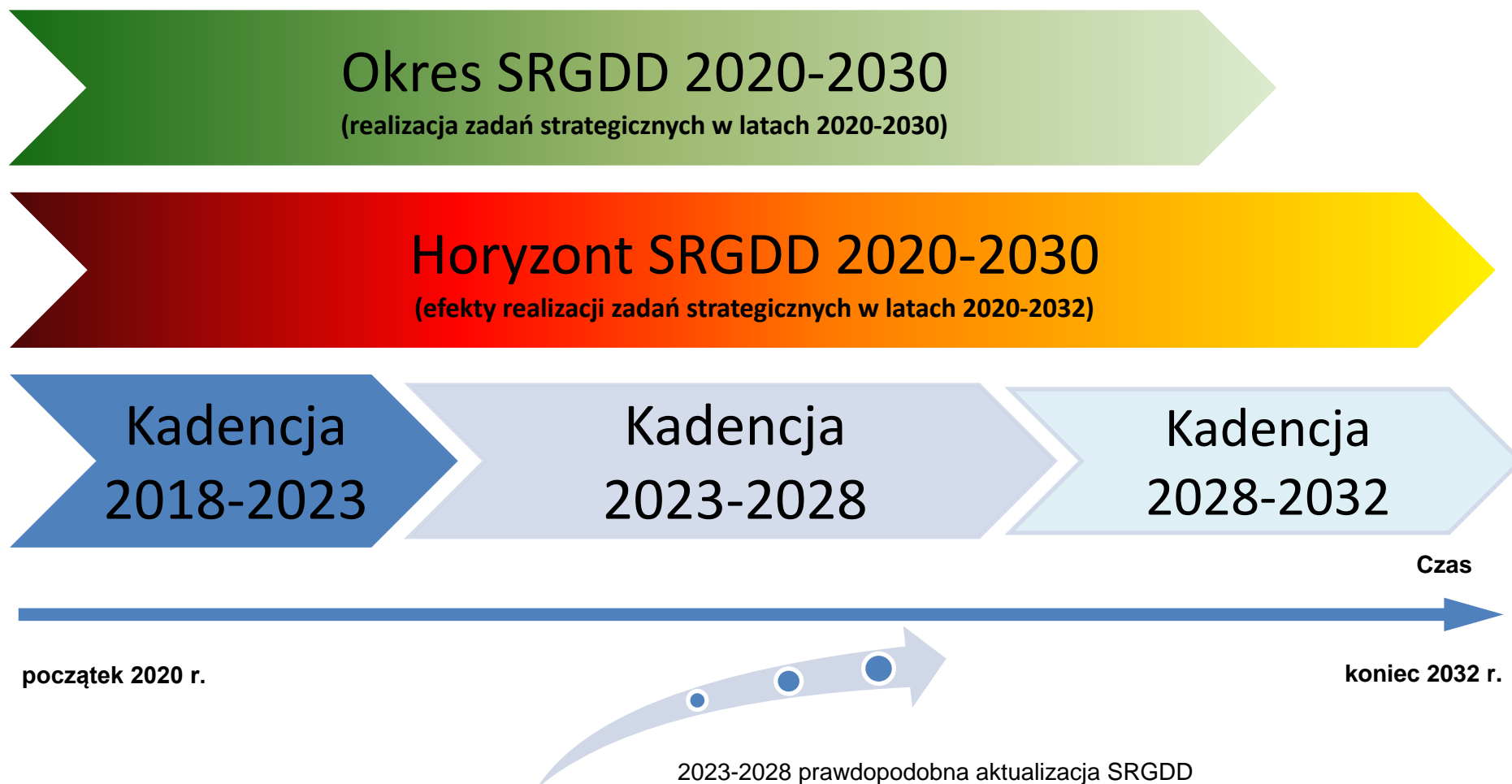
ponadlokalnym otoczeniem, a także struktury wewnętrzne gminy, pojawiające się nowe szanse i zagrożenia, zmieniające się uwarunkowania prawne oraz wiele innych czynników, przesądzają o tym, że kolejna, nowa lub zaktualizowana Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże zostanie przygotowana i przyjęta wcześniej, najprawdopodobniej za 5-7 lat, lecz ponownie na kolejne 11/13 lat. Postępowanie takie jest prawidłowe i miało już miejsce w praktyce zarządzania rozwojem Gminy Dobrzyniewo Duże. Poprzednimi strategiami były:

- Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2016-2024 z czerwca 2016 r.
- Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Kościelne do roku 2020 z kwietnia 2001 r.

Okres i horyzont Strategii oddalają się zatem w czasie – są dynamiczne.

Rysunek 4 stanowi graficzne ujęcie powyższych informacji.

Rysunek 4. Okres i horyzont czasowy Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyńewo Duże na lata 2020-2030

8. Misja rozwojowa Gminy i jej beneficjenci

Misja to odpowiedź na pytanie: „**Po co istniejesz?**”. Powód istnienia samorządu gminnego określony został przez ustawodawcę. W art. 6, ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875, 2232) ustawodawca wskazał, że „do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów”, a w art. 7, ust. 1 że „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy”. Biorąc powyższe pod uwagę, należy stwierdzić, że ogólną misją każdej polskiej gminy, w tym również Gminy Dobrzyniewo Duże, odpowiadającą na pytanie „po co istniejesz?”, jest zatem **„pełnienie roli służebnej w stosunku do społeczności zamieszkującej na jej terenie”**.

Ogólną misję rozwojową wszystkich gmin, można i należy jednak precyzować w odniesieniu do każdej z nich. Dokonuje się tego w ich strategiach i innych długookresowych dokumentach planistycznych mających strategiczny charakter. Misja taka wyraża unikalny sposób w jaki władze lokalne (podmiot strategii), w ścisłym porozumieniu i współpracującą ze społecznością lokalną, zamierzają pełnić przedstawioną wyżej służebną rolę. Wyraża również wartości uznawane przez te władze i społeczność za kluczowe w prawidłowym pełnieniu tej roli, a także jej nadrzędny cel. Biorąc pod uwagę pozycję strategiczną Gminy Dobrzyniewo Duże, jej strategiczne relacje zidentyfikowane w rozdziale 6, dostępne zasoby, a także niezwykle istotne oczekiwania społeczności lokalnej, misję rozwojową Gminy Dobrzyniewo Duże sformułowano w następujący sposób:

Misją Gminy Dobrzyniewo Duże jest tworzenie środowiska sprzyjającego rozwojowi osobistemu, zawodowemu i gospodarczemu oraz wysokiej jakości życia mieszkańców poprzez wykorzystanie atutów sąsiedztwa z Białymstokiem, lokalizacji infrastrukturalnej, kapitałów społecznego i ludzkiego, wiedzy i innowacji oraz unikalnego środowiska, z jednoczesnym poszanowaniem zasad rozwoju zrównoważonego.

Głównym beneficjentem SRGDD 2020-2030 są zatem mieszkańcy gminy. Ideą budowy i wdrażania Strategii jest bowiem doskonalenie procesu wypełniania przez samorząd misji służebnej w stosunku do nich. Efektem realizacji Strategii będzie zwiększenie korzyści mieszkańców, jakie odnosić będą zarówno w życiu osobistym, jak i zawodowym oraz publicznym.

Beneficjentem SRGDD 2020-2030 jest również gospodarka gminy, a także – uwzględniając oczywiste różnice skali – społeczność i gospodarka kraju. Misja obejmuje bowiem działania służące kreowaniu i stabilizowaniu korzystnych warunków tworzenia oraz rozwoju podmiotów gospodarczych, a także udział społeczności lokalnej w rozwoju kraju.

Wśród beneficjentów SRGDD 2020-2030 znajdują się również organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie gminy. Misja odnosi się bowiem m. in. do kapitału społecznego, a wiele z zadań przewidzianych w Strategii w swym zakresie merytorycznym dotyczy tych z nich, które działają w sferze kultury, edukacji, sportu, rekreacji, zdrowia, przyrody i innych.

Rozwój podmiotów gospodarczych i organizacji społecznych został jednak w przedstawionej misji podporządkowany interesowi społeczności lokalnej Gminy Dobrzyńewo Duże, wyrażonemu przez jej wysoką jakość życia. Niedopuszczalna jest bowiem sytuacja odwrotna. Pełnienie przez podmioty gospodarcze i organizacji pozarządowych roli beneficjentów, będzie mieć miejsce tylko w tych sytuacjach, w których ich rozwój jest tożsamy z dodatnim bilansem korzyści i kosztów społeczności lokalnej.

Jako beneficjenta SRGDD 2020-2030 traktować należy również środowisko przyrodnicze gminy. Przedstawiona misja opiera się bowiem na zasadach rozwoju zrównoważonego, a wiele działań, które będą realizowane w jej ramach służyć będzie zabezpieczeniu lokalnych ekosystemów przed degradacją lub skutkować będzie ich sanacją.

9. Wizja rozwoju

Na podstawie misji, analizy dotychczasowych osiągnięć, analizy strategicznej, analizy relacji strategicznych, analizy uwarunkowań prawnych, diagnozy cech gminy, wyników warsztatów strategicznych, a także aspiracji społeczności lokalnej i władz samorządowych, sformułowana została następująca, syntetyczna wizja rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże w perspektywie horyzontu czasowego Strategii:

Gmina Dobrzyniewo Duże nowoczesną gminą aglomeracyjną, w pełni wykorzystującą atuty bezpośredniego sąsiedztwa z regionalnym centrum rozwoju, jakim jest Białystok i obecności infrastruktury komunikacyjnej o krajowym i międzynarodowym znaczeniu, a jednocześnie wykorzystującą w zrównoważony sposób własne, unikalne walory naturalne i społeczne, co umożliwi jej zapewnienie wysokiej jakości życia oraz dobrych warunków rozwoju osobistego, zawodowego i gospodarczego mieszkańców.

Integralnymi, uszczegóławiającymi, wybranymi elementami tej wizji są:

GOSPODARKA GMINY DOBRZYNIOWO DUŻE:

- ***korzystająca z aktywnej lokalnej polityki gospodarczej, prowadzonej przez władze gminy zarówno w stosunku przedsiębiorstw dużych i średnich, zwłaszcza inwestorów zewnętrznych, jak i przedsiębiorstw małych oraz mikroprzedsiębiorstw, głównie lokalnych;***
- ***charakteryzująca się wysoką atrakcyjnością inwestycyjną, wskutek której co roku ma w niej miejsce co najmniej jedna duża inwestycja gospodarcza;***
- ***istotnie oparta na działalności produkcyjnej, handlowej i logistycznej o średnich i dużych rozmiarach, która bazuje na lokalnych walorach przestrzenno-infrastrukturalnych i rynku pracy oraz ponadlokalnych powiązaniach rynkowych, informacyjnych, kapitałowych oraz technicznych;***
- ***istotnie oparta na działalności rolniczej, w której wysokie znaczenie mają wiedza, wyposażenie techniczne, poszanowanie środowiska i innowacje, i która jest ściśle powiązana z lokalnym przetwórstwem oraz handlem produktami rolnymi, zapewniającymi im wysoką wartość dodaną;***

- *tworząca inteligentne specjalizacje terytorialne gminy, spójne z kluczowymi celami regionalnej i państwowej polityk rozwoju;*
- *korzystająca z wysokiej dostępności wszystkich rodzajów nowoczesnej infrastruktury technicznej (zwłaszcza dróg i infrastruktury okołodrogowej, ścieżek rowerowych, sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, internetowej, gazowej i elektroenergetycznej) oraz usług komunikacji publicznej.*

SPOŁECZNOŚĆ GMINY DOBRZYŃSKO DUŻE:

- *realizująca swoje aspiracje prywatne i zawodowe na terenie gminy i wiążąca z nią swą bliższą lub/i dalszą przyszłość wskutek uznania jej za atrakcyjne miejsce zamieszkania;*
- *charakteryzująca się istotną imigracją, głównie dotychczasowych mieszkańców Białegostoku oraz reemigracją, w tym planowaną już na etapie emigracji;*
- *zintegrowana wewnętrznie, inkluzywna wobec wszystkich jej grup wiekowych, o wysokim poziomie kapitału społecznego;*
- *tworząca i chroniąca lokalne, unikalne, cenne wartości kulturowe;*
- *stale ucząca się, tzn. zwiększająca swą wiedzę, innowacyjność, kreatywność, refleksyjność, inteligencję (w jej wszystkich sferach), fizyczną i psychiczną witalność, wolę rozwoju osobistego, wrażliwość społeczną i środowiskową, kompetencje obywatelskie, patriotyzm lokalny i aktywność publiczną, w tym samorządową;*
- *korzystająca z satysfakcjonującego, lokalnego i subregionalnego rynku pracy, efektywnego i skutecznego szkolnictwa podstawowego, skutecznych i aktywizujących systemów zapobiegania i rozwiązywania problemów społecznych, a także ze wszystkich rodzajów dostępnej i proekologicznej infrastruktury technicznej oraz rozwiniętych usług komunikacji publicznej;*
- *w której upowszechnia się zdrowy tryb życia w oparciu o własną inicjatywę i satysfakcjonującą, gminną infrastrukturę sportowo-rekreacyjną;*

- *otaczająca seniorów, trwale chorych i niepełnosprawnych profesjonalną opieką i wielowymiarowym wsparciem oraz umożliwiającą im integrację środowiskową i społeczną;*
- *posiadająca uzasadnione poczucie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego i prywatnego;*
- *funkcjonująca w przestrzeni publicznej charakteryzująca się wysokim poziomem ładu i estetyki;*
- *korzystająca z dostępnych usług opieki żłobkowej i przedszkolnej;*
- *podejmująca zachowania i stosująca oraz kreująca rozwiązania techniczno-organizacyjne przyjazne środowisku naturalnemu i innym mieszkańcom;*
- *korzystająca z wysokiej jakości usług administracyjnych, informacyjnych, edukacyjnych i organizacyjnych Urzędu Gminy, świadczonych przez wysoce wykwalifikowanych pracowników w nowoczesnym obiekcie i na bazie niezbędnego wyposażenia technicznego;*
- *obdarzająca mandatem zaufania władze lokalne, strategicznie kreujące rozwój lokalny i stosujące do tego najnowocześniejsze, skuteczne i efektywne metody perspektywicznego zarządzania publicznego,*
- *akceptująca zrównoważoną politykę budżetową samorządu, w tym w wymiarze czasowym, której powszechnie akceptowanymi kryteriami oceny są skuteczność i efektywność wydatkowania środków publicznych oraz zrównoważenie wydatków inwestycyjnych z bieżącymi dla zapewnienia satysfakcjonującego rozwoju gminy.*

ŚRODOWISKO GMINY DOBRZYŃSKO DUŻE:

- *zachowane w możliwie naturalnym stanie dzięki: wysokiej świadomości ekologicznej mieszkańców oraz ich wiedzy, kompetencjom, kreatywności i zaangażowaniu w tym zakresie; wdrożeniu rozwiązań gospodarki ściekowej; wdrożeniu kompleksowych, wysokowydajnych systemów selektywnej zbiórki, recyklingu, biodegradacji i innych form gospodarowania odpadami komunalnymi; zapobieganiu przedostawaniu się odpadów do środowiska i*

i usuwaniu z niego tych, które się przedostały; kontroli przestrzegania i prawa ochrony środowiska; upowszechnieniu odnawialnych źródeł energii, technologii izolacyjnych oraz komunikacji publicznej i rowerowej

- ***charakteryzujące się dużą bioróżnorodnością, witalnością i niskim poziomem zanieczyszczenia wód, gleb i powietrza;***
- ***zabezpieczone spójnym systemem obszarów chronionych oraz praktycznym wdrożeniem zasad rozwoju zrównoważonego;***
- ***ze zrewitalizowanymi składnikami ekosystemów, które uległy degradacji,***
- ***stale wzbogacane nowymi założeniami zielonymi,***
- ***wolne od materiałów zawierających azbest i odpadów niebezpiecznych.***

Podkreślić należy, iż przedstawiona wizja rozwoju jest zgodna z oczekiwaniami społeczności Gminy Dobrzyniewo Duże i zbiorowości funkcjonujących na jej terenie podmiotów gospodarczych. Oczekiwania te identyfikowane były nie tylko na drodze warsztatów strategicznych i konsultacji internetowych prowadzonych podczas prac nad SRGDD 2020-2030, ale także podczas bieżących kontaktów z władzami gminy, zarówno w trakcie spotkań indywidualnych, jak i licznych spotkań gremialnych organizowanych w procesie sporządzania i wdrażania różnorodnych programów i planów. Informacje o potrzebach mieszkańców i firm gminy pochodzą również ze źródeł statystyki publicznej, opracowań studialnych i monograficznych, mediów, a także od przedstawicieli społeczności Gminy Dobrzyniewo Duże jakimi są członkowie władz gminnych.

10. Cele strategiczne

W Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 wyróżniono dwa rodzaje celów. Cele mające najwyższą wagę, to znaczy cele strategiczne oraz podporządkowane im cele pośrednie (częstkowe), czyli operacyjne. **Cele strategiczne to cele, których osiągnięcie warunkuje wypełnienie misji samorządu Gminy Dobrzyniewo Duże, polegające na urzeczywistnieniu wizji jej rozwoju. Są najważniejsze i nie mogą podlegać modyfikacji, aż do ponownej zmiany Strategii. Cele operacyjne są z kolei składowymi celów strategicznych, lub/i etapami na drodze do ich osiągnięcia.** Są również ogniwem pośrednim między celami strategicznymi, a trzecim elementem struktury SRGDD 2020-2030, jakim są zadania strategiczne, czyli konkretne przedsięwzięcia. Mają charakter techniczny, ponieważ ich wyznaczenie usprawnia proces wdrażania Strategii. Cele operacyjne łączą bowiem **ogólne i syntetyczne kategorie misji, wizji i celów strategicznych ze szczegółami konkretnych przedsięwzięć, czyli zadań strategicznych.** Wyodrębnienie celów operacyjnych daje również możliwość prowadzenia precyzyjnego monitoringu SRGDD 2020-2030, poprzez przyporządkowanie im zespołów wskaźników. Ponadto w SRGDD 2020-2030 wyróżniono również priorytety rozwoju, czyli te części celów operacyjnych, których osiągnięcie jest najważniejsze z punktu rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże. Wyodrębnienie priorytetów pozwala na różnicowanie wag przypisywanych poszczególnym zadaniom strategicznym i nadawanie niektórym z nich statusu zadań krytycznych lub głównych, a reszcie statusu

Rysunek 5. Misja i wizja oraz hierarchiczna struktura celów strategicznych, operacyjnych i zadań strategicznych Gminy Dobrzyniewo Duże

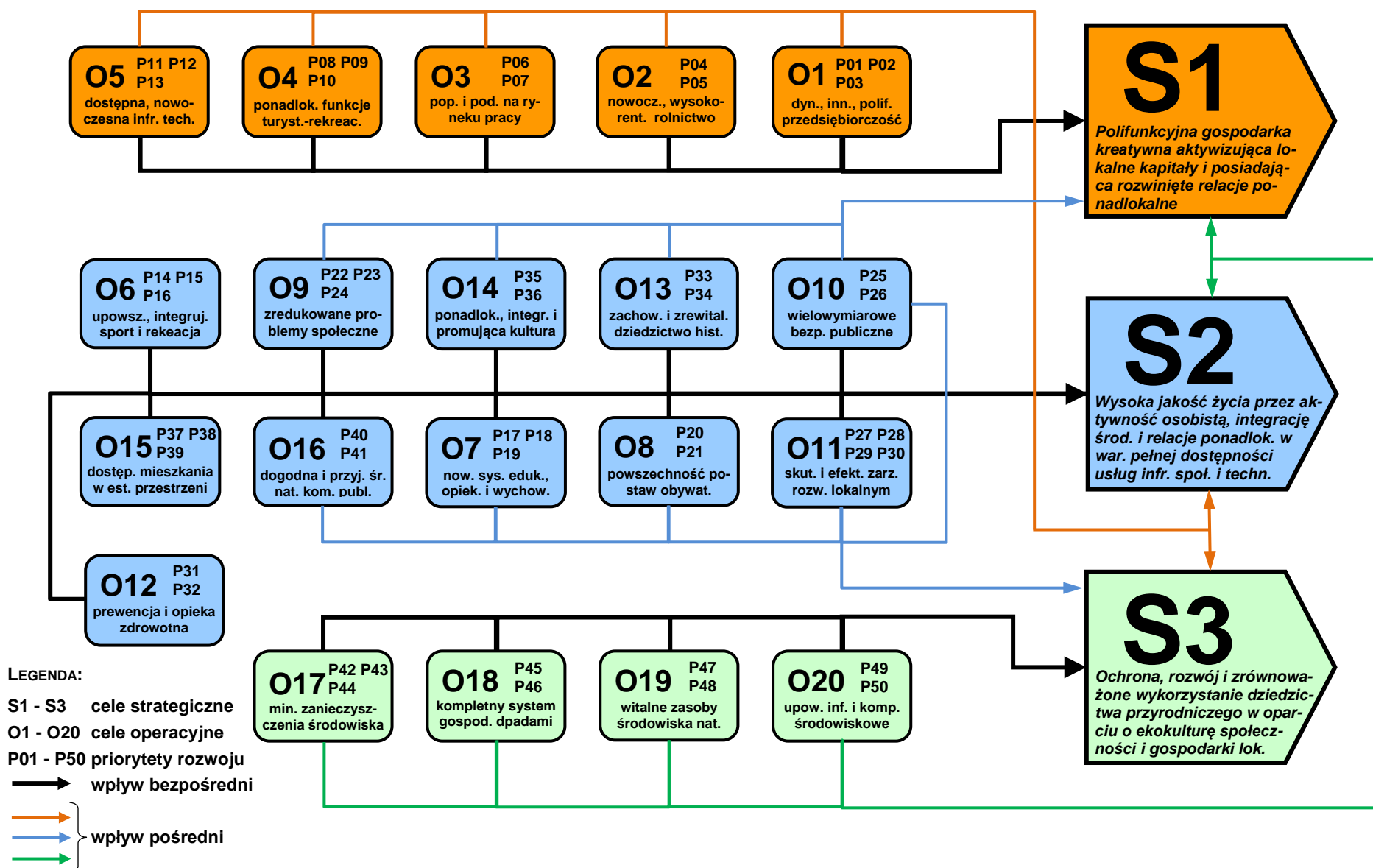

zadań pozostałych. Całość tej hierarchicznej struktury przedstawia rysunek 5, a powiązania między celami operacyjnymi i strategicznymi, rysunek 6.

Zależność hierarchiczna: elementy niższego rzędu wynikają z elementów wyższego rzędu, są im podporządkowane.

Zależność funkcjonalna: elementy niższego rzędu przyczyniają się do osiągnięcia elementów wyższego rzędu.

Rysunek 6. Powiązania celów strategicznych i operacyjnych oraz priorytetów rozwoju Gminy Dobrzyńewo Duże

W Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 przyjęto trzy niżej omówione cele strategiczne oznaczone S1, S2 i S3.

S1

„Dynamiczna gospodarka wykorzystująca położenie i kluczową infrastrukturę oraz lokalne zasoby naturalne i kapitał ludzki, społeczny oraz kulturowy”

Pierwszym celem strategicznym Gminy Dobrzyniewo Duże jest rozwój gospodarczy oparty na doskonałym położeniu względem regionalnego ośrodka rozwoju, jakim jest Białystok oraz na trasie przebiegu i krzyżowania się kluczowej, krajowej i międzynarodowej, drogowej i kolejowej infrastruktury komunikacyjnej, a także na lokalnych zasobach naturalnych (przestrzeni, lasach, glebach, wodach, florze i faunie) oraz wszystkich rodzajach kapitału niematerialnego społeczności lokalnej, tj. na kapitale ludzkim (wiedza, umiejętności, doświadczenia itp.), kapitale społecznym (zaufanie, relacje interpersonalne, sieci współpracy itp.) i kapitale kulturowym (tradycje, historia, zwyczaje itp.).

Pierwszy cel strategiczny Gminy Dobrzyniewo Duże, wyrażony hasłem „Dynamiczna gospodarka wykorzystująca położenie i kluczową infrastrukturę oraz lokalne zasoby naturalne i kapitał ludzki, społeczny oraz kulturowy”, odnosi się do jej sfery gospodarczej, tzn. do przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie gminy oraz do zlokalizowanych na terenie gminy oddziałów, zakładów, filii i innych placówek przedsiębiorstw mających swoją siedzibę poza gminą. **Cel ten polega na dążeniu do rozwoju gospodarki Gminy Dobrzyniewo Duże poprzez stymulowanie nie tylko jej wzrostu, ale również jej pożądaných przekształceń strukturalnych.**

W części dotyczącej wzrostu lokalnej gospodarki, chodzi o:

- wzrost liczebności przedsiębiorstw zarejestrowanych na terenie gminy, zwłaszcza poprzez zakładanie nowych, średnich i dużych podmiotów gospodarczych przez inwestorów zewnętrznych;
- wzrost potencjału wytwórczego istniejących już, lokalnych podmiotów gospodarczych, przede wszystkim poprzez inwestycje oparte na kapitale i partnerach zewnętrznych;
- wzrost zakresu przestrzennego i rodzajowego rynków zbytu obsługiwanych przez przedsiębiorstwa zarejestrowane na terenie gminy, zwłaszcza poprzez kontakty handlowe z partnerami zewnętrznymi;
- wzrost zatrudnienia w wymienionych wyżej przedsiębiorstwach, zarówno poprzez wzrost liczby zatrudnionych mieszkańców gminy, jak i osób spoza jej terenu;

- wzrost produkcji w wymienionych wyżej przedsiębiorstwach i jej sprzedaży, zwłaszcza poza terenem gminy.

Działania na rzecz wzrostu gospodarki Gminy Dobrzyniewo Duże są obecnie najistotniejsze ponieważ skutkować będą wzrostem jej dochodów budżetowych i dochodów zatrudnionych mieszkańców, co umożliwi samorządowi zwiększanie wolumenu, zakresu i jakości usług publicznych, a mieszkańcom podniesie ich zdolności konsumpcyjne przekładając się na ich jakość życia. W związku z tym samorząd gminy skoncentruje w tym zakresie swoje działania na przygotowywaniu terenów pod inwestycje gospodarcze, zwłaszcza zewnętrzne i pozyskiwaniu inwestorów zewnętrznych.

Równie ważne, a zatem pożądane są przekształcenia strukturalne lokalnej, istniejącej już dziś gospodarki Gminy Dobrzyniewo Duże. W pierwszej kolejności chodzi o zwiększanie jej zakresu branżowego oraz innowacyjności i skłonności do przedsiębiorczości, a co za tym idzie konkurencyjności i zdolności do zapewnienia dochodów właścicielom, pracownikom i gminie. Niezbędne są zatem działania gminy na rzecz:

- innowacyjności lokalnych podmiotów gospodarczych (ich zdolności do brania udziału w procesach innowacyjnych, tj. w absorbowaniu innowacji, w kreowaniu własnych innowacji i w ponadlokalnym upowszechnianiu innowacji), zwłaszcza przedsiębiorstw małych i mikroprzedsiębiorstw;
- wzrostu udziału lokalnych innowacji produktowych i usługowych w całym lokalnym wolumenie produkcji i usług, a także rozszerzenia zakresu rodzajowego i zaawansowania technologicznego wytwarzanych dóbr i usług oraz sprzedawanych towarów. Dotyczy to zwłaszcza przedsiębiorstw małych i mikroprzedsiębiorstw w dziedzinach związanych z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałami ludzkim, społecznym i kulturowym, jak np. w turystyce, rekreacji, przetwórstwie i handlu lokalnymi produktami rolnymi;
- podniesienia skłonności do przedsiębiorczości, czyli skłonności do podejmowania działalności gospodarczej charakteryzującej społeczność lokalną.

Przedstawiony wzrost i przekształcenia strukturalne gospodarki Gminy Dobrzyniewo Duże stanowią warunek podnoszenia jej wysokiej bieżącej i przyszłej konkurencyjności oraz dochodowości, a także przyszłej ekspansji. Ponadto zwiększą atrakcyjność lokalnego rynku pracy, przez co przyczynią się do minimalizacji negatywnych zjawisk społecznych (np. migracji, bezrobocia, alkoholizmu, stagnacji personalnej) i upowszechniania zjawisk pozytywnych (np. reemigracji, napływu nowych mieszkańców, samorealizacji, integracji społecznej, przedsiębiorczości). Zwiększy się również wykorzystanie lokalnych kapitałów: ludzkiego, społecznego, kulturowego i materialnego w bieżącej działalności oraz w inwestycjach lokalnych podmiotów gospodarczych. Przyniesie to szereg korzyści. Po pierwsze odblokuje dostępne, lecz nie wykorzystywane dotąd w pełni potencjały rozwojowe gminy dynamizu-

jąc jej rozwój, np. potencjały środowiska naturalnego, osobowe, społeczne. Po drugie, na zasadzie sprzężenia zwrotnego, przyczyni się do wzbogacenia kapitałów miękkich, w szczególności kapitału ludzkiego i społecznego – pogłębienie zaangażowania społeczności lokalnej w rozwój gospodarczy, zwiększy np. jej kompetencje zawodowe, zdolność do pracy zespołowej, poziom wzajemnego zaufania. Po trzecie, zmniejszy prawdopodobieństwo migracji lokalnych firm poza teren gminy, nawet w sytuacjach wysokiej konkurencyjności gospodarczej lokalizacji alternatywnych, np. Białegostoku. Po czwarte, maksymalizacja wykorzystania lokalnych kapitałów zmniejszy motywację mieszkańców do migracji i zwiększy motywację byłych mieszkańców do reemigracji.

Odniesienie pierwszego celu strategicznego Gminy Dobrzyniewo Duże do gospodarki lokalnej i jej rozwoju nie jest przypadkiem i nie powinno budzić obaw co do sprzeczności z celem drugim, jakim jest rozwój społeczny. **Rozwój gospodarczy w Gminie Dobrzyniewo Duże jest bowiem głównym, nie mającym alternatywy, warunkiem rozwoju społecznego.** Jest bowiem warunkiem uzyskania i utrzymania na tyle wysokich dochodów, zarówno budżetowych gminy, jak i gospodarstw domowych, że będą one mogły nadal podnosić jakość życia mieszkańców. **Rozwój gospodarczy jest zatem niezbędnym dla prawidłowego rozwoju społecznego.** Nowe, dodatkowe środki pochodzące ze sfery gospodarczej pozwolą nie tylko na zaspokajanie społecznych potrzeb bieżących, ale też na realizację nowych inwestycji w infrastrukturę techniczną i społeczną. Rozwój gospodarczy poprawi również strukturę wydatków budżetowych samorządu gminy, pozwalając na ograniczenie wydatków związanych z problemami, a nawet patologiami społecznymi, będącymi wynikiem bezrobocia i ograniczeń w zawodowej samorealizacji, a także na redukcję dopłat do usług komunalnych, dzięki zwiększeniu siły nabywczej ludności.

Przyjęcie pierwszego celu strategicznego w postaci „*Dynamicznej gospodarki wykorzystującej położenie i kluczową infrastrukturę oraz lokalne zasoby naturalne i kapitał ludzki, społeczny oraz kulturowy*” oznacza zatem, że w Gminie Dobrzyniewo Duże gospodarkę i jej rozwój traktuje się jako główny czynnik zaspokojenia potrzeb podmiotu najistotniejszego, jakim są mieszkańcy gminy.

S2

„Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych”

Drugim celem strategicznym Gminy Dobrzyńiewo Duże jest zapewnienie obecnym i byłym/przyszłym (reemigracja) mieszkańcom wysokiej jakości życia poprzez stworzenie im dogodnych warunków do aktywności osobistej (m. in.: sportowej, rekreacyjnej, kulturalnej, rozrywkowej, edukacyjnej, zawodowej, gospodarczej, prośrodowiskowej, prospołecznej) oraz integracji społecznej (pogłębienie wzajemnego zaufania, szacunku, lojalności oraz umocnienie wspólnoty tradycji, wartości, postaw, niekodyfikowanych norm postępowania, a także zwiększenie gotowości współpracy), w warunkach dobrej dostępności do nowoczesnej infrastruktury technicznej, w tym "stricte" miejskiej oraz usług świadczonych przez instytucje infrastruktury społecznej, również charakterystycznych dla dużych miast.

Drugi cel strategiczny Gminy Dobrzyńiewo Duże, wyrażony hasłem „Wysoka jakość życia przez aktywność osobistą, integrację środowiskową i relacje ponadlokalne, w warunkach pełnej dostępności usług infrastruktury społecznej i technicznej” odnosi się do jej sfery społecznej.

Jak wskazano w rozdziale 8., misją każdej gminy, a zatem również Gminy Dobrzyńiewo Duże, jest pełnienie roli służebnej w stosunku do społeczności zamieszkującej na jej terenie. Klasycznie, rolę tę postrzega się jako zaspokajanie zbiorowych potrzeb społeczności lokalnej poprzez realizację obligatoryjnych, zleconych i fakultatywnych zadań z zakresu: ładu przestrzennego, komunikacji, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, mieszkalnictwa, edukacji publicznej, opieki nad dzieckiem do lat 3, kultury (w tym bibliotek i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami) i rozrywki, sportu, wypoczynku i rekreacji, porządku i bezpieczeństwa publicznego, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, infrastruktury drogowej, ciepłowniczej i wodociągowo-kanalizacyjnej oraz szeregu zadań należących do innych sfer życia społecznego. Jednocześnie uznaje się, że rozszerzanie zakresu i zwiększanie wolumenu świadczeń w ramach realizacji tych zadań implikuje podnoszenie jakości życia społeczności lokalnej. **Nie negując bezwzględnej konieczności realizacji zadań publicznych dla zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców, w SRGDD 2020-2030 przyjęto dodatkowe podejście do osiągnięcia tego celu. Polega ono na dążeniu do zapewniania wy-**

sokiej jakości życia mieszkańców gminy poprzez zapewnienie im możliwie najlepszych warunków do aktywności osobistej (edukacyjnej, wychowawczej, zawodowej, kulturalnej, rozrywkowej, sportowej, rekreacyjnej, prośrodowiskowej, prospołecznej, gospodarczej, rolniczej i innej), oraz do integracji z lokalnym środowiskiem społecznym. Takie podejście jest spójne z zasadą pomocniczości (subsydiarności), konstytutywną dla idei samorządu terytorialnego, która m. in. stanowi, że instytucje państwa powinny powstawać i rozpoczynać działanie jako jednostki pomocnicze względem własnych działań poszczególnych osób i ich rodzin. **Podejście to oznacza, że w zapewnianiu wysokiej jakości życia mieszkańców samorząd Gminy Dobrzyniewo Duże akcentował będzie tworzenie warunków ich samodzielnego, rodzinnego i zbiorowego podnoszenia jakości życia oraz wzmacniał ich motywację i kompetencje w tym zakresie. Pozwoli to na zwiększenie efektywności gminnych działań prowadzonych na rzecz rozwoju społecznego, a także na zwiększenie ich spójności z oczekiwaniami społeczności lokalnej. Akcentowanie aktywności mieszkańców przyczyni się także do optymalizacji świadczeń pomocy i opieki społecznej.** Część z nich ma bowiem charakter nominanty, co oznacza, że po przekroczeniu pewnego poziomu ich ilości, jakości i dostępności, obok pozytywnych, pojawiają się ich negatywne skutki, przeciwne omawianej aktywności, jak np. życiowa bierność, postawy roszczeniowe i wybór formalnego bezrobocia, nierejestrowanego zatrudnienia oraz dochodów społecznych jako „sposobu na życie”. Właściwe jest więc dążenie do takiego ich poziomu i struktury, które zapewnią powszechnie akceptowalne minimum warunków życia obywateli rzeczywiście pozbawionych możliwości samodzielnego utrzymania, przy jednoczesnym zachowaniu pożądaných, czyli aktywnych postaw społecznych. Warto również zaznaczyć, iż owo minimum będzie zmieniać swoją treść wraz z postępującym rozwojem gospodarczym i cywilizacyjnym gminy oraz państwa. W zakresie dostępności usług społecznych niezwykle istotny jest również udział tych z nich, które służą przewidywaniu problemów społecznych i zapobieganiu im. **Szeroko rozumiane koszty prewencji są bowiem zdecydowanie niższe niż koszty rozwiązywania tych problemów, a także niż koszty kompensowania ich społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków.** Dlatego pod pojęciem dostępności usług społecznych świadczonych przez gminę i jej jednostki należy rozumieć również akcentowanie i zapewnienie usług diagnostycznych i prewencyjnych.

Rozumiane w przedstawiony wyżej sposób podnoszenie jakości życia mieszkańców zakłada również wysoką dostępność mieszkańców Gminy Dobrzyniewo Duże do typowo miejskiej infrastruktury i typowo miejskich usług społecznych. Zapewnienie ich na terenie gminy nie jest możliwe, ale dzięki sąsiedztwu z Białymstokiem i dogodnej komunikacji, cel ten można osiągnąć. Jest to także swoista strategia postępowania wobec zjawiska migracji, dotyczącego zwłaszcza ludzi młodych, zmotywowanych do rozwoju osobistego i zawodowego, ponadprzeciętnie wykształconych i przedsiębiorczych. Migracja do dużych miast i za granicę, zwłaszcza ludzi o przedstawionych cechach, jest współcześnie zjawiskiem powszechnym

w całym kraju i dotyka nie tylko większość małych demograficznie gmin, ale również większość miast średniej wielkości. Jest to zarówno wynik stosowania przez dwie dekady polityki polaryzacyjno-dyfuzyjnego rozwoju kraju, jak i powszechnych w skali globalnej zjawisk koncentracji procesów rozwoju, niezależnych od władz państwowych. **Posiadając jednak dogodną komunikację publiczną z sąsiednim dużym miastem obniża się motywację migracyjną mieszkańców. Co więcej dotyczy to nie tylko potencjalnej migracji do sąsiedniego, dużego miasta, ale i do innych, odległych, w tym zagranicznych. Co więcej stymuluje ona procesy imigracyjne, ponieważ miejscowości z łatwym dostępem do walorów dużego miasta, które jednocześnie posiadają wyjątkowe walory przyrodnicze, są atrakcyjnym miejscem do osiedlania się. Ponadto takie połączenie zalet miejsca zamieszkania zachęci część z osób, które opuściły gminę by w przyszłości powróciły do niej.** Taka reemigracja będzie szczególnie korzystna z punktu widzenia Gminy Dobrzyniewo Duże, ponieważ osoby powracające przywiozą ze sobą nie tylko kapitał materialny, ale przede wszystkim wiedzę, doświadczenie i kompetencje zawodowe, ponadlokalne relacje osobiste i zawodowe, pomysły na działalność gospodarczą, społeczną i środowiskową oraz wiele innych składników kapitałów niematerialnych. **Dzięki temu przyszła re-emigracja, nawet jeśli obejmie tylko kilkaset osób w ciągu kilkunastu lat, stanie się dla Gminy Dobrzyniewo Duże jednym z najkorzystniejszych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego.**

S3

„Ochrona, rozwój i zrównoważone wykorzystanie dziedzictwa środowiskowego gminy w oparciu o ekokulturę społeczności i gospodarki lokalnej”

Trzecim celem strategicznym Gminy Dobrzyńewo Duże jest jednoczesna: ochrona niezwykle cennego, lokalnego środowiska naturalnego (przed zanieczyszczeniem, przed nadmiernym oraz nieprawidłowym wykorzystaniem, przed niszczeniem fauny, flory oraz nieożywionych składników przyrody), jego rozwój (m. in.: odtwarzanie, wzmacnianie i rozbudowa ekosystemów, zwiększanie bioróżnorodności, rozbudowa trwałych i okresowych założeń zielonych, tj. skwerów, klombów, kwietników, trawników, zieleni przydrożnej, śródpolnej itp.) oraz jego zrównoważone wykorzystanie przez społeczność lokalną (co przyczyni się do zapewnienia jej wysokiej jakości życia), a także przez lokalne podmioty gospodarcze (co podniesie ich konkurencyjność, innowacyjność oraz integrację z lokalnymi zasobami naturalnymi i pozwoli na rozszerzanie zakresu działalności, zwiększanie zatrudnienia, dochodów, zysków i ponoszonych przez nie obciążeń fiskalnych i parafiskalnych).

Trzeci cel strategiczny Gminy Dobrzyńewo Duże, wyrażony hasłem „Ochrona, rozwój i zrównoważone wykorzystanie dziedzictwa przyrodniczego w oparciu o ekokulturę społeczności i gospodarki lokalnej”, odnosi się do jej sfery środowiskowej i wyraża konieczność użytkowania zasobów lokalnych zgodnie z zasadą ekorozwoju (rozwoju zrównoważonego). Przez ekorozwój (rozwój zrównoważony) rozumie się taki rozwój społeczno-gospodarczy, który odbywa się z poszanowaniem zasobów środowiska, i który zaspokajając dzisiejsze potrzeby nie uniemożliwia zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń. Zasada ekorozwoju jest zasadą konstytucyjną. Konstytucja wskazuje, że „Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”, a także, że „władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom”. Z kolei w Ustawie Prawo ochrony środowiska wskazano, iż rozwój zrównoważony to „taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń”. Ekorozwój zakłada zatem konieczność prowadzenia działalności człowieka w harmonii z ekosystemami.

Dotychczasowy rozwój Gminy Dobrzyniewo Duże, mimo iż był oparty w dużej mierze na rolnictwie spowodował stosunkowo niewielką, negatywną ingerencję w lokalne, niezwykle cenne ekosystemy. SRGDD 2020-2030 wytycza taki rozwój gospodarczy i społeczny Gminy Dobrzyniewo Duże, który nie tylko nie pogłębia tej ingerencji, ale mimo nowych form wykorzystania wspomnianych ekosystemów, głównie turystyczno-rekreacyjnego, zapewnia rozwój tych ekosystemów, tzn. odbudowę i wzmocnienie tych ich fragmentów, które uległy wspomnianej, ich rozbudowę o fragmenty nowe, podnoszenie ich stopnia bioróżnorodności i czystości, a także przez uzupełnianie ich o trwałe i okresowe założenia zielone. Takie zrównoważone podejście do lokalnego środowiska naturalnego będzie możliwe dzięki wysokiej ekokulturze społeczności lokalnej i lokalnych podmiotów gospodarczych polegającej na poszukiwaniu i wykorzystywaniu prywatnych, publicznych i biznesowych sposobów jego ochrony, sanacji i wzbogacania podczas jego społecznego oraz gospodarczego wykorzystania. Dlatego w SRGDD 2020-2030 tę wysoką kulturę planuje się kształcić i utrzymywać na wysokim poziomie z wykorzystaniem szeregu narzędzi, którymi dysponuje gmina i jej jednostki.

11. Cele operacyjne

Przyjętym trzem celom strategicznym podporządkowano 20 celów operacyjnych. Cele te to:

01. **Dynamiczna, innowacyjna i zrównoważona przedsiębiorczość.** Przedsiębiorczość taka to przedsiębiorczość, która charakteryzuje się: wzrostem liczby i rozwojem wewnętrznym (wzrostem zysków, wartości, zakresu działalności, pozycji konkurencyjnej i zatrudnienia, a także ograniczeniem negatywnego wpływu na środowisko naturalne) lokalnych przedsiębiorstw; wzrostem liczby i rozwojem (poszerzeniem zakresu działalności, wzrostem skuteczności działalności) instytucji wspierających rozwój tychże podmiotów; wzrostem poziomu innowacyjności podmiotów gospodarczych (rozumianej jako zdolność do brania udziału w procesach innowacyjnych, tj. w absorbowaniu innowacji oraz kreowaniu i ponadlokalnym upowszechnianiu innowacji); absorpcją inwestycji zewnętrznych; rozwojem wielowymiarowych powiązań lokalnych podmiotów gospodarczych z nauką i samorządem, polifunkcyjną (różnorodną branżowo, własnościowo i wielkościowo) strukturą działalności gospodarczej lokalnych przedsiębiorstw; wysoką skłonnością mieszkańców gminy do podejmowania działalności gospodarczej; szacunkiem społeczności lokalnej do idei przedsiębiorczości i przedsiębiorców jako takich.
02. **Zrównoważone, zdywersyfikowane i wysokorentowne rolnictwo.** Rolnictwo takie to rolnictwo intensywne o zróżnicowanej produkcji rolnej, wysokiej efektywności i zminimalizowanym negatywnym wpływie na środowisko naturalne; posiadające silne i bezpośrednie powiązania z lokalną turystyką i rekreacją, lokalnym i subregionalnym przetwórstwem oraz handlem spożywczym, a także z gastronomią; charakteryzujące się wysokim poziomem innowacyjności stosowanych technik rolniczych, a także innowacjami produktowymi; silnie waloryzujące (dodające wartość) w przestrzeni ponadlokalnej lokalnie wytwarzane produkty poprzez dodanie do nich lokalnych marek i ochrony prawnej; wykorzystujące bardzo dobry stan lokalnego środowiska naturalnego oraz wieloletnie tradycje i doświadczenia rolnicze; bazujące na efektywnej strukturze agrarnej, samodzielnie rentownych gospodarstwach rolnych oraz wysokich kompetencjach rolników; charakteryzujące się sieciowymi, wzajemnymi powiązaniemiami ekonomicznymi lokalnych gospodarstw rolnych oraz powiązaniemiami tychże gospodarstw z biznesem, dającym tym gospodarstwom przewagi konkurencyjne i wyznaczającym ich kierunki rozwoju.
03. **Atrakcyjny, dynamiczny, rozwijający się lokalny rynek pracy.** Atrakcyjny rynek pracy to taki rynek, którego struktura podaży i struktura popytu są ze sobą zadowalająco spójne; to rynek, na którym oferowane są zróżnicowane branżowo miejsca pracy, dające możliwość zatrudnienia osobom o różnych poziomach kompetencji zawodowych, za akceptowane wynagrodzenia, zapewniające nie tylko dobre warunki zatrudnienia, ale dające również szanse na rozwój zawodowy; to rynek, na którym pracownicy oferują kwalifikacje dostosowane do potrzeb lokalnych i subregionalnych przedsiębiorców, dysponują dobrymi kompetencjami psychospołecznymi, wykazują się motywacją rozwoju zawodowego i gotowością do mobilności

zawodowej w ramach posiadanego i stale rozszerzanego zasobu kompetencji; to rynek wykorzystujący sąsiednie skupiska miejsc pracy i podnoszenia kwalifikacji (gł. duże miasta); to rynek, na którym następuje stały wzrost liczby zatrudnionych, wydajności pracy, wypłacanych wynagrodzeń i jakości warunków pracy; to rynek, wobec którego motywacyjną i stymulacyjną rolę pełnią jednostki publiczne, począwszy od przedszkoli, poprzez szkoły, na instytucjach rynku pracy skończywszy; to rynek, na którym nie występuje istotne zatrudnienie nierejestrowane; to rynek, na którym nie występują dysproporcje większe niż związane z bezrobociem frykcyjnym; to rynek, funkcjonowanie na którym jest powodem do osobistego zadowolenia pracobiorców i biznesowej satysfakcji pracodawców.

04. **Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.** Aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne to funkcje adresowane nie tylko do mieszkańców gminy, ale przede wszystkim do mieszkańców aglomeracji Białostockiej oraz północno-wschodniej Polski. Z kolei miano rozwinięcia oznacza, że zapewniają one dochody istotnej części mieszkańców gminy oraz inwestorom zewnętrznym, którzy zainwestowali w branży turystyczno-rekreacyjnej oraz w branżach pokrewnych, a także, iż są to funkcje innowacyjne, zróżnicowane rodzajowo (obejmujące np.: ekoturystykę, turystykę pieszą, rowerową, religijną, muzealną, biograficzną, kulinarną, kulturową, literacką, filmową, tanatoturystykę, agroturystykę i in.), wykorzystujące prócz zagospodarowania turystycznego, informacje, wiedzę, uczucia, emocje, tradycje, historię i tożsamość lokalną metodami opartymi na nowych technologiach, innowacjach, współpracy i sieciach. O rozwoju tych funkcji przesądza także to, iż bazują one na kompleksowym, spójnym, wysokodostępnym zagospodarowaniu turystycznym (zarówno publicznym, jak i prywatnym), skonkretyzowanych produktach i markach turystycznych, skoncentrowanych kampaniach marketingowych, wysokich kompetencjach zawodowych osób utrzymujących się z turystyki i rekreacji, wsparciu publicznym, wielowiekowym i bogatym dziedzictwie kulturowym, a także na lokalnej działalności sportowo-rekreacyjnej i kulturalno-rozrywkowej. Integralnym elementem rozwoju tych funkcji jest także to, że obciążają lokalne środowisko naturalne w stopniu pozwalającym na jego bieżącą rewitalizację (samoodtwarzanie lub odtwarzanie), zapewniają utrzymanie istotnej części społeczności lokalnej oraz istotne dochody budżetu gminy.
05. **Kompleksowość i dostępność nowoczesnej infrastruktury technicznej.** Kompleksowość i wysoka dostępność infrastruktury technicznej oznacza, iż istnieje techniczna możliwość przyłączenia się i pełnego korzystania przez wszystkich mieszkańców gminy oraz podmioty gospodarcze ze wszystkich rodzajów infrastruktury technicznej lub realizacji własnych alternatywnych rozwiązań technicznych (ten drugi warunek dotyczy głównie indywidualnych rozwiązań w zakresie gospodarki ściekowej). Kompleksowość i wysoka dostępność oznacza jednocześnie, że koszty korzystania ww. użytkowników z tej infrastruktury są oceniane przez nich jako akceptowalne. W stosunku do samorządu gminy, wysoka dostępność infrastruktury ozna-

cza natomiast, że dysponuje on jednocześnie nadwyżką i równowagą infrastrukturalną. Nadwyżka infrastrukturalna ma miejsce wtedy, gdy techniczne możliwości obsługi infrastrukturalnej danego rodzaju infrastruktury technicznej przewyższają aktualne na nie zapotrzebowanie. Równowaga infrastrukturalna to nadwyżka we wszystkich rodzajach infrastruktury technicznej. Nadwyżka i równowaga infrastrukturalna to podstawowy warunek pozyskania inwestycji zewnętrznych, które są krytycznie ważne z punktu widzenia rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże i realizacji kluczowych inwestycji wewnętrznych.

06. **Upowszechniony, prospołeczny i promujący sport oraz rekreacja.** W kreowaniu funkcji sportowo-rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże chodzi przede wszystkim o rekreację i sport masowy, powszechny, a nie profesjonalny lub półprofesjonalny. Chodzi o zapewnienie poprzez aktywność fizyczną rozwoju osobistego i profilaktyki zdrowotnej wszystkich członków społeczności lokalnej, w tym również osób starszych, niepełnosprawnych, intensywnie obciążonych obowiązkami zawodowymi, opiekuńczymi i rodzicielskimi, o niskim poziomie zamożności i zamieszkujących w małych miejscowościach. Chodzi także o budowanie więzi międzyludzkich, wzajemnego szacunku i zaufania i zdrowego współzawodnictwa stanowiących podstawowe składniki kapitału społecznego. Dlatego cel ten w przypadku Gminy Dobrzyniewo Duże jest tożsamy ze: zwiększeniem liczby mieszkańców regularnie uprawiających sport lub/i korzystających z rekreacji (zwłaszcza z ww. grup mieszkańców); zwiększeniem liczby mieszkańców regularnie obserwujących zmagania sportowe swoich dzieci i innych podopiecznych; zwiększeniem liczby osób przyjeżdżających na teren gminy (zwłaszcza mieszkańców Białego stoku) w celu uprawiania sportu lub/i korzystania z rekreacji; zwiększeniem zakresu sportów i form rekreacji, w szczególności masowych i grupowych; zwiększeniem liczby urządzeń infrastruktury sportowo-rekreacyjnej; poprawie jej zakresu technicznego; zwiększeniu bezpieczeństwa użytkowania tej infrastruktury; zwiększeniu jej trwałości; zwiększeniu jej wydajności; zwiększeniu jej dostępności technicznej i finansowej; zwiększeniu efektywności jej eksploatacji; zmniejszeniu jej negatywnego wpływu na środowisko.
07. **Zrównoważone, dostępne i innowacyjne systemy edukacji i wychowania.** W sferze systemów edukacji kluczowe dla Gminy Dobrzyniewo Duże jest jej zrównoważenie z zachowaniem waloru ich akceptowalnej dostępności. Chodzi tu przede wszystkim o równowagę w obecnych realiach finansowych między oczywistą potrzebą łatwego, przestrzennego dostępu do placówek szkolnych, a innymi potrzebami, których zaspokojenia oczekują dzisiejsi i oczekiwani będą przyszli mieszkańcy oraz przedsiębiorcy. Z kolei innowacyjność obejmuje nowe, skuteczne i efektywne metody nauczania wiedzy i umiejętności określonych przez podstawę programową, jak i też wykraczających poza nią. Szczególną uwagę należy zwracać na te drugie. Dotyczy to np. takich dodatkowych elementów, jak: kulturowy gust i smak, zakres percepcji niematerialnego otoczenia (we wszystkich jego wymiarach), inteligencja (w jej wszystkich sferach), wola rozwoju osobistego, kreatywność oraz refleksyjność to jedne z głównych skład-

ników kapitału ludzkiego. Należy także uczyć budowy sieciowych więzi spajających ludzi w określonej społeczności (mniej lub bardziej zinstytucjonalizowanych), jak np. wzajemne zaufanie, szacunek, lojalność, wspólne tradycje, wartości, postawy, niekodyfikowane normy postępowania i gotowość współpracy. Wymienione elementy kapitałów ludzkiego i społecznego są dziś bowiem kluczowymi czynnikami procesów rozwoju społeczno-gospodarczego. Osiągnięcie tego celu będzie zatem oznaczać: racjonalizację sieci placówek edukacyjnych; wzrost jakości i zakresu opieki oraz edukacji w placówkach przedszkolnych; wzrost jakości i zakresu opieki oraz edukacji w placówkach szkolnych; wzrost dostępności technicznej oraz materialnej opieki i nauczania; obniżanie kosztów działalności edukacyjnej i opiekuńczej bez redukcji jakości i zakresu nauczania; rozwój wychowawczej roli placówek edukacyjnych; rozwój działalności opiekuńczej placówek edukacyjnych; zwiększenie zdolności wykrywania osób utalentowanych oraz wykazujących opóźnienia edukacyjne oraz prawidłowego reagowania na te ich cechy; rozwój zdolności placówek edukacyjnych i wychowawczych do zapobiegania i rozwiązywania problemów społecznych (np. alkoholizmu, narkomanii, przemocy); zwiększenie poziomu bezpieczeństwa systemów opieki i edukacji; rozwój potencjału technicznego i zakresu nauczania, w szczególności o dydaktykę kreatywności, innowacyjności, elastyczności intelektualnej, umiejętności podejmowania decyzji, umiejętności pracy zespołowej, przedsiębiorczości, bezpieczeństwa, kompetencji cyfrowych oraz świadomości współczesnych wyzwań społecznych, środowiskowych i gospodarczych.

08. **Upowszechnione, aktywne i komplementarne postawy obywatelskie.** Podobnie jak poprzedni cel operacyjny, ten również odnosi się do kapitału społecznego, lecz przede wszystkim do tych jego składników, które związane są z aktywnością publiczną mieszkańców gminy, zwłaszcza osób dorosłych. Osiągnięcie tego celu w przypadku Gminy Dobrzyniewo Duże będzie oznaczało upowszechnienie postaw obywatelskich, jak: aktywność publiczna i społeczna, pragnienie samodoskonalenia, przedsiębiorcze podejście do życia, otwartość na zmiany, mobilność zawodowa i społeczna, samokształcenie tożsamości lokalnej, decentracja interpersonalna, życie prywatne i zawodowe w oparciu o liczne relacje bilateralne i sieciowe; zwiększenie liczebności i zakresu inicjatyw proobywatelskich i patriotyczno-wychowawczych; upowszechnienie wiedzy nt. ochrony wolności, praw człowieka, swobód obywatelskich i demokracji; zwiększenie liczebności i wartości zadań publicznych realizowanych w ramach inicjatyw lokalnych.
09. **Zredukowane do minimum problemy społeczne.** Problemy społeczne stanowią immanentną cechę społeczeństw jako takich, wobec czego całkowita ich eliminacja nie jest możliwa. Możliwe jest natomiast ich zredukowanie do minimalnych, osiągalnych poziomów. Niezbędne jest do tego skonstruowanie i prawidłowe wykorzystywanie inteligentnych systemów pomocy i integracji społecznej, tzn. takich, które przewidują występowanie zdarzeń składających się na problemy społeczne (indywidualne i zbiorowe) oraz skutecznie im zapobiegają, a

rozwiązując je prowadzą do rzeczywistego i trwałego usunięcia nie tylko ich skutków, ale przede wszystkim przyczyn. Redukowanie problemów społecznych w Gminie Dobrzyniewo Duże polegać będzie zatem na: świadczeniu usług z zakresu pomocy społecznej w sposób nieograniczający aktywności, kreatywności i przedsiębiorczości beneficjentów; rozwoju prewencji problemów społecznych, w tym przede wszystkim na usuwaniu przyczyn problemów społecznych; uświadamianiu osobom dotkniętym problemami społecznymi tego faktu, a także ich krótkoterminowych i długoterminowych konsekwencji; znoszeniu materialnych i niematerialnych barier integracji społecznej, w tym osób niepełnosprawnych; rozwoju lokalnej bazy materialnej pomocy i integracji społecznej; rozwoju lokalnej bazy wiedzy pomocy i integracji społecznej; rozwoju wolontariatu, streetworkingu i samopomocy; angażowaniu mieszkańców nie doświadczających problemów społecznych w rozwiązywanie takich problemów innych osób; minimalizacji zjawiska nieuprawnionego lub nieuzasadnionego korzystania ze świadczeń systemu pomocy społecznej; wyeliminowaniu sytuacji, w których osoby wymagające świadczeń pomocy i opieki społecznej są ich pozbawione.

- O10. Wielowymiarowe bezpieczeństwo publiczne.** Wielowymiarowe bezpieczeństwo to podstawowy warunek rozwoju społeczno-gospodarczego. Wielowymiarowe bezpieczeństwo publiczne w Gminie Dobrzyniewo Duże oznacza wysoki, osiągalny w danych uwarunkowaniach technicznych, poziom bezpieczeństwa pożarowego, komunikacyjnego, nauki, osobistego, mienia publicznego, sanitarno-epidemiologicznego, sportu, wypoczynku i rekreacji, działalności gospodarczej i rolniczej, zamieszkania i zabawy, epizootycznego i cybernetycznego.
- O11. Skuteczne zarządzanie strategiczne rozwojem gminy.** Samorząd lokalny, czyli system składający się z władz gminy i podmiotów wykonawczych, to główny kreator i katalizator rozwoju lokalnego. Od jakości decyzji w nim podejmowanych zależy tempo i kierunek tego rozwoju. Dążąc do podnoszenia tej jakości w Gminie Dobrzyniewo Duże dokonywane będą zmiany prorozwojowe zmiany przynoszące: równoważenie wydatków konsumpcyjnych i inwestycyjnych budżetu gminy; optymalizację gospodarki mieniem gminy; poprawę jakości świadczenia usług administracyjnych oraz zwiększenie zakresu i kosztowej oraz czasowej dostępności tych usług, w tym przez wdrażanie e-usług; zwiększenie poziomu zadowolenia z tych usług ich odbiorców; udoskonalenie technicznego, informacyjnego, informatycznego i organizacyjnego instrumentarium zarządzania; ograniczenie kosztów jednostkowych świadczonych usług publicznych; zwiększenie udziału partnerów społecznych i prywatnych w realizacji inwestycji i świadczeniu usług publicznych; zwiększenie ilości środków pozabudżetowych pozyskanych przez samorząd gminy; zwiększenie zakresu i intensywności komunikacji społecznej; rozwój systemów zarządzania strategicznego stosowanych przez władze gminy.
- O12. Dobra profilaktyka i sprawna, komplementarna opieka zdrowotna.** Lokalny system służby zdrowia musi być dostępny dla wszystkich mieszkańców i koncentrować się zarówno

na rozwiązywaniu problemów zdrowotnych, jak i na ich przewidywaniu, diagnozowaniu i zapobieganiu im. Zadania w tym zakresie realizowane są dziś przede wszystkim w podstawowym zakresie, a realizuje je sektor prywatny przy finansowaniu głównie w ramach publicznego systemu ubezpieczeń zdrowotnych. Równocześnie, sąsiedztwo Białegostoku umożliwi mieszkańcom gminy korzystanie tam z zaawansowanych usług medycznych. Rozwiązanie takie sprawdza się w praktyce i będzie kontynuowane. Rolą gminy będzie natomiast komplementarne wspomaganie prewencji zdrowotnej, przede wszystkim poprzez rozwój edukacji i profilaktyki prozdrowotnej oraz poprzez podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców na temat zdrowego stylu życia i postępowania w sytuacjach zaburzeń zdrowia. Rola ta obejmie także wspieranie rehabilitacji niepełnosprawnych oraz niektórych społecznych programów terapeutycznych.

- O13. Zachowane i wykorzystane dziedzictwo kulturowe.** Dziedzictwo historii to zdarzenia jakie miały miejsce na terenie współczesnej Gminy Dobrzyniewo Duże w przeszłości, a także wszystkie obiekty materialne i niematerialne jakie powstały w tej przeszłości i istnieją do dnia dzisiejszego w dowolnej postaci. Dziedzictwo to jest jednym z elementów przesądających o tożsamości lokalnej mieszkańców, integrującym ich i stanowiącym punkt wyjścia w tworzeniu wielu nowych wartości, w tym innowacyjnych, nie tylko kulturowych, ale również gospodarczych, np. turystyczno-rekreacyjnych, rzemieślniczych, rękodzielniczych, a nawet spożywczych. Dlatego na kolejny, omawiany cel operacyjny samorządu Gminy Dobrzyniewo Duże składać się będzie: wspieranie zabezpieczania i rewitalizacji obiektów zabytkowych; cyfryzacja, wirtualizacja, archiwizacja obiektów zabytkowych, w tym nieistniejących, a także innych, historycznych wartości kulturowych; wykorzystanie dziedzictwa historii w działaniach o charakterze turystyczno-rekreacyjnym, kulturalno-rozrywkowym i integrujących społeczność lokalną.
- O14. Integrująca i angażująca działalność kulturalna.** Podobnie jak dziedzictwo historii, działalność kulturalna prowadzona współcześnie w Gminie Dobrzyniewo Duże współtworzy tożsamość lokalną jej mieszkańców, integruje ich i może być wykorzystana w tworzeniu nowych wartości społeczno-gospodarczych nie należących bezpośrednio do sfery kultury. Podstawowe jej znaczenie polega jednak na zaspokajaniu wyższych potrzeb mieszkańców, co przesądza o ich osobistym i zbiorowym poczuciu jakości życia. Ponadto tworzy kapitał ludzki, podnosząc ich różne kompetencje oraz przyczynia się do rozwiązywania problemów społecznych i zapobiegania im. W związku z tym jednym z celów operacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże jest kreacja lokalnej kultury z jednoczesnym akcentem na jej integrujące elementy i własności, na jej własności promocyjne w sferze turystyki i rekreacji. Osiąganie tego celu będzie tożsame z: rozwojem bazy materialnej lokalnego systemu kultury; ciągłym dostosowywaniem oferty usług kulturalnych do potrzeb mieszkańców; zwiększeniem udziału aktywności kulturalnych mieszkańców, które są wynikiem ich własnej inicjatywy wspartej działaniami gminnymi; rozsze-

rzaniem zakresu elementów ponadlokalnej kultury pozyskiwanej dla mieszkańców gminy; identyfikacją lokalnych talentów artystycznych i zapewnieniu im odpowiedniego wsparcia.

- O15. Dostępne mieszkania w estetycznej przestrzeni.** Potrzeba mieszkaniowa jest jedną z potrzeb, której zaspokojenie przesądza o poczuciu jakości życia. Rola Gminy Dobrzyńewo Duże w tym zakresie polegać będzie na tworzeniu warunków rozwoju budownictwa wielorodzinnego i jednorodzinnego (dostosowanego do zróżnicowanego poziomu zamożności mieszkańców, ich sytuacji rodzinnej, zdrowotnej i zawodowej), a także poprzez właściwe gospodarowanie posiadanym zasobem mieszkań komunalnych. Osiąganie tego celu w Gminie Dobrzyńewo Duże polegać będzie zatem głównie na: zapewnianiu przestrzennych i infrastrukturalnych warunków budownictwa indywidualnego, deweloperskiego, spółdzielczego itp.; zwiększaniu racjonalności gospodarowania komunalnymi zasobami mieszkaniowymi; zmniejszaniu energochłonności obiektów mieszkalnych; zwiększeniu liczebności i zakresu rodzajowego budowl i infrastruktury komplementarnej w stosunku do obiektów mieszkalnych. Ponadto, wysokiej dostępności zasobów mieszkaniowych towarzyszyć powinna wysoka estetyka otaczających je przestrzeni publicznych. Osiąganie tego składnika omawianego celu tożsame będzie z zapewnieniem spójności przestrzeni publicznych; ich rewitalizacją, przebudową i rozbudową; zwiększeniu liczebności i zakresu rodzajowego obiektów małej architektury; wzroście ogólnej powierzchni przestrzeni publicznych.
- O16. Atrakcyjna, proekologiczna i zintegrowana komunikacja publiczna.** Cel ten oznacza dążenie do stworzenia takiej komunikacji publicznej poszczególnych miejscowości Gminy Dobrzyńewo Duże z Białymstokiem oraz między nimi, która nie tylko zaspokaja potrzeby mieszkańców pozbawionych materialnych możliwości indywidualnego zaspokajania swoich potrzeb komunikacyjnych, ale stanowi realną, regularnie wykorzystywaną alternatywę komunikacyjną dla tych, którzy takie możliwości posiadają. Cel ten oznacza zatem dążenie do stworzenia komunikacji komplementarnej z systemami komunikacyjnymi Białegostoku, konkurencyjnej pod względem kosztowym, kursującej często i w odpowiednich porach, wygodnej, bezpiecznej, odpowiedzialnej (kursującej zgodnie z rozkładem), obejmującej wszystkie główne ścieżki transferów przestrzennych oraz funkcjonalnej (np. wygodne, wielokanałowe płatności za przejazd, bieżąca informację przystankową). Jednocześnie powinna być to komunikacja możliwie przyjazna środowisku naturalnemu, czyli oparta o infrastrukturę elektromobilności lub inną, o niewielkim negatywnym wpływie na to środowisko.
- O17. Zredukowany do minimum wolumen zanieczyszczeń trafiających do środowiska naturalnego.** Cel minimalizacji zanieczyszczenia środowiska naturalnego w Gminie Dobrzyńewo Duże swoim zakresem merytorycznym obejmuje: budowę/modernizację urządzeń ochrony środowiska; modernizację urządzeń technicznych wpływających negatywnie na stan środowiska naturalnego; rozwój prośrodowiskowych systemów zarządzania; rozwój prawnego syste-

mu ochrony środowiska naturalnego; rozwój systemów strategicznego zarządzania zasobami środowiska naturalnego; likwidację źródeł zanieczyszczeń środowiska naturalnego; zastąpienie źródeł energii emitujących istotne zanieczyszczenia źródłami emitującymi mniej zanieczyszczeń lub bezemisyjnymi; rozwój środków technicznych i systemów organizacyjnych służących sanacji zdegradowanych zasobów środowiska naturalnego; rozwój środków technicznych i systemów organizacyjnych służących usuwaniu wytworzonych już zanieczyszczeń, które przedostały się lub mogą się przedostać do środowiska naturalnego.

- O18. **Spójny, szczelny i stymulujący zachowania proekologiczne system gospodarki odpadami.** W osiągnięciu tego celu w Gminie Dobrzyniewo Duże, chodzi przede wszystkim o pełne wdrożenie i sprawne funkcjonowanie na całym jej terenie lokalnych i ponadlokalnych systemów gospodarki odpadami komunalnymi; ograniczanie ilości i szkodliwości wytwarzanych odpadów; zwiększanie zakresu selektywnej zbiórki odpadów i ich recydingu; doskonalenie systemów zbierania odpadów niebezpiecznych; likwidację zjawiska nielegalnych składowisk odpadów i innych form nielegalnego pozbywania się odpadów; zmniejszenie ilości wyrobów azbestowych pozostających w środowisku; zmniejszenie ilości odpadów biodegradowalnych odprowadzanych do systemu zbiórki odpadów.
- O19. **Witalne i wykorzystywane w zrównoważony sposób zasoby środowiska naturalnego.** Cel ten w przypadku Gminy Dobrzyniewo Duże obejmuje: rozwój istniejących i nowych założeń zieleni gminnej; rozwój roślinności śródpolnej; wspieranie rozwoju zasobów leśnych, głównie na terenach o niskiej wartości rolniczej; rewitalizację zdegradowanych gleb rolniczych; zabezpieczanie zasobów środowiska naturalnego przed nieprawidłową eksploatacją; osiągnięcie docelowych stanów poszczególnych zasobów naturalnych; wykształcenie prawidłowych systemów wykorzystania zasobów naturalnych; kształtowanie zasobów przyrodniczych; sanację zdegradowanych zasobów środowiska naturalnego.
- O20. **Powszechna wiedza, kompetencje i postawy prośrodowiskowe.** Dostęp do informacji o środowisku i posiadanie kompetencji w zakresie jego ochrony to warunki upowszechniania prośrodowiskowego myślenia (tzw. ekomyślenia) i postępowania, a zatem również społecznej ochrony środowiska. Dlatego w zakresie pozyskiwania informacji cel ten obejmuje: doskonalenie systemu pozyskiwania informacji na temat środowiska naturalnego gminy i pozyskiwanie tych informacji. Po stronie dystrybucyjnej cel ten obejmuje: uzyskanie wysokiej świadomości ekologicznej mieszkańców gminy oraz zapewnienie szerokiego dostępu do informacji środowiskowej.

12. Priorytety rozwoju

Priorytety rozwoju to te części celów operacyjnych, których osiągnięcie jest najważniejsze z punktu rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże. Wyodrębnienie priorytetów pozwala na różnicowanie wag przypisywanych poszczególnym zadaniom strategicznym oraz wspomaga nadawanie niektórym z nich statusu zadań krytycznych, głównych lub pozostałych. Pozwala również na taki dobór wskaźników monitoringu dzięki, którym koncentruje się on na tym co najistotniejsze w rozwoju gminy. W SRGDD 2020-2030 przyjęto 48 takich priorytetów, od 2 do 4 dla każdego celu operacyjnego. Zaprezentowane zostały w tabeli 13.

Tabela 13. Priorytety rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże i ich powiązania z celami strategicznymi i operacyjnymi

C. strat.	Cel operacyjny	Priorytet
(S1) Dynamiczna gospodarka wykorzystująca położenie i kluczową infrastrukturę oraz lokalne zasoby naturalne i kapitał ludzki, społeczny oraz kulturowy	(O1) Dynamiczna, innowacyjna i zrównoważona przedsiębiorczość.	☒ (P01) Zapewnienie prawno-przestrzennych i infrastrukturalnych warunków inwestycji gospodarczych. ☒ (P02) Pozyskanie inwestycji zewnętrznych. ☒ (P03) Rozwój lokalnej, małej przedsiębiorczości.
	(O2) Zrównoważone, zdywersyfikowane i wysokorentowne rolnictwo.	☒ (P04) Zapewnienie dogodnych warunków prowadzenia nowoczesnej działalności rolniczej. ☒ (P05) Rozwój rozwoju lokalnego obrotu i przetwórstwa produktów rolnych.
	(O3) Atrakcyjny, dynamiczny, rozwijający się lokalny rynek pracy.	☒ (P06) Dostosowanie kwalifikacji zawodowych bezrobotnych mieszkańców do potrzeb lokalnego rynku pracy. ☒ (P07) Minimalizacja zjawiska traktowania bezrobocia jako „sposobu na życie”.
	(O4) Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne.	☒ (P08) Budowa i promocja pierwszego produktu turystyczno-rekreacyjnego gminy i odpowiadającej mu marki. ☒ (P09) Budowa zintegrowanej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej. ☒ (P10) Pozyskanie inwestycji zewnętrznych w obiekty hotelowo-rekreacyjne.
	(O5) Kompleksowość i dostępność nowoczesnej infrastruktury technicznej.	☒ (P11) Rozwój sieci dróg gminnych i infrastruktury im towarzyszącej. ☒ (P12) Minimalizacja konfliktów przestrzennych z ponadlokalną infrastrukturą komunikacyjną.

C. strat.	Cel operacyjny	Priorytet
		☒ (P13) Rozwój infrastruktury u usług wodociągowo-kanalizacyjnych. ☒ (P14) Rozwój komunikacji publicznej łączącej miejscowości gminy z Białymstokiem.
	(O6) Upowszechniony, prospołeczny i promujący sport oraz rekreacja.	☒ (P15) Rozwój podstawowej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. ☒ (P16) Upowszechnianie sportu i rekreacji masowej służących prewencji i rozwiązywaniu problemów społecznych.
(S2) Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych	(O7) Zrównoważone, dostępne i innowacyjne systemy edukacji i wychowania.	☒ (P17) Optymalizacja sieci szkół. ☒ (P18) Rozwój bazy materialnej szkół i przedszkoli. ☒ (P19) Rozwój gminnych usług edukacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych.
	(O8) Upowszechnione, aktywne i komplementarne postawy obywatelsk.	☒ (P20) Edukacja obywatelska mieszkańców gminy. ☒ (P21) Angażowanie mieszkańców w obywatelskie inicjatywy prospołeczne, prośrodowiskowe i patriotyczno-wychowawcze.
	(O9) Zredukowane do minimum problemy społeczne.	☒ (P22) Aktywne zapobieganie i rozwiązywanie problemów społecznych. ☒ (P23) Aktywizacja oraz integracja społeczna, rodzinna i zawodowa osób starszych i niepełnosprawnych.
	(O10) Wielowymiarowe bezpieczeństwo publiczne.	☒ (P24) Zapewnienie wysokiej skuteczności ratowniczo-gaśniczej ochotniczych straży pożarnych. ☒ (P25) Zapewnienie infrastruktury technicznej i usług edukacyjnych zapewniających bezpieczeństwo publiczne.
	(O11) Skuteczne zarządzanie strategiczne rozwojem gminy.	☒ (P26) Równowaga budżetowa dająca możliwość realizacji inwestycji i prorozwojowej działalności pozainwestycyjnej. ☒ (P27) Rozwój kompetencji i technologii samorządowych. ☒ (P28) Absorpcja środków pomocowych. ☒ (P29) Zapewnienie prawno-przestrzennych warunków rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. ☒ (P30) Aktywna działalność gminy na lokalnym rynku nieruchomości.

C. strat.	Cel operacyjny	Priorytet
<p>(S2) Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych</p>	(O12) Dobra profilaktyka i sprawna, komplementarna opieka zdrowotna.	☒ (P31) Upowszechnienie wielowymiarowej profilaktyki zdrowotnej.
	(O13) Zachowane i wykorzystane dziedzictwo kulturowe.	☒ (P32) Ochrona i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego. ☒ (P33) Zwiększenie stopnia wykorzystania dziedzictwa kulturowego w rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych gminy.
	(O14) Integrująca i angażująca działalność kulturalna.	☒ (P34) Dostosowywanie gminnej działalności w zakresie kultury do potrzeb mieszkańców gminy. ☒ (P35) Wykorzystywanie działalności kulturalnej do prewencji i rozwiązywania problemów społecznych.
	(O15) Rozwinięte budownictwo w estetycznej przestrzeni.	☒ (P36) Rozbudowa, przebudowa i rewitalizacja przestrzeni publicznych. ☒ (P37) Zapewnienie dogodnych warunków prawno-przestrzennych i infrastrukturalnych dla rozwoju budownictwa jednorodzinnego i wielorodzinnego. ☒ (P38) Koncentracja przestrzenna zabudowy mieszkaniowej.
	(O16) Atrakcyjna, proekologiczna i zintegrowana komunikacja publiczna.	☒ (P39) Zapewnienie dogodnej komunikacji publicznej, zwłaszcza łączącej gminę z Białymstokiem.
<p>(S3) Ochrona, rozwój i zrównoważone...</p>	(O17) Zredukowany do minimum wolumen zanieczyszczeń trafiających do środowiska naturalnego.	☒ (P40) Zapewnienie spójnej i zrównoważonej ochrony głównych ekosystemów. ☒ (P41) Ograniczona niska emisja. ☒ (P42) Upowszechnianie wykorzystania źródeł energii odnawialnej.

C. strat.	Cel operacyjny	Priorytet
(S3) Ochrona, rozwój i zrównoważone wykorzystanie dziedzictwa środowiskowego gminy w oparciu o ekokulturę społeczności i gospodarki lokalnej	(O18) Spójny, szczelny i stymulujący zachowania proekologiczne system gospodarki odpadami.	☒ (P43) Doskonalenie selektywnej zbiórki i recyklingu odpadów. ☒ (P44) Usunięcie odpadów i materiałów niebezpiecznych ze środowiska.
	(O19) Witalne i wykorzystywane w zrównoważony sposób zasoby środowiska naturalnego.	☒ (P45) Rozbudowa i rewitalizacja zieleni trwałej. ☒ (P46) Uporządkowanie środowiskowej przestrzeni produkcji rolniczej.
	(O20) Powszechna wiedza, kompetencje i postawy prośrodowiskowe.	☒ (P47) Zapewnienie przestrzegania przepisów związanych z ochroną środowiska naturalnego, ☒ (P48) Zapewnienie wysokiego poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców.

13. Zadania strategiczne

13.1. Charakter zadań strategicznych

Zadania strategiczne to konkretne, stałe działania oraz jednorazowe przedsięwzięcia inwestycyjne, informacyjne, promocyjne, prawne, organizacyjne, edukacyjne, monitorin-gowe i inne, których realizacja przyczyniać się będzie do osiągnięcia celów operacyjnych, a pośrednio strategicznych.

Nie istnieje możliwość zaspokojenia, nawet w kilkunastoletnim okresie, wszystkich potrzeb społecznych, gospodarczych i środowiskowych Gminy Dobrzyniewo Duże. Wynika to z trzech powodów. Po pierwsze, mimo rosnących i stosunkowo wysokich dochodów budżetowych, zasoby finansowe gminy są ograniczone. Ograniczone są również zasoby czasowe, kadrowe, przestrzenne i środowiskowe, będące w dyspozycji samorządu gminy oraz jego partnerów współpracy strategicznej. Po drugie, listę zadań strategicznych ograniczają rozwiązania prawne polskiego modelu samorządu gminnego oraz pozostałych części polskiego prawa. Po trzecie, realizacja wielu zadań inwestycyjnych wiąże się z koniecznością późniejszego ponoszenia dużych nakładów na utrzymanie efektów inwestycji. To z kolei ogranicza przyszłe możliwości inwestycyjne.

Wobec powyższych argumentów nieracjonalnym byłoby umieszczanie w SRGDD 2020-2030 zadań strategicznych odpowiadających na wszystkie obecne i przyszłe oczekiwania każdego z mieszkańców i przedsiębiorstw gminy. Strategia taka zawierałaby życzenia niemożliwe do spełnienia oraz działania kreujące nowe, lub pogłębiające już istniejące problemy społeczne, a nawet gospodarcze i środowiskowe. Mogłaby zostać zaakceptowana przez osoby nieświadome nierealności zobowiązań i rzeczywistej szkodliwości nadmiernej liczebności wybranych działań, lecz bez wątplenia w niewielkim stopniu przyczyniłaby się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

Konieczny był zatem wybór tych zadań strategicznych, które są możliwe do realizacji i najbardziej przyczyniają się do osiągnięcia celów operacyjnych, a pośrednio strategicznych. W SRGDD 2020-2030 wyboru tego dokonano opierając się na:

- wynikach ewaluacji wdrażania poprzedniej strategii rozwoju gminy,
- analizie strategicznej, której wyniki przedstawiono w rozdziale 6,
- treści dokumentów planistycznych Gminy Dobrzyniewo Duże uchwalonych i obowiązujących w dniu przyjęcia niniejszej strategii, o których mowa w rozdziale 17.4,
- konsultacjach społecznych przeprowadzonych w formie warsztatów strategicznych, o których mowa w rozdziale 4,

- konsultacjach społecznych przeprowadzonych w postaci przyjmowania uwag do projektu niniejszej strategii, o których mowa w rozdziale 4,
- konsultacjach z Wójtem Gminy Dobrzyniewo Duże, jego Zastępcami oraz osobami kierującymi referatami UG i jednostkami gminy,
- konsultacjach z Radnymi Rady Gminy przeprowadzonymi podczas posiedzeń Komisji Rady Gminy,
- ocenie ex-ante znaczenia poszczególnych zadań dla rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże.

Dokonując wyborów uwzględniono także szereg czynników, takich jak rodzaj, rozmiar, zasięg czasowy i przestrzenny skutków, czas i potencjalne rozmiary kosztów realizacji, a także źródła finansowania. Pod uwagę wzięto również możliwość pozyskania środków finansowych pochodzących z Unii Europejskiej w obecnym okresie programowania 2014-2020 i w okresach przyszłych, a także z innych krajowych i zagranicznych źródeł.

Wybrane zadania poddano dalszej klasyfikacji. Każde z nich przyporządkowano do jednego lub więcej okresów związanych z kadencjami władz samorządowych, tj.:

- okresu lat 2018-2023, czyli obecnej kadencji władz samorządowych,
- okresu lat 2023-2028, czyli przyszłej kadencji władz samorządowych,
- okresu lat 2028-2030, czyli pierwszej połowy następnej kadencji władz samorządowych.

Wyróżniono także:

- **zadania strategiczne, które są krytycznie ważne dla powodzenia Strategii** i które z tego powodu powinny zostać objęte szczególną uwagą i zaangażowaniem władz (zadania główne). Od ich prawidłowej i terminowej realizacji zależy bowiem możliwość pełnego i terminowego zrealizowania pozostałych działań. W większości wypadków zmieniają one bowiem strukturę dochodów i wydatków gminy, zapewniają nowe, istotne źródła dochodów budżetowych, a tworzą możliwości prawne realizacji innych zadań.
- **zadania strategiczne główne**, czyli takie, które mają najrozleglejsze, najsilniejsze i najdłuższe, pozytywne skutki dla rozwoju gminy lub/i są oczekiwane przez największe grupy mieszkańców gminy oraz funkcjonujących tu przedsiębiorstw, organizacji i instytucji. Ich realizacja jest również bardzo istotna z punktu widzenia powodzenia całej Strategii.
- **zadania strategiczne pozostałe**, których realizacja jest istotna i powinna być prowadzona, lecz niepowodzenie, opóźnienie lub niepełna realizacja danego z nich nie uniemożliwia osiągnięcia założonych celów operacyjnych i strategicznych.

Ponadto, zadania strategiczne podzielono na te, których jedynym realizatorem będzie samorząd gminy (organy gminy, Urząd Gminy, jednostki i – ewentualne przyszłe – spółki gminy) oraz te, w realizacji których samorząd gminy będzie wspierał innych realizatorów.

W prawidłowym rozumieniu zadań strategicznych wyjątkowo istotne jest to, iż ich listy nie należy traktować jako zamkniętej i nie podlegającej zmianom. Istotą Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 są przede wszystkim cele strategiczne i operacyjne – je należy traktować jako niezmiennie. Zadania strategiczne są natomiast sposobami osiągnięcia tych celów, a ich realizacja będzie zależna od przyszłych, nieznanych dziś w pełni, a jedynie przewidywanych, uwarunkowań i możliwości samorządu gminy oraz jej partnerów. Zadania strategiczne mogą być zatem zamieniane na inne, uzupełniane o nowe, modyfikowane, a nawet usuwane, gdy takie zmiany okażą się konieczne lub korzystne z punktu widzenia osiągnięcia celów. Z tych samych powodów możliwe są także zmiany okresów realizacji zadań strategicznych. Nie zakłada się zatem, że wszystkie z zadań strategicznych zostaną zrealizowane i w założonych terminach. Zakłada się natomiast, że samorząd gminy wraz z partnerami strategicznymi będzie z zaangażowaniem podejmował wysiłki na rzecz ich realizacji, a jednocześnie modyfikował ich listę w trakcie wdrażania Strategii zgodnie z procedurą ewaluacyjną opisaną w rozdziale 16. Lista zadań strategicznych jest zatem wyrazem dzisiejszej wiedzy i intencji samorządu gminy co do sposobów osiągnięcia wyznaczonych celów, a nie sztywno wyznaczonych działań na cały okres realizacji Strategii.

Przyjęte oznaczenia poszczególnych rodzajów zadań są następujące:

Oznaczenia zadań strategicznych wyrażające ich okres realizacji:

- A** - zadania, których rozpoczęcie i zakończenie powinno nastąpić w latach **2018-2023** (obecna kadencja władz samorządowych),
  - zadania, których już zostały rozpoczęte, a ich zakończenie powinno nastąpić w latach **2018-2023** (obecna kadencja władz samorządowych),
- B** - zadania, których rozpoczęcie i zakończenie powinno mieć miejsce w latach **2023-2028** (przyszła kadencja władz samorządowych),
- C** - zadania, których rozpoczęcie i zakończenie powinno mieć miejsce w latach **2028-2030** (pierwsza połowa kolejnej kadencji władz samorządowych).
- A-B** - zadania, które zostały już rozpoczęte, a których zakończenie powinno nastąpić w latach **2023-2028** (przyszła kadencja władz samorządowych).
  - zadania, których rozpoczęcie i powinno nastąpić w latach **2018-2023** (obecna kadencja władz samorządowych), a których zakończenie powinno nastąpić w latach **2023-2028** (przyszła kadencja władz samorządowych),
- A-C** - zadania, które zostały już rozpoczęte, a których zakończenie powinno nastąpić w latach **2028-2030** (pierwsza połowa kolejnej kadencji władz samorządowych).

- zadania, których rozpoczęcie powinno nastąpić w latach **2018-2023** (obecna kadencja władz samorządowych), a których zakończenie powinno nastąpić w latach **2028-2030** (pierwsza połowa kolejnej kadencji władz samorządowych),

A, A - zadania, dla których należy opracować (zaktualizować) program (plan) dziedzinowy, przy czym zarówno opracowanie (aktualizacja) i przyjęcie tego programu (planu), jak i jego realizacja powinna nastąpić w latach **2018-2023** (obecna kadencja władz samorządowych).

A, B - zadania, dla których należy opracować (zaktualizować) program (plan) dziedzinowy, przy czym program (plan) ten powinien zostać opracowany (zaktualizowany) i przyjęty w latach **2018-2023** (obecna kadencja władz samorządowych), natomiast jego realizacja powinna nastąpić w latach **2023-2028** (przyszła kadencja władz samorządowych).

A, A-B - zadania, dla których należy opracować (zaktualizować) program (plan) dziedzinowy, przy czym program (plan) ten powinien zostać opracowany (zaktualizowany) i przyjęty w latach **2018-2023** (obecna kadencja władz samorządowych), natomiast jego realizacja powinna przebiegać w latach **2018-2028** (obecna i przyszła kadencja władz samorządowych).

A, A-C - zadania, dla których należy opracować (zaktualizować) program (plan) dziedzinowy, przy czym program (plan) ten powinien zostać opracowany (zaktualizowany) i przyjęty w latach **2018-2023** (obecna kadencja władz samorządowych), natomiast jego realizacja powinna przebiegać w latach **2020-2030** (obecna, przyszła i pierwsza połowa kolejnej kadencji władz samorządowych).

B, B - zadania, dla których należy opracować (zaktualizować) program (plan) dziedzinowy, przy czym program (plan) ten powinien zostać opracowany (zaktualizowany), przyjęty oraz wdrożony w latach **2023-2028** (przyszła kadencja władz samorządowych).

B, B-C - zadania, dla których należy opracować (zaktualizować) program (plan) dziedzinowy, przy czym program (plan) ten powinien zostać opracowany (zaktualizowany) i przyjęty w latach **2023-2028** (przyszła kadencja władz samorządowych), natomiast jego realizacja powinna przebiegać w latach **2023-2030** (przyszła i pierwsza połowa kolejnej kadencji władz samorządowych).

Oznaczenia zadań strategicznych wyrażające ich znaczenie dla rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże:

K - zadania strategiczne o **K**rytycznie ważnym znaczeniu dla osiągnięcia strategicznych celów Gminy Dobrzyniewo Duże, przez co powinny zostać objęte szczególną uwagą i zaangażowaniem władz samorządowych. Od ich prawidłowej i terminowej realizacji zależy bowiem możliwość pełnego i terminowego zrealizowania pozostałych działań. W

większości wypadków zmieniają one bowiem strukturę dochodów i wydatków gminy, zapewniają nowe, istotne źródła dochodów budżetowych, a tworzą możliwości prawne realizacji innych zadań.

G - zadania strategiczne o **G**łównym znaczeniu dla osiągnięcia strategicznych celów Gminy Dobrzyniewo Duże, czyli takie, które mają najrozleglejsze, najsilniejsze i najdłuższe, pozytywne skutki dla rozwoju gminy lub/i są oczekiwane przez największe grupy mieszkańców gminy oraz funkcjonujących tu przedsiębiorstw, organizacji i instytucji. Ich realizacja jest również bardzo istotna z punktu widzenia powodzenia całej Strategii.

P - **P**ozostałe zadania strategiczne, czyli takie których realizacja jest istotna i powinna być prowadzona, lecz niepowodzenie, opóźnienie lub niepełna realizacja danego z nich nie uniemożliwia osiągnięcia założonych celów operacyjnych i strategicznych.

K, G, P - zbiorcze zadania strategiczne Gminy Dobrzyniewo Duże zawierające podzadania typu **K**, typu **G** i typu **P**.

Oznaczenia zadań strategicznych wyrażające rolę samorządu lokalnego w ich realizacji:

W - zadania strategiczne, których **W**yłącznym lub głównym wykonawcą będzie samorząd Gminy Dobrzyniewo Duże rozumiany jako jego władze, Urząd Gminy, a także jednostki gminne.

U - zadania strategiczne, w realizacji których samorząd Gminy Dobrzyniewo Duże, rozumiany tak jak wskazano wyżej, pełnić będzie rolę inicjatora, współwykonawcy, koordynatora, źródła finansowania, źródła wsparcia merytorycznego, źródła wsparcia kadrowego, źródła wsparcia informacyjnego lub pośrednika w negocjacjach związanych z zadaniem. Zawsze będzie to jednak rola **U**zupełniająca działalność innego podmiotu, np. organizacji pozarządowej, innego samorządu, podmiotu administracji państwowej, który jest zainteresowany uzyskaniem gminnego wsparcia swoich działań.

U, W - zbiorcze zadania strategiczne łączące działania typu U oraz W.

Oznaczenia zadań strategicznych wyrażające ich sposób realizacji:

J - zadania strategiczne **J**ednorazowe, czyli takie które polegają na wykonaniu jednorazowego przedsięwzięcia.

S - zadania strategiczne **S**tałe, czyli takie które polegają na wykonywaniu stałych lub cyklicznych działań.

Pełną listę zadań strategicznych, wraz ze wszystkimi omówionymi wyżej oznaczeniami, zawiera tabela 14.

13.2. Wykaz zadań strategicznych gminy

Tabela 14. Wykaz zadań strategicznych.

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
CEL STRATEGICZNY S1: DYNAMICZNA GOSPODARKA WYKORZYSTUJĄCA POŁOŻENIE I KLUCZOWĄ INFRASTRUKTURĘ ORAZ LOKALNE ZASOBY NATURALNE I KAPITAŁ LUDZKI, SPOŁECZNY ORAZ KULTUROWY				
1. CEL OPERACYJNY O1: Dynamiczna, innowacyjna i zrównoważona przedsiębiorczość:				
1.1. Opracowanie i wdrożenie „Programu Lokalnej Polityki i Promocji Gospodarczej Gminy Dobrzyńsko Duże na lata 2020-2030” [PLPPG 2020-2030], w tym:	A, A-C	K,G,P	U, W	J, S
1.1.1. Wspieranie rozwoju ponadlokalnych relacji lokalnych przedsiębiorstw:				
1.1.1.1 wspieranie mikroprzedsiębiorstw w nawiązywaniu współpracy klastrowej,	B-C	P	U	S
1.1.1.2 wsparcie promocji dóbr i usług wytwarzanych przez lokalne podmioty gospodarcze,	B-C	P	U	S
1.1.2. Tworzenie przestrzennych i technicznych warunków funkcjonowania przedsiębiorstw:				
1.1.2.1 pozyskiwanie nieruchomości w celu ich udostępniania inwestorom gospodarczym,	A-C	K	W	S
1.1.2.2 prawne i infrastrukturalne przygotowywanie terenów inwestycyjnych pod potrzeby inwestorów zewnętrznych i wewnętrznych,	A-C	K	W	S
1.1.2.3 utworzenie targowiska gminnego, jako miejsca handlu lokalnymi produktami rolnymi, ekorolnymi, sadowniczymi, pszczelarskimi, przetwórstwa spożywczego, gastronomicznymi, rzemieślniczymi, rękodzielniczymi, zielarskimi, runem leśnym itp.	B	K	W	J
1.1.3. Wspieranie rozwoju kapitału ludzkiego lokalnych mikroprzedsiębiorstw:				
1.1.3.1 organizacja i wspieranie organizacji szkoleń nt. zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz konkurencyjności i innowacyjności mikroprzedsiębiorstw,	A-C	G	U, W	S
1.1.3.2 organizacja comiesięcznych „Dobrzyńskich Kawiarenek Dobrych Praktyk Małego Biznesu”.	B-C	P	W	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
1.1.4. Wspieranie akumulacji kapitału mikroprzedsiębiorstw:				
1.1.4.1 <i>wspieranie mikroprzedsiębiorców w pozyskiwaniu środków z funduszy UE i innych pomocowych,</i>	A-C	G	U	S
1.1.4.2 <i>stymulowanie rozwoju mikroprzedsiębiorstw za pomocą kryterialnych ulg i zwolnień w podatku od nieruchomości oraz innej pomocy de minimis.</i>	A-C	G	W	S
1.1.5. Stymulowanie inwestycji:				
1.1.5.1 <i>utworzenie i stała aktualizacja gminnego banku nieruchomości publicznych i prywatnych dostępnych do nabycia i zainwestowania,</i>	A-B	K	W	S
1.1.5.2 <i>opracowanie wielojęzycznej, interaktywnej oferty inwestycyjnej i jej stała aktualizacja,</i>	A-C	K	W	S
1.1.5.3 <i>krajowa i międzynarodowa promocja aktualnej oferty inwestycyjnej gminy,</i>	A-C	K	W	S
1.1.5.4 <i>rozwój współpracy z ponadlokalnymi promotorami inwestycji zewnętrznych (np. PAIH, UMWP) w zakresie pozyskiwania inwestycji zewnętrznych,</i>	A-C	K	W	S
1.1.5.5 <i>pozyskiwanie ponadlokalnych, dużych i średnich inwestorów przemysłowych, handlowych i usługowych oraz wspieranie ich procesów inwestycyjnych, szczególnie zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami terytorialnymi,</i>	A-C	K	W	S
1.1.5.6 <i>wspieranie rozwoju przedsiębiorstw ekonomii społecznej.</i>	B-C	P	U	S
1.1.6. Tworzenie lokalnego klimatu przedsiębiorczości:				
1.1.6.1 <i>promocja lokalnych mikroprzedsiębiorców odnoszących sukcesy w biznesie,</i>	A-C	P	W	S
1.1.6.2 <i>rozwijanie przez szkoły gminne postaw innowacyjnych i przedsiębiorczych wśród dzieci i młodzieży,</i>	A-C	P	W	S
1.1.6.3 <i>organizacja wizyt studialnych młodzieży szkolnej, w innowacyjnych, małych firmach.</i>	B-C	P	W	S
1.1.7. Doskonalenie relacji z przedsiębiorcami:				
1.1.7.1 <i>opracowanie i wdrożenie procedury obsługi inwestora strategicznego,</i>	A	K	W	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
1.1.7.2 pozyskiwanie informacji nt. stanu i oczekiwań lokalnych przedsiębiorstw wobec gminy, w tym organizacja regularnych spotkań władz z przedsiębiorcami.	A-C	G	W	S
2. CEL OPERACYJNY O2: Zrównoważone, zdywersyfikowane i wysokorentowne rolnictwo:				
2.1. Wspieranie rozwoju rolnictwa:				
2.1.1. inicjowanie zakładania i wspieranie lokalnych związków oraz grup producentów rolnych,	B-C	G	U	S
2.1.2. wspieranie rozwoju lokalnego przetwórstwa produktów rolnych,	A-C	G	W	S
2.1.3. stosowanie obniżek ceny skupu żyta stanowiącej podstawę do ustalenia podatku rolnego,	A-C	P	W	S
2.1.4. organizacja i wspieranie edukacji rolników w zakresie pozyskiwania środków pomocowych, rachunkowości rolniczej, oceny efektywności przedsięwzięć rolniczych, zrównoważonej gospodarki rolnej, działalności komplementarnych dla rolnictwa, prawa rolnego i agromarketingu.	A-C	G	U	S
2.1.5. wspieranie rolników w nawiązywaniu kontraktów handlowych,	B-C	P	U	S
2.1.6. wspieranie rozwoju ekoroelnictwa,	A-C	P	U	S
2.1.7. wspieranie zbioru, handlu i przetwórstwa ziół oraz runa leśnego,	A-C	P	U	S
2.1.8. ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez MPZP przed przeznaczaniem jej na cele inne niż rolnicze.	A-C	P	W	S
3. CEL OPERACYJNY O3: Atrakcyjny, dynamiczny, rozwijający się lokalny rynek pracy:				
3.1. Zwiększanie dostosowania struktury popytu i podaży na lokalnym rynku pracy:				
3.1.1. dystrybucja i wspieranie dystrybucji informacji nt. wsparcia udzielanego bezrobotnym,	A-C	P	U, W	S
3.1.2. wspieranie bezrobotnych w nabywaniu wiedzy zawodowej, nowoczesnych kompetencji zawodowych i społecznych oraz kreatywności, innowacyjności i woli rozwoju zawodowego,	A-C	P	U	S
3.1.3. wspieranie niepełnosprawnych bezrobotnych w pozyskaniu zatrudnienia,	A-C	G	W	S
3.1.4. organizacja prac społecznie użytecznych,	B-C	P	W	S
3.1.5. wspieranie przygotowania zawodowego młodocianych,	B-C	P	U	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
3.1.6. <i>organizacja i wspieranie organizacji staży,</i>	B-C	P	U, W	S
3.1.7. <i>wspieranie organizacji praktycznej nauki zawodu oraz przyuczeń do pracy,</i>	B-C	P	U	S
3.1.8. <i>wspieranie pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego,</i>	A-C	P	U	S
3.1.9. <i>wspieranie zatrudnienia osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych,</i>	B-C	P	U	S
3.1.10. <i>wspieranie działalności organizacji pozarządowych stymulującej rozwój lokalnego rynku pracy,</i>	A-C	P	U	S
3.1.11. <i>upowszechnianie wiedzy na temat konsekwencji nierejestrowanego zatrudnienia,</i>	B-C	P	W	S
3.1.12. <i>promocja wzorców zmian postaw mieszkańców w zakresie osobistej aktywności zawodowej z długookresowo pasywnej na aktywną i przynoszącą sukcesy.</i>	A-C	P	W	S
4. CEL OPERACYJNY O4: Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne:				
4.1. Opracowanie i wdrożenie „Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobryń Duży na lata 2020-2030” [PRPFTR 2020-2030], w tym:	A, A-C	K,G,P	W, U	J, S
4.1.1. Promowanie lokalnej oferty turystyczno-rekreacyjnej na terenie aglomeracji białostockiej i kraju:				
4.1.1.1 <i>zdefiniowanie pierwszego produktu i pierwszej marki turystyczno-rekreacyjnej gminy,</i>	A	K	W	J
4.1.1.2 <i>krajowa i międzynarodowa promocja produktu i marki turystyczno-rekreacyjnej gminy,</i>	A	G	W	S
4.1.1.3 <i>utworzenie internetowego, turystyczno-rekreacyjnego portalu gminy,</i>	A	G	W	J
4.1.1.4 <i>udział w przedsięwzięciach mających na celu budowę produktów i marek turystyczno-rekreacyjnych subregionu białostockiego oraz ich ponadlokalną promocję,</i>	B-C	P	U	S
4.1.1.5 <i>promocja turystyczno-rekreacyjnych walorów gminy poprzez Zespół Folklorystyczny Narwianie,</i>	A-C	P	W	S
4.1.1.6 <i>monitoring skuteczności ponadlokalnego marketingu turystyczno-rekreacyjnego i ponadlokalnej pozycji turystyczno-rekreacyjnej gminy.</i>	B-C	G	W	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
4.1.2. Rozwój komunalnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej:				
4.1.2.1 <i>rozbudowa małej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, w tym oznakowania, urządzeń informacji i wizualizacji turystyczno-rekreacyjnej, punktów nawigacji i stref odpoczynku,</i>	A-C	G	W	S
4.1.2.2 <i>utworzenie rekreacyjnego zbiornika małej retencji wraz z kąpieliskiem i infrastrukturą towarzyszącą w miejscowości Dobrzyńskiemu Fabryczne,</i>	A-B	K	W	J
4.1.2.3 <i>opracowanie i wdrożenie planu zintegrowanej sieci dróg, ścieżek i szlaków pieszo-rowerowych, a także kajakowych oraz konnych, pełniących funkcje turystyczno-rekreacyjne, komunikacyjne i przyrodniczo-edukacyjne oraz informacyjnej i rekreacyjnej infrastruktury im towarzyszącej.</i>	A, A-C	K	W	S
4.1.3. Wspieranie prywatnych inwestycji w bazę usług turystyczno-rekreacyjnych:				
4.1.3.1 <i>prawne i infrastrukturalne przygotowywanie terenów komunalnych pod obiekty obsługi ruchu turystyczno-rekreacyjnego oraz ich sprzedaż,</i>	A-C	K	W	S
4.1.3.2 <i>pozyskanie inwestora do budowy kompleksu hotelowo-rekreacyjnego,</i>	A	K	W	J
4.1.3.3 <i>prawne i infrastrukturalne przygotowywanie terenów komunalnych pod budownictwo letniskowe oraz ich sprzedaż.</i>	A-C	G	W	S
4.1.4. Rozwój ponadlokalnych funkcji turystyczno-rekreacyjnych gminy:				
4.1.4.1 <i>wspieranie rozwoju agroturystyki,</i>	A-C	P	U	S
4.1.4.2 <i>wspieranie rozwoju rzemiosła i rękodzielnictwa,</i>	A-C	P	U	S
4.1.4.3 <i>wspieranie rozwoju prywatnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej,</i>	B-C	P	U	S
4.1.4.4 <i>organizacja, wspieranie i pozyskiwanie organizacji na terenie gminy ponadlokalnych imprez turystyczno-rekreacyjnych, sportowo-rekreacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych,</i>	A-C	P	U, W	S
4.1.4.5 <i>organizacja i wspieranie organizacji szkoleń z zakresu zakładania i prowadzenia tury-</i>	A-C	P	U, W	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
<p><i>styczno-rekreacyjnej działalności gospodarczej, zwłaszcza ekoturystycznej i agroturystycznej,</i></p>				
<p>4.1.4.6 <i>wspieranie działalności organizacji pozarządowych w zakresie rozwoju ponadlokalnych funkcji turystyczno-rekreacyjnych gminy,</i></p>	A-C	P	U	S
<p>4.1.4.7 <i>promocja podmiotów i osób najbardziej zasłużonych dla rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych gminy.</i></p>	A-C	P	W	S
<p>5. CEL OPERACYJNY O5: Kompleksowość i dostępność nowoczesnej infrastruktury technicznej:</p> <p>5.1. Rozwój sieci dróg gminnych oraz infrastruktury okołodrogowej:</p> <p>5.1.1. <i>budowa, przebudowa i rozbudowa dróg, ulic i placów gminnych, infrastruktury okołodrogowej oraz miejsc parkingowych,</i></p> <p>5.1.2. <i>zapewnienie przejezdności dróg transportu rolniczego,</i></p> <p>5.1.3. <i>rozbudowa energooszczędnego i bazującego na odnawialnych źródłach energii, inteligentnego oświetlenia ulic, przejść dla pieszych i innych miejsc publicznych,</i></p> <p>5.1.4. <i>dostosowywanie przejść ulicznych i chodników do potrzeb osób niepełnosprawnych.</i></p> <p>5.2. Rozwój infrastruktury komunikacji rowerowej:</p> <p>5.2.1. <i>rozbudowa sieci dróg i ścieżek rowerowych pełniących głównie funkcje komunikacyjne,</i></p> <p>5.2.2. <i>rozbudowa miejsc dla rowerów „Bike&Ride” i innej infrastruktury ułatwiającej komunikację rowerową.</i></p> <p>5.3. Rozwój sieci dróg powiatowych, wojewódzkich i krajowych oraz ich infrastruktury okołodrogowej, a także linii kolejowych w zakresie dotyczącym Gminy Dobrzyńsko Duże:</p> <p>5.3.1. <i>lobbing na rzecz uwzględniania przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad oraz PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. społecznych i gospodarczych interesów Gminy Dobrzyńsko Duże w procesie budowy, przebudowy i rozbudowy drogi S19 oraz linii kolejowej nr 38,</i></p>				

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
5.3.2. <i>lobbing na rzecz i wsparcie budowy, przebudowy i rozbudowy dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych na terenie Gminy Dobrzyńsko Duże oraz towarzyszącej im infrastruktury okołodrogowej.</i>	A-B	G	U, W	S
5.4. Budowa i modernizacja urządzeń kanalizacji deszczowej w miejscach jej intensywnego zrzutu do kanalizacji sanitarnej.	B-C	G	W	S
5.5. Rozwój usług i infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej:				
5.5.1. <i>przeprowadzenie analizy długoterminowej opłacalności budowy oczyszczalni ścieków z wykorzystaniem partnerstwa publiczno-prywatnego,</i>	A	G	W	J
5.5.2. <i>monitorowanie, redukcja i sankcjonowanie zrzutu wód opadowych i gruntowych do sieci kanalizacji sanitarnej,</i>	A-C	G	W	S
5.5.3. <i>monitorowanie i sankcjonowanie bezumownego i nieprawidłowo opomiarowanego poboru wody z gminnej sieci wodociągowej oraz bezumownego zrzutu ścieków do gminnej sieci kanalizacji sanitarnej,</i>	A-C	G	W	S
5.5.4. <i>udzielanie spółkom wodnym dotacji celowych na realizację zadań związanych z utrzymaniem wód i urządzeń wodnych oraz na finansowanie inwestycji z nimi związanych na terenie gminy,</i>	A-C	P	U	S
5.5.5. <i>udzielania dotacji osobom fizycznym na dofinansowanie budowy przydomowych, biologicznych oczyszczalni ścieków,</i>	A-C	P	W	S
5.5.6. <i>powiązanie systemu dopłat do taryfowych odbiorców usług zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków z sytuacją materialną ich beneficjentów oraz wprowadzenie limitów dopłat,</i>	A	K	W	J
5.5.7. opracowanie i wdrożenie <i>Wieloletniego Planu Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Kanalizacyjnych na lata 2020-2025</i> [PRMUWUK 2020-2025], w tym:	A, A-B	G	W	J
5.5.7.1 <i>budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Leńce,</i>	A-B	G	W	J
5.5.7.2 <i>rozbudowa hydroforni w miejscowości Odrubniki,</i>	A	G	W	J

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
5.5.7.3 wdrożenie systemu zdalnego odczytu wodomierzy,	B	G	W	J
5.5.7.4 rozbudowa sieci wodociągowej.	A-B	G	W	S
5.5.8. opracowanie i wdrożenie Wieloletniego Planu Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Kanalizacyjnych na lata 2026-2030 [PRMUWUK 2026-2030].	B, B-C	G	W	J
5.6. Rozwój sieci gazowniczej				
5.6.1. lobbying na rzecz i wspieranie rozbudowy sieci gazowniczej,	A-C	G	U	S
5.7. Rozwój systemów gospodarki wodami powierzchniowymi:				
5.7.1. lobbying na rzecz prawidłowego utrzymania urządzeń melioracji głównej i szczegółowej,	A-C	P	U, W	S
5.7.2. lobbying na rzecz i wsparcie budowy, przebudowy i remontów urządzeń melioracji wodnych szczegółowych.	A-C	G	U, W	S
5.8. Rozwój systemów telekomunikacyjnych:				
5.8.1. lobbying na rzecz rozbudowy infrastruktury szerokopasmowego dostępu do Internetu,	A-C	P	U	S
5.8.2. udzielanie zwolnień w podatku od nieruchomości gruntów, budowli lub ich części wykorzystywanych pod infrastrukturę tzw. „ostatniej mili”.	A-C	P	U	S
5.9. Rozwój technicznych systemów bezpieczeństwa:				
5.9.1. budowa systemów monitoringu wizyjnego newralgicznych miejsc publicznych.	C	P	W	S
5.10. Opracowanie „Założeń do Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Dobrzyń Duży na lata 2020-2035” [ZPZ 2020-2035].	A-C, A-C	G	W	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
CEL STRATEGICZNY S2: WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW PRZEZ AKTYWNOŚĆ OSOBISTĄ I INTEGRACJĘ SPOŁECZNĄ W WARUNKACH DOBREJ DOSTĘPNOŚCI DO LOKALNEJ I SUBREGIONALNEJ INFRASTRUKTURY ORAZ USŁUG PUBLICZNYCH				
6. CEL OPERACYJNY O6: Upowszechniony, prospołeczny i promujący sport oraz rekreacja:				
6.1. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej:				
6.1.1. budowa hali sportowej przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Fastach,	A	K	W	J
6.1.2. rozbudowa infrastruktury sportowej Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Fastach,	B	K	W	J
6.1.3. modernizacja boiska przy Szkole Podstawowej w Odrubnikach,	A-B	G	W	J
6.1.4. budowa sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Odrubnikach,	C	G	W	J
6.1.5. dostosowywanie obiektów oraz urządzeń sportowo-rekreacyjnych do potrzeb osób niepełnosprawnych.	A-C	P	W	S
6.2. Wspieranie sportowców:				
6.2.1. udzielanie uczniom stypendiów za osiągnięcia w konkursach i zawodach sportowych w ramach Lokalnego Programu Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży na Terenie Gminy Dobrzyńsko Duże z 2014 r. [PWEU 2014] ,	A-C	P	W	S
6.2.2. promowanie i przyznawanie nagród dla zawodników, trenerów i działaczy za osiągnięcie wysokich wyników sportowych.	A-C	P	W	S
6.3. Upowszechnianie sportu i rekreacji:				
6.3.1. pozyskiwanie organizacji ponadlokalnych imprez sportowo-rekreacyjnych dla mieszkańców gminy oraz turystów,	B-C	K	W	S
6.3.2. organizacja i wspieranie organizacji imprez sportowo-rekreacyjnych, szczególnie masowych i szkolnych,	A-C	K	U, W	S
6.3.3. promocja sportu i rekreacji wśród mieszkańców gminy prowadzących pasywny ruchowo tryb	A-G	K	W	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
życia,				
6.3.4. rozszerzanie i dostosowywanie do oczekiwań mieszkańców oferty usług sportowo-rekreacyjnych,	A-G	K	W	S
6.3.5. doskonalenie kwalifikacji pracowników sektora sportu i rekreacji, w tym w zakresie wykorzystania sportu i rekreacji jako narzędzia prewencji problemów oraz integracji społecznej.	A-G	G	W	S
6.4. Wspieranie rozwoju lokalnych organizacji pozarządowych zajmujących się sportem i rekreacją ruchową:				
6.4.1. wspieranie zakładania lokalnych organizacji pozarządowych zajmujących się sportem i rekreacją ruchową, w szczególności działających na rzecz prewencji i rozwiązywania problemów społecznych,	B-C	P	U	S
6.4.2. materialne wspieranie lokalnych organizacji pozarządowych zajmujących się sportem i rekreacją ruchową w działaniach zapobiegających i rozwiązujących problemy społeczne,	A-C	G	U	S
6.4.3. zachęcanie i wspieranie lokalnych organizacji pozarządowych zajmujących się sportem i rekreacją ruchową w pozyskiwaniu środków od sponsorów i z funduszy pomocowych,	A-C	P	U	S
6.4.4. promowanie walorów i usług turystyczno-rekreacyjnych gminy poprzez sport amatorski.	B-C	P	W	S
7. CEL OPERACYJNY O7: Zrównoważone, dostępne i innowacyjne systemy edukacji i wychowania:				
7.1. Rozwój bazy lokalowej oraz technicznej dydaktyki i opieki przedszkolnej:				
7.1.1. rozbudowa Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Fastach,	B	K	W	J
7.1.2. modernizacja i przebudowa obiektów Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Dobrzyńewie Dużym	B	K	W	J
7.1.3. rozbudowa Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Nowym Aleksandrowie,	A-B	K	W	J
7.1.4. kontynuacja szerokopasmowego podłączania gminnych szkół do Internetu,	A-B	G	W	S
7.1.5. rozwój dydaktycznej, sportowej, kulturalnej i socjalnej bazy szkół i przedszkoli gminnych,	A-C	G	W	S
7.1.6. zapewnienie pełnego dostępu do gminnych placówek opieki przedszkolnej,	A-C	K	W	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
7.1.7. <i>wsparcie rozwoju żłobków i klubów dziecięcych.</i>	A-C	G	W	S
7.2. <i>Rozwój działalności dydaktyczno-wychowawczej szkolnej i przedszkolnej:</i>				
7.2.1. <i>rozwój szkolnej i przedszkolnej profilaktyki, pomocy i edukacji psychologicznej, logopedycznej, pielęgniarstwa i socjoterapeutycznej,</i>	A-C	P	W	S
7.2.2. <i>wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży dotkniętych problemami społecznymi i zdrowotnymi oraz zagrożonych różnymi formami wykluczenia,</i>	A-C	P	W	S
7.2.3. <i>rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych rozwijających kreatywność, przedsiębiorczość, innowacyjność, nieschematyczne myślenie i umiejętność pracy zespołowej, a także modyfikowanie zajęć lekcyjnych i przedszkolnych dla osiągnięcia tych celów,</i>	A-C	G	W	S
7.2.4. <i>rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych rozwijających świadomość współczesnych wyzwań społecznych, środowiskowych i gospodarczych w wymiarze lokalnym, krajowym i międzynarodowym oraz wiedzę nt. pożądanых wobec nich postaw lokalnych, a także modyfikowanie zajęć lekcyjnych dla osiągnięcia tych celów,</i>	A-C	G	W	S
7.2.5. <i>rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych służących prewencji i rozwiązywaniu problemów społecznych, odciążeniu rodziców, podnoszeniu bezpieczeństwa osobistego, rozwijających postawy obywatelskie i asertywne oraz zachowania prozdrowotne, a także modyfikowanie zajęć lekcyjnych i przedszkolnych dla osiągnięcia tych celów,</i>	A-C	G	W	S
7.2.6. <i>rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych aktywizujących fizycznie dzieci i młodzież,</i>	A-C	K	W	S
7.2.7. <i>implementacja narzędzi, technik i metod dydaktycznych wykorzystujących nowe technologie informatyczne i komunikacyjne, w tym wirtualne, społecznościowe i procesowe,</i>	A-C	P	W	S
7.2.8. <i>zwiększanie udziału w procesie edukacji udziału działań grupowych i doświadczania innego niż tylko słuchanie, pisanie i czytanie, zwłaszcza poprzez laboratoria, warsztaty, gry edukacyjne, konkursy, konwersatoria, zajęcia praktyczne, terenowe itp.,</i>	A-C	G	W	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
7.2.9. <i>wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli,</i>	A-C	G	U, W	S
7.2.10. <i>znoszenie technicznych i organizacyjnych barier edukacji niepełnosprawnych uczniów i wychowanków przedszkoli,</i>	A-C	P	W	S
7.2.11. <i>udzielanie uczniom stypendiów za szczególne osiągnięcia naukowe w ramach Lokalnego Programu Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży na Terenie Gminy Dobrzyniewo Duże z 2014 r. [PWEU 2014].</i>	A-C	P	W	S
7.3. Doskonalenie zarządzania oświatą:				
7.3.1. <i>opracowanie analizy zasadności optymalizacji sieci szkół,</i>	A	K	W	J
7.3.2. <i>wdrożenie wyników analizy zasadności optymalizacji sieci szkół,</i>	A-B	K	W	J
7.3.3. <i>intensyfikacja zaangażowania rodziców w szkolną dydaktykę i wychowanie,</i>	A-C	P	W	S
7.4. Kształtowanie kompetencji cyfrowych społeczności lokalnej:				
7.4.1. <i>podnoszenie cyfrowych kompetencji osób dorosłych, w tym w szczególności zagrożonych wykluczeniem cyfrowym oraz przestępczością cyfrową.</i>	B-C	P	W	S
8. CEL OPERACYJNY O8: Upowszechnione, aktywne i komplementarne postawy obywatelskie:				
8.1. Opracowanie i wdrożenie „Programu Edukacji Obywatelskiej Mieszkańców Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030” [PEO 2020-2030], w tym:	A, A-C	P	U, W	J, S
8.1.1. <i>kształtowanie wzorców osobowych i postaw społecznych budujących kapitały ludzki i społeczny, jak: pragnienie samodoskonalenia; przedsiębiorcze podejście do życia; otwartość na zmiany, mobilność zawodowa i społeczna; samokształcenie tożsamości lokalnej; decentralizacja interpersonalna, życie prywatne i zawodowe w oparciu o liczne relacje bilateralne i sieciowe.</i>	A-C	P	W	S
8.1.2. <i>wspieranie inicjatyw proobywatelskich, prośrodowiskowych i patriotyczno-wychowawczych,</i>	B-C	G	U	S
8.1.3. <i>upowszechnianie i wspieranie upowszechniania wiedzy nt. ochrony wolności, praw człowieka, swobód obywatelskich i demokracji,</i>	A-C	P	U, W	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
8.1.4. nagradzanie i promowanie mieszkańców gminy wykazujących szczególne postawy obywatelskie w życiu prywatnym, publicznym i zawodowym,	B-C	P	W	S
8.1.5. wspieranie jednostek gminy i lokalnych organizacji pozarządowych w wykorzystywaniu pracy wolontariackiej na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i środowiskowych gminy,	B-C	P	U	S
8.1.6. wspieranie działalności organizacji pozarządowych w zakresie edukacji obywatelskiej,	B-C	P	U	S
8.1.7. realizacja zadań publicznych w ramach inicjatyw lokalnych,	A-C	P	U, W	S
8.1.8. wykorzystywanie obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej.	A-C	P	W	S
9. CEL OPERACYJNY O9: Zredukowane do minimum problemy społeczne:				
9.1. Kontynuacja wdrażania „Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Dobrzyńsko Duże na lata 2012-2022” [SRPS 2012-2022]¹.	A	G, P	U, W	J, S
9.2. Opracowanie i wdrożenie „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Dobrzyńsko Duże na lata 2023-2030” [SRPS 2023-2030]².	A, A-C	G, P	U, W	J, S
9.3. Rozwój bazy instytucjonalnej systemu pomocy społecznej:				
9.3.1. utworzenie mobilnego punktu mediacji działającego w świetlicach wiejskich,	A	P	W	J
9.3.2. rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (świetlice środowiskowe, kluby młodzieżowe itp.),	B-C	P	W	S
9.4. Rozwój systemów świadczenia usług społecznych:				
9.4.1. wykorzystywanie wolontariuszy w prospołecznej działalności prowadzonej przez gminę i jej jednostki, w szczególności na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych,	B-C	P	W	S
9.4.2. rozwój streetworkingu adresowanego do dzieci i młodzieży zagrożonych lub dotkniętych pro-	A-C	G	W	S

¹ Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Dobrzyńsko Duże na lata 2012-2022 jest programem wielodziedzinowym. W związku z tym zawarte w niej przedsięwzięcia zostały uwzględnione w różnych, właściwych częściach niniejszej listy zadań strategicznych.

² Jak wyżej.

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
<p><i>blemem alkoholowym, narkomanią, paleniem tytoniu, biedą, niedożywieniem, przestępczością, przemocą rodzinną i rówieśniczą, zaburzeniami psychicznymi, obojętnością rodzicielską, skutkami niepełnosprawności oraz sprawiających trudności wychowawcze,</i></p>				
9.4.3. <i>podnoszenie kwalifikacji gminnych kadry pomocy społecznej,</i>	A-C	P	W	S
9.4.4. <i>rozwój e-usług prewencji i rozwiązywania problemów społecznych,</i>	B-C	P	W	S
9.4.5. <i>redukcja jednostkowych kosztów usług społecznych bez obniżania ich jakości,</i>	A-B	G	W	S
9.4.6. <i>organizowanie samopomocy i włączanie organizacji pozarządowych oraz wolontariuszy w prewencję i rozwiązywanie problemów społecznych,</i>	A-C	G	W	S
9.4.7. <i>rozwój indywidualnego monitoringu beneficjentów sytemu pomocy społecznej,</i>	A-C	P	W	S
9.4.8. <i>doskonalenie diagnoz środowisk beneficjentów sytemu prewencji i pomocy społecznej, ich problemów, możliwości zapobiegania im i ich rozwiązywania,</i>	A-C	G	W	S
9.4.9. <i>analizowanie świadczonej pomocy ze względu na skuteczność likwidacji przyczyn jej świadczenia i właściwość jej adresatów.</i>	A-C	G	W	S
<p>9.5. Opracowywanie i wdrażanie rocznych „Gminnych Programów Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii” [PPRPAPN I], w tym:</p>	A-C	P	U, W	S
9.5.1. <i>zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz osób zagrożonych uzależnieniem,</i>	A-C	P	W	S
9.5.2. <i>udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,</i>	A-C	P	W	S
9.5.3. <i>prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjote-</i>	A-C	P	W	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
<i>rapeutycznych,</i>				
9.5.4. <i>wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii,</i>	A-C	P	U	S
9.5.5. <i>podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego,</i>	A-C	P	W	S
9.5.6. <i>wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej.</i>	A-C	P	U	S
9.6. Kontynuacja wdrażania „Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2012-2020” [PPPR 2012-2020], w tym:	A	P	U, W	S
9.6.1. <i>monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy,</i>	A	P	W	S
9.6.2. <i>podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej mieszkańców Gminy Dobrzyniewo Duże na temat zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości uzyskania pomocy,</i>	A	P	W	S
9.6.3. <i>zwiększenie dostępności i efektywności działań profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie adresowanych do różnych grup odbiorców,</i>	A	P	W	S
9.6.4. <i>zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników służb i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie,</i>	A	P	W	S
9.6.5. <i>zapewnienie kompleksowej pomocy członkom rodzin w których występuje przemoc,</i>	A	P	W	S
9.6.6. <i>integracja środowisk i działań na rzecz budowania lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy.</i>	A	P	U	S
9.7. Opracowywanie i wdrażanie trzyletnich „Programów Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Dobrzyniewo Duże” [PPPR III], w tym:	A-C, A-C	P	U, W	S
9.7.1. <i>prognozowanie i diagnozowanie przemocy w rodzinie oraz środowisk jego ofiar i sprawców,</i>	A-C	P	W	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
9.7.2. <i>zapewnienie pełnego, specjalistycznego wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie,</i>	A-C	P	W	S
9.7.3. <i>podnoszenie świadomości i wrażliwości społecznej w zakresie zapobiegania, identyfikowania i postępowania wobec przemocy w rodzinie,</i>	A-C	P	W	S
9.7.4. <i>podnoszenie kwalifikacji służb społecznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,</i>	A-C	P	W	S
9.7.5. <i>wdrażanie metod i technik podnoszących skuteczność przeciwdziałania przemocy w rodzinie,</i>	A-C	P	W	S
9.7.6. <i>podejmowanie działań korekcyjno-interwencyjnych wobec sprawców przemocy w rodzinie,</i>	A-C	P	W	S
9.7.7. <i>wspieranie działalności instytucji, organizacji pozarządowych, kościelnych i osób fizycz. prowadzonej w zakr. przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.</i>	A-C	P	U	S
9.8. Tworzenie materialnych warunków integracji i rozwoju społecznego:				
9.8.1. <i>udzielanie wsparcia materialnego osobom pozbawionym możliwości zaspokojenia własnych potrzeb i znajdujących się w sytuacji kryzysowej, zgodnie z przepisami prawa,</i>	A-C	G	W	S
9.8.2. <i>udzielanie pomocy celowej dla dzieci i młodzieży z rodzin o niskim statusie materialnym oraz dysfunkcyjnych,</i>	A-G	G	W	S
9.8.3. <i>zapewnienie bieżącego, aktywnego spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży z rodzin o niskim statusie materialnym oraz dysfunkcyjnych,</i>	A-C	G	W	S
9.8.4. <i>promowanie i wspieranie działalności osób, organizacji pozarządowych i kościelnych polegającej na udzielaniu pomocy materialnej osobom o niskim statusie materialnym, pozbawionych możliwości zaspokojenia własnych potrzeb i znajdujących się w sytuacji kryzysowej,</i>	A-C	P	U	S
9.8.5. <i>kontynuacja wdrażania „Gminnego Programu Ochronowego w Zakresie Zmniejszenia Wydatków Poniesionych na Leki Przez Mieszkańców Gminy Dobrzyń Duży na lata 2019-2022” [GPOL 2019-2022],</i>	A	P	U	S
9.8.6. <i>kontynuacja wdrażania „Gminnego Programu Ochronowego „Posiłek dla Dzieci i Młodzie-</i>	A	G	W	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
ży” na lata 2019-2023” [GPO 2019-2022],				
9.8.7. <i>opracowywanie i wdrażanie kolejnych, czteroletnich „Gminnych Programów Ostonowych „Posiłek dla Dzieci i Młodzieży” [GPO IV],</i>	A-B,B-C	G	W	S
9.8.8. <i>wspieranie funkcjonowania rad sołeckich.</i>	A-C	P	U	S
9.9. Kontynuacja wdrażania „Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Dobrzyńsko Duże na lata 2018-2021” [PWR 2018-2021], w tym:	A	P	W	S
9.9.1. <i>analiza sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie,</i>	A	P	W	S
9.9.2. <i>pomoc rodzinom w przewyżnianiu problemów związanych z nieprawidłowym funkcjonowaniem rodziny,</i>	A	P	W	S
9.9.3. <i>rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych; wzmocnienie roli i funkcji rodziny,</i>	A	P	W	S
9.9.4. <i>przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodzin,</i>	A	P	W	S
9.9.5. <i>dążenie do reintegracji rodziny.</i>	A	P	W	S
9.10. Opracowywanie i wdrażanie trzyletnich „Gminnych Programów Wspierania Rodziny w Gminie Dobrzyńsko Duże” [PWR III], w tym:	A-B, A-C	P	U, W	S
9.10.1. <i>diagnozowanie zagrożeń i problemów więzi oraz funkcji rodzinnych,</i>	A-C	P	W	S
9.10.2. <i>wspieranie rodzin w prawidłowym, samodzielnym wypełnianiu ich podstawowych funkcji,</i>	A-C	P	U, W	S
9.10.3. <i>wspieranie i edukacja rodziców w godzeniu ról zawodowych i rodzicielskich,</i>	A-C	P	U, W	S
9.10.4. <i>inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć społecznych rozwijających więzi międzypokoleniowe,</i>	A-C	P	U, W	S
9.10.5. <i>prowadzenie poradnictwa prawnego i psychologicznego dla rodziców wymagających pomocy w zakresie wypełniania funkcji rodzicielskich,</i>	A-C	P	W	S
9.10.6. <i>pomoc dzieciom i rodzicom z rodzin zagrożonych pozbawieniem lub ograniczeniem władzy rodzicielskiej przez wprowadzenie asystenta rodziny,</i>	A-C	P	W	S
9.10.7. <i>pozyskiwanie i tworzenie warunków dla działania rodzin wspierających,</i>	A-C	P	W	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
9.10.8. edukacja społeczności lokalnej na rzecz budowy pozytywnego wizerunku rodziny i solidarności międzypokoleniowej,	A-C	P	W	S
9.10.9. wspieranie działalności organizacji pozarządowych w zakresie wzmocnienia więzi rodzinnych,	A-C	P	U	S
9.10.10. podnoszenie kompetencji kadr gminnych w zakresie pracy na rzecz integracji rodzin i prawidłowego wypełniania funkcji rodzinnych,	A-C	P	W	S
9.10.11. wspieranie zaspokojenia podstawowych potrzeb bytowych rodzin,	A-C	P	U, W	S
9.10.12. stosowanie obniżonych cen usług jednostek gminnych dla członków dużych rodzin.	A-C	P	W	S
9.11. Integracja społeczna osób starszych i niepełnosprawnych:				
9.11.1. utworzenie Domu Dziennego Pobytu,	B	K	W	J
9.11.2. rozwój diagnostyki skali i struktury potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych,	A-C	P	W	S
9.11.3. likwidacja barier architektonicznych w gminnych obiektach użyteczności publicznej,	A-C	P	W	S
9.11.4. wspieranie udziału os. starszych i niepełnosprawnych w sporcie, rekreacji, kulturze i rozrywce,	A-C	P	W	S
9.11.5. angażowanie osób starszych i niepełnosprawnych we własną i partnerską działalność sportową, rekreacyjną, kulturalną i rozrywkową,	B-C	P	W	S
9.11.6. integrowanie społeczne osób starszych oraz niepełnosprawnych przez angażowanie ich w wolontariat,	B-C	P	W	S
9.11.7. kształtowanie pozytywnych postaw społecznych wobec osób starszych i niepełnosprawnych,	A-C	P	W	S
9.11.8. organizacja warsztatów umiejętności psychospołecznych oraz poradnictwa psychologicznego dla osób starszych i niepełnosprawnych,	B-C	P	W	S
9.11.9. rozwój usług pielęgnacyjno-opiekuńczych, edukacyjnych i informacyjnych w miejscach zamieszkania seniorów oraz osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi,	A-C	G	W	S
9.11.10. upowszechnianie wśród osób niepełnosprawnych informacji o przysługujących im uprawnieniach i dostępnych formach pomocy oraz udzielanie indywidualnych porad prawnych,	A-C	P	U	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
9.11.11. <i>wspieranie działalności organizacji pozarządowych i kościelnych ukierunkowanej na pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym.</i>	A-C	P	U	S
9.11.12. <i>budowa lub przebudowa mieszkań komunalnych z przeznaczeniem dla niepełnosprawnych,</i>	B-C	P	W	S
9.11.13. <i>wsparcie materialne seniorów i osób niepełnosprawnych w trudnej sytuacji bytowej,</i>	A-C	P	U	S
9.11.14. <i>organizowanie i wspieranie wolontariatu na rzecz seniorów i osób niepełnosprawnych,</i>	B-C	P	U, W	S
9.11.15. <i>wspieranie rozwoju klubów i grup wsparcia seniorów i osób niepełnosprawnych,</i>	B-C	P	U	S
9.11.16. <i>udzielanie porad pedagogiczno-wychowawczych rodzicom, opiekunom i wychowawcom dzieci niepełnosprawnych.</i>	A-C	P	W	S
10. CEL OPERACYJNY O10: Wielowymiarowe bezpieczeństwo publiczne:				
10.1. Zapewnienie wysokiego poziomu sprawności systemów zarządzania kryzysowego:				
10.1.1. <i>udział gminy w projekcie pn.: „Synergia do kwadratu” - Model poprawy funkcjonowania systemu przeciwdziałania i ograniczania skutków występowania zjawisk ekstremalnych na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego.</i>	A	P	U	J
10.2. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa pożarowego i ratownictwa:				
10.2.1. <i>wsparcie rozwoju bazy lokalowej jednostek OSP,</i>	A-C	P	U	S
10.2.2. <i>wsparcie rozwoju pożarniczego wyposażenia technicznego jednostek OSP i PSP,</i>	A-C	G	U	S
10.2.3. <i>wspieranie rozwoju ratowniczego wyposażenia technicznego jednostek OSP, w tym bazy samochodów pożarniczych,</i>	A-C	K	U	S
10.2.4. <i>organizacja i wspieranie organizacji edukacji publicznej dla bezpieczeństwa pożarowego i pomocy przedmedycznej,</i>	B-C	P	U, W	S
10.2.5. <i>wspieranie ratowniczych szkoleń specjalistycznych członków OSP,</i>	B-C	P	U	S
10.2.6. <i>kontynuacja udziału w realizacji zadania pn.: „Współpraca transgraniczna w zakresie ochrony przeciwpożarowej w ramach projektu transgranicznego w partnerstwie z Litewskim Rejonem</i>	A	G	U, W	J

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
Pagegiai, Gminą Zabłudów oraz Gminą Dobrzyniewo Duże w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Litwa 2014-2020, 10.2.7. kontynuacja udziału w realizacji projektu pn.: „Nowe podejście do transgranicznego systemu zarządzania kryzysowego”.	A	G	U, W	J
10.3. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa komunikacyjnego:				
10.3.1. organizacja i wspieranie organizacji edukacji dla bezpieczeństwa drogowego,	A-C	G	U, W	S
10.3.2. monitoring, doskonalenie organizacji i rozwój systemów zarządzania ruchem drogowym,	A-C	P	W	S
10.3.3. identyfikacja i eliminacja zagrożeń w drodze dzieci i młodzieży do szkół.	A-C	G	W	S
10.4. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa edukacji:				
10.4.1. edukacja w zakresie bezpieczeństwa szkolnego,	A-C	P	W	S
10.4.2. organizacja i wspieranie organizacji spotkań z funkcjonariuszami nt. bezpieczeństwa edukacji,	A-C	P	U, W	S
10.4.3. rozbudowa i przebudowa systemów monitoringu wizyjnego szkół.	A-C	P	W	S
10.5. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa osobistego i bezpieczeństwa mienia prywatnego oraz publicznego:				
10.5.1. edukacja rodziców nt. współczesnej złożoności i znaczenia przestępczości nieletnich,	A-C	P	W	S
10.5.2. wspieranie prewencyjnej działalności Komenda Miejska Policji w Białymstoku w zakresie działalności prowadzonej na terenie gminy Dobrzyniewo Duże,	A-C	P	U	S
10.5.3. edukacja i wspieranie edukacji mieszkańców w zakresie bezpieczeństwa osobistego i bezpieczeństwa mienia.	A-C	P	U, W	S
10.6. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa zamieszkania i zabawy (dotyczy dzieci):				
10.6.1. organizacja i wspieranie organizacji edukacji dziecięcej,	A-C	P	W, U	S
10.6.2. organizacja i wspieranie organizacji szkoleń dla rodziców i opiekunów,	A-C	P	W, U	S
10.6.3. cykliczna weryfikacja bezpieczeństwa miejsc zabawy.	A-C	P	W	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
10.7. Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa cybernetycznego:				
10.7.1. organizacja i wspieranie organizacji edukacji nt. osobistych zagrożeń internetowych,	A-C	P	U, W	S
10.7.2. doskonalenie systemów ochrony systemów informatycznych Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych gminy.	A-C	P	W	S
10.8. Opracowywanie i wdrażanie rocznych „Programów Opieki nad Zwierzętami Bezdomnymi oraz Zapobiegania Bezdomności Zwierząt na Terenie Gminy Dobrzyńewo Duże” [POBZ I].	A-C, A-C	P	U, W	S
11. CEL OPERACYJNY O11: Skuteczne zarządzanie strategiczne rozwojem gminy:				
11.1. Równoważenie budżetowych wydatków bieżących i majątkowych:				
11.1.1. organizowanie debat na temat proporcji budżetowych wydatków bieżących i majątkowych, szczególnie inwestycyjnych,	A-C	G	W	S
11.1.2. poszukiwanie i wdrażanie innowacyjnych metod redukcji kosztów jednostkowych usług publicznych bez ograniczania ich ilości i jakości,	A-C	G	W	S
11.1.3. poszerzanie i doskonalenie wspólnej obsługi finansowej i administracyjno-organizacyjnej jednostek organizacyjnych gminy,	A-C	K	W	S
11.1.4. realizacja działań na rzecz meldowania się w miejscowościach gminy osób, które trwale w nich zamieszkują, w tym łącząc dostępność usług gminnych ze spełnieniem tego obowiązku,	A-C	K	W	S
11.1.5. obniżanie kosztów zakupów energii, jej nośników oraz usług wykorzystywanych przez jednostki gminy poprzez zakupy zbiorowe i inne działania rynkowe.	A-C	G	W	S
11.2. Kontynuacja wdrażania „Planu Wykorzystania Zasobu Nieruchomości Gminy Dobrzyńewo Duże na lata 2018-2020” [PWZN 2018-2020].	A	G	W	S
11.3. Aktywna działalność gminy na lokalnym rynku nieruchomości poprzez opracowanie i wdrożenie „Planu Wykorzystania Zasobu Nieruchomości Gminy Dobrzyńewo Duże na lata 2020-2022” [PZWN 2020-2022] oraz kolejnych jego 3-letnich wersji [PWZN III]:	A	K, G	W	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
11.3.1. prywatyzacja mienia gminy nie wykorzystywanego w związku z realizacją zadań własnych i nie przewidzianego do wykorzystania, w tym w szczególności pod inwestycje gospodarcze,	A	K	W	S
11.3.2. nabywanie, zamiany lub komunalizacja nieruchomości pod działalność związaną z realizacją zadań własnych i w celu dalszego udostępniania, w tym w szczególności pod gospodarcze inwestycje zewnętrzne,	A	K	W	S
11.3.3. aktualizacja opłat z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości gminnych oddanych w takie użytkowanie.	A	G	W	J
11.4. Doskonalenie administracji Gminy Dobrzyniewo Duże i jej jednostek organizacyjnych:				
11.4.1. budowa nowego budynku Urzędu Gminy,	A-B	K	W	J
11.4.2. monitoring zadowolenia klientów z usług Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych gminy,	A-C	G	W	S
11.4.3. podnoszenie kwalifikacji władz i pracowników samorządowych, w tym w zakresie nowoczesnego zarządzania publicznego, poprzez szkolenia, konsultacje, konferencje i studia i in.,	A-C	G	W	S
11.4.4. wymiana doświadczeń w zakresie zarządzania publicznego z władzami innych gmin,	A-C	P	W	S
11.4.5. rozwój zintegrowanych, komputerowych systemów informacji przestrzennej, obiegu dokumentacji elektronicznej, gromadzenia, przetwarzania i archiwizacji danych, wspomagania decyzji zarządczych w Urzędzie Gminy i jednostkach organizacyjnych gminy,	A-C	G	W	S
11.4.6. rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej i interoperacyjnych platform cyfrowych dla usług elektronicznych w jednostkach organizacyjnych gminy,	B	G	W	S
11.4.7. rozwój e-usług świadczonych przez Urząd Gminy i jednostki organizacyjne gminy, w tym wdrożenie internetowych kont indywidualnych i szybkich płatności on-line,	A-C	G	W	S
11.4.8. kontynuacja wdrażania projektu pn.: „Rozwój usług elektronicznych w gminach Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego” w zakresie właściwym dla Gminy Dobrzyniewo Duże.	A	G	W	J
11.5. Pozyskiwanie środków pomocowych:				

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
11.5.1. samodzielne pozyskiwanie środków pomocowych przez gminę i jej jednostki organizacyjne, na realizację zadań własnych,	A-C	G	W	S
11.5.2. udział w partnerstwach publicznych oraz innych sformalizowanych formach współpracy międzysamorządowej wspieranych ze środków pomocowych.	A-C	G	W	S
11.6. Rozwój systemów współpracy z partnerami publicznymi i społecznymi:				
11.6.1. włączanie wybranych zadań zawartych w SRGDD 2020-2030 do strategicznych i operacyjnych dokumentów planistycznych wyższego rzędu (powiatowych, wojewódzkich, krajowych),	A-C	K	W	S
11.6.2. rozwój transgranicznej współpracy międzysamorządowej,				
11.6.3. rozwój krajowej współpracy międzysamorządowej, w tym głównie w ramach Stowarzyszenia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, Stowarzyszeniu Gmin Górnej Narwi i Lokalnej Grupy Działania – Puszcza Knyszyńska,	A-C	P	W	S
	A-C	G	W	S
11.6.4. wspieranie organizacji pozarządowych w nabywaniu kompetencji w zakresie współrealizacji zadań publicznych gminy.	A-C	P	U	S
11.7. Rozwój systemów komunikacji społecznej:				
11.7.1. rozwój „Głosu Dobrzyniewa”,	A-C	P	W	S
11.7.2. rozwój public relations i publicity gminy i jej jednostek w mediach społecznościowych,	A-C	P	W	S
11.7.3. prowadzenie wymaganych prawem i fakultatywnych konsultacji społecznych,	A-C	G	W	S
11.7.4. monitoring opinii publicznej za pośrednictwem badań ankietowych,	A-C	G	W	S
11.7.5. rozwój komunikacji z mieszkańcami za pośrednictwem SMS.	A-C	P	W	S
11.8. Wielofunkcyjne planowanie operacyjne:				
11.8.1. aktualizowanie „Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Dobrzyniewo Duże” [WPF],	A-C	P	W	S
11.8.2. opracowywanie i wdrażanie rocznych „Programów Współpracy Gminy Dobrzyniewo Duże z Organizacjami Pozarządowymi” [PWOP I],	A-C	G, P	U, W	J, S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
11.8.3. przyjęcie „ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobrzyniewo Duże ” [SUKZP],	A-C	K	W	S
11.8.4. ocena aktualności, sporządzanie i aktualizowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego [MPZP],	A-C	K	W	S
11.8.5. sporządzanie i publiczna ocena koncepcji programowo-przestrzennych przestrzeni i obiektów publicznych [KPP].	B-C	G	W	S
12. CEL OPERACYJNY O12: Dobra profilaktyka i sprawna, komplementarna opieka zdrowotna:				
12.1. Zapewnienie szerokiej palety lokalnych usług medycznych i profilaktycznych:				
12.1.1. wspieranie realizacji medycznych programów zdrowotnych, diagnostyczno-przesiewowych, terapeutycznych, rehabilitacyjnych, profilaktyczno-edukacyjnych i podmiotów je realizujących,	A-C	P	W	S
12.1.2. wspieranie rehabilitacji osób niepełnosprawnych,	A-C	P	U	S
12.1.3. wspieranie działalności organizacji pozarządowych w zakresie ochrony i promocji zdrowia,	A-C	P	U	S
12.1.4. rozwój profilaktyki zdrowotnej w gminnych placówkach szkolnych i przedszkolnych,	A-C	G	W	S
12.1.5. prowadzenie i wspieranie edukacji w zakresie zdrowego trybu życia, w szczególności w zakresie odżywiania, aktywności fizycznej i standardów korzystania z usług i urządzeń cyfrowych.	A-C	P	W	S
13. CEL OPERACYJNY O13: Zachowane i wykorzystane dziedzictwo kulturowe:				
13.1. Opracowanie i wdrożenie „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2020-2023 dla Gminy Dobrzyniewo Duże” [POZ 2020-2023], w tym:	A, A	P	U, W	J, S
13.1.1. monitorowanie stanu obiektów zabytkowych i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków,	A	P	W	S
13.1.2. stosowanie zwolnień podatkowych wobec nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków,	A	P	W	S
13.1.3. rewitalizacja obiektów zabytkowych stanowiących własność gminy,	A	G	W	S
13.1.4. wsparcie rewitalizacji obiektów zabytkowych nie stanowiących własności gminy,	A	P	U	S
13.1.5. cyfryzacja, wirtualizacja, archiwizacja i promocja zabytków, w tym nieistniejących,	A	P	W	J

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
13.1.6. wsparcie organizacji pozarządowych w ochronie i rewitalizacji obiektów zabytkowych,	A	P	U	S
13.1.7. tworzenie i wspieranie innowacyjnych form ochrony zabytków, np. parków kulturowych.	A	P	U, W	S
13.2. Opracowywanie i wdrażanie kolejnych, czteroletnich „Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami dla Gminy Dobrzyniewo Duże” [POZ IV],	B-C,B-C	P	U, W	J, S
13.3. Ochrona, rewitalizacja i aktywizacja wykorzystania dziedzictwa kulturowego:				
13.3.1. ewidencja, cyfryzacja i promocja, innych niż zabytki, cennych, historycznych, zasobów lokalnej kultury, znajdujących się w posiadaniu mieszkańców,	B-C	P	W	S
13.3.2. popularyzacja wiedzy o historii gminy i subregionalnym dziedzictwie kulturowym,	B-C	P	W	S
13.3.3. edukacja mieszkańców w zakresie ochrony lokalnych dóbr kultury,	B-C	P	W	S
13.3.4. realizacja i wspieranie realizacji działań na rzecz turystyczno-rekreacyjnego wykorzystania dziedzictwa kulturowego,	A-C	G	U, W	S
13.3.5. realizacja i wspieranie realizacji działań na rzecz wykorzystania dziedzictwa kulturowego w integracji społeczności lokalnej.	B-C	P	U, W	S
14. CEL OPERACYJNY O14: Integrująca i angażująca działalność kulturalna:				
14.1. Rozwój bazy materialnej systemu kultury:				
14.1.1. budowa świetlic wiejskich w miejscowościach, które są ich pozbawione,	A-C	G	W	S
14.1.2. przebudowa, rozbudowa, modernizacja świetlic wiejskich i zagospodarowanie ich otoczenia,	A-B	G	W	J
14.1.3. cyfryzacja tj. podłączenie do szerokopasmowego Internetu, doposażenie w sprzęt cyfrowy i podniesienie kompetencji cyfrowych pracowników Gminnego Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym w ramach programu „Cyfryzacja Gminnych Ośrodków Kultury”.	A	G	W	S
14.2. Doskonalenie oferty kulturalnej gminy:				
14.2.1. usprawnienie przepływu informacji o działalności kulturalnej między jednostkami gminnymi oraz do społeczności lokalnej,	A	P	W	J

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
14.3. Kreowanie lokalnej i pozyskiwanie ponadlokalnej kultury oraz ich upowszechnianie:				
14.3.1. monitorowanie oczekiwań mieszkańców (dzieci, młodzieży i osób dorosłych) oraz turystów w zakresie usług kulturalno-rozrywkowych i dostosowywanie oferty Gminnego Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym oraz świetlic wiejskich do tych oczekiwań,	A-C	P	W	S
14.3.2. dwukrotne w ciągu kadencji monitorowanie za pomocą badań ankietowych zgodności działalności kulturalno-rozrywkowej jednostek gminy z oczekiwaniami społeczności lokalnej,	A-C	P	P	S
14.3.3. organizowanie i wspieranie organizacji przedsięwzięć kulturalnych, autorskiego ruchu artystycznego i twórczości ludowej, promujących lokalną kulturę oraz związane z nią dziedzictwo narodowe, zwłaszcza innowacyjnych, integrujących społeczność lokalną oraz budujących jej tożsamość,	A-C	P	U, W	S
14.3.4. udział w krajowych i międzynarodowych programach współpracy kulturalnej,	A-C	P	W	S
14.3.5. popularyzacja i wspieranie popularyzacji wiedzy o historii, tradycji i kulturze regionu,	A-C	P	U, W	S
14.3.6. doskonalenie kwalifikacji pracowników kultury, w tym nt. wykorzystania kultury do integracji społecznej, rozwiązywania problemów społecznych, obsługi turystów i ponadlokalnej promocji,	A-C	P	W	S
14.3.7. pozyskiwanie organizacji ponadlokalnych przedsięwzięć kulturalnych na terenie gminy,	B-C	P	W	S
14.3.8. pozyskiwanie ponadlokalnej kultury i rozrywki dla mieszkańców gminy oraz turystów.	B-C	P	W	S
14.4. Wspieranie indywidualnej aktywności w zakresie kultury:				
14.4.1. wspieranie lokalnych talentów artystycznych,	A-C	P	U	S
14.4.2. promocja i nagradzanie dokonań mieszkańców w zakresie kultury,	A-C	P	W	S
14.4.3. prowadzenie edukacji do uczestnictwa w kulturze,	A-C	P	W	S
14.4.4. popularyzacja czytelnictwa.	A-C	P	W	S
14.5. Wspieranie grupowej aktywności w zakresie kultury:				
14.5.1. wspieranie zakładania i funkcjonowania organizacji pozarządowych działających w sferze kul-	A-C	P	U	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
<i>tury, szczególnie działających na rzecz integracji społecznej, rozwiązywania problemów społecznych i ponadlokalnej promocji gminy,</i>				
14.5.2. <i>wspieranie organizacji pozarządowych działających w sferze kultury w pozyskiwaniu środków od sponsorów i z funduszy pomocowych,</i>	A-C	P	U	S
14.5.3. <i>udostępnianie obiektów i lokali organizacjom pozarządowym działającym w sferze kultury.</i>	A-C	P	W	S
15. CEL OPERACYJNY O15: Rozwinięte budownictwo w estetycznej przestrzeni:				
15.1. Kontynuacja wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże z 2018 r. [GPR 2018]³.	A	G, P	U, W	J, S
15.2. Rozwój małej architektury i poprawa estetyki przestrzeni publicznych:				
15.2.1. <i>realizacja innowacyjnego projektu architektoniczno-przestrzennego pn. „Nowe Centrum Dobrzyniewa Dużego”,</i>	B-C	K	W	J
15.2.2. <i>inicjowanie i wspieranie poprawy poziomu estetyki prywatnych części miejsc publicznych,</i>	B-C	P	U, W	S
15.2.3. <i>wspieranie przedsięwzięć społecznych służących podnoszeniu poziomu estetyki miejsc publicznych,</i>	B-C	P	U	S
15.2.4. <i>budowa nowych i rewitalizacja istniejących placów zabaw dla dzieci,</i>	A-C	P	W	S
15.2.5. <i>instalacja i remonty wyposażenia miejsc prostego wypoczynku (ławki, stoły, nasadzenia itp.),</i>	A-C	G	W	S
15.2.6. <i>zwiększenie gminnego nadzoru architektonicznego nad inwestycjami prywatnymi.</i>	A-C	G	W	S
15.3. Rozwój zasobów mieszkaniowych:				
15.3.1. <i>prawne i infrastrukturalne przygotowanie terenów pod jednorodzinne i wielorodzinne budownictwo mieszkaniowe oraz ich sprzedaż, przy jednoczesnym dążeniu do podnoszenia przestrzeni</i>	A-C	K	W	S

³ Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże z 2018 r. jest programem wielodziedzinowym, nie ograniczającym się tylko do rewitalizacji obiektów budowlanych, ale dotyczącym również różnych problemów społecznych i gospodarczych. W związku z tym zawarte w nim przedsięwzięcia zostały uwzględnione w różnych, właściwych częściach niniejszej listy zadań strategicznych.

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
<i>nej koncentracji zabudowy,</i>				
15.3.2. <i>promocja gminy jako miejsca osiedlania się nowych mieszkańców spoza jej terenu.</i>	A-C	P	W	S
15.4. Kontynuacja wdrażania „Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Dobrzyńsko Duże na lata 2016-2020” [PGM 2016-2020], w tym:	A	P	W	S
15.4.1. <i>remonty i modernizacje budynków oraz lokali komunalnych,</i>	A	P	W	S
15.4.2. <i>prywatyzacja komunalnych zasobów mieszkaniowych na wniosek najemców,</i>	A	P	W	S
15.4.3. <i>prowadzenie polityki czynszów zapewniającej pokrycie kosztów utrzymania budynków.</i>	A	P	W	S
15.5. Opracowywanie i wdrażanie pięcioletnich „Wieloletnich Programów Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Dobrzyńsko Duże” [PGM V], w tym:	A-B,A-C	P	W	S
15.5.1. <i>remonty i modernizacje budynków oraz lokali komunalnych,</i>	A-C	P	W	S
15.5.2. <i>preferowanie osób młodych, wykształconych i z dziećmi w przydziale lokali komunalnych,</i>	A-C	P	W	S
15.5.3. <i>rozwój zasobu mieszkań chronionych,</i>	A-C	P	W	S
15.5.4. <i>prywatyzacja komunalnych zasobów mieszkaniowych na wniosek najemców,</i>	A-C	P	W	S
15.5.5. <i>prowadzenie polityki czynszowej zapewniającej pokrycie bieżących i odtworzeniowych kosztów utrzymania budynków,</i>	A-C	P	W	S
15.5.6. <i>optymalizacja zasad udostępniania komunalnych lokali mieszkalnych z uwzględnieniem statusu materialnego najemców i jego zmian.</i>	A	P	W	S
16. CEL OPERACYJNY O16: Atrakcyjna, proekologiczna i zintegrowana komunikacja publiczna:				
16.1. Rozwój lokalnej komunikacji autobusowej:				
16.1.1. <i>rozszerzanie obszaru, zwiększanie częstotliwości i doskonalenie jakości autobusowej komunikacji publicznej,</i>	A-C	K	W	J
16.1.2. <i>przeprowadzenie analizy opłacalności i funkcjonalności wprowadzenia własnej komunikacji autobusowej na terenie gminy,</i>	A	G	W	J

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
16.1.3. przejęcie i intensyfikacja kontroli biletów autobusowych komunikacji publicznej na terenie gminy finansowanej z budżetu gminy,	A	G	W	J
16.1.4. modernizacja przystanków autobusowych komunikacji publicznej,	B	P	W	S
16.1.5. wyposażenie przystanków komunikacji publicznej w system informacji pasażerskiej,	B	P	W	J
16.1.6. obligowanie przewoźników, których kursy objęte są dopłatami z budżetu gminy do stosowania taboru niskoemisyjnego lub zeroemisyjnego,	B-C	P	W	S
16.1.7. współtworzenie kolejnych wersji „Planu Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Miasta Białegostoku i gmin ościennych, które...” [PZRPTZ].	A-C	G	W	S
16.2. Rozwój regionalnej komunikacji kolejowej:				
16.2.1. lobbing na rzecz i wsparcie rozwoju pasażerskiej komunikacji kolejowej.	A-C	G	U, W	S
16.3. Tworzenie i wspieranie rozwoju alternatywnych, współdzielonych systemów komunikacji publicznej opartych o rowery, hulajnogi i rowery z napędem elektrycznym itp.	B-C	G	U, W	S
CEL STRATEGICZNY S3: OCHRONA, ROZWÓJ I ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE DZIEDICTWA ŚRODOWISKOWEGO GMINY W OPARCIU O EKOKULTURĘ SPOŁECZNOŚCI I GOSPODARKI LOKALNEJ				
17. CEL OPERACYJNY O17: Zredukowany do minimum wolumen zanieczyszczeń trafiających do środowiska naturalnego:				
17.1. Opracowanie i wdrożenie „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dobrzyń Duże na lata 2020-2023 z perspektywa do roku 2027” [POŚ 2020-2023], w tym:	A	G, P	W, U	S
17.1.1. doskonalenie systemu obszarów chronionych i ochrona obiektów cennych przyrodniczo,	A	G	W	S
17.1.2. budowa, modernizacja i pielęgnacja parków i skwerów,	A	P	W	S
17.1.3. ochrona i wspieranie ochrony bioróżnorodności,	A	P	U, W	S
17.1.4. ochrona i wspieranie ochrony lasów,	A	G	U, W	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
17.1.5. redukcja i izolacja źródeł hałasu,	A	P	U, W	S
17.1.6. wspieranie ochrony przed polami elektromagnetycznymi,	A	P	U	S
17.1.7. wspieranie rekultywacji gleb,	A	P	U	S
17.1.8. wykrywanie, ewidencja oraz likwidacja nielegalnych (tzw. dzikich) składowisk odpadów,	A-C	P	W	S
17.1.9. wspieranie organizacji pozarządowych w działaniach na rzecz ochrony środowiska,	A	P	U	S
17.1.10. wspieranie upowszechniania dobrych praktyk rolniczych, szczególnie w zakresie nawożenia.	A	P	U	S
17.2. Opracowywanie i wdrażanie czteroletnich „Programów Ochrony Środowiska dla Gminy Dobrzyniewo Duże” [POŚ IV].	A-C, A-C	G, P	U, W	J, S
17.3. Kontynuacja wdrażania „Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Białegostoku i Gmin Choroszcz, Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl, Wasilków, Zabłudów do roku 2020” [PGNX 2020]⁴ w zakr. dot. Gminy Dobrzyniewo Duże, w tym:	A	G, P	W	S
17.3.1. termomodernizacja budynków użyteczności publicznej,	A	G	W	S
17.3.2. budowa ogniw fotowoltaicznych na budynkach gminnych,	A	G	W	S
17.3.3. monitoring zużycia paliw i nośników energii oraz instalacja systemów zarządzania energią w gminnych budynkach użyteczności publicznej,	A	G	W	S
17.3.4. edukacja w zakresie racjonalnego wykorzystania energii w obiektach użyteczności publicznej,	A	P	W	S
17.3.5. wdrażanie systemu zielonych zamówień/zakupów publicznych,	A	P	W	S
17.3.6. organizacja akcji społecznych związanych z ograniczeniem emisji, efektywnością energetyczną oraz wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii,	A	P	W	S
17.3.7. wymiana pojazdów floty gminnej na energooszczędne/ekologiczne.	A	P	W	S
17.4. Opracowanie i wdrożenie „Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Dobrzyniewo Duże na	A, A-C	K,G,P	U, W	J, S

⁴ W związku z tym, iż PGNX 2020 przewiduje realizację inwestycji w różnorodną infrastrukturę techniczną, część wskazanych w nim przedsięwzięć zawarto w innych, właściwych częściach niniejszej listy zadań strategicznych.

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
lata 2021-2030” [PGN 2021-2030], w tym:				
17.4.1. termomodernizacja budynków jednostek gminnych,	A-C	K	W	S
17.4.2. instalacja urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii (paneli fotowoltaicznych, turbin wiatrowych i in.) w gminnych obiektach użyteczności publicznej oraz na wybranych urządzeniach komunalnej infrastruktury technicznej,	A-C	K	W	S
17.4.3. monitoring zużycia paliw i nośników energii oraz instalacja systemów zarządzania energią w gminnych budynkach użyteczności publicznej,	A-C	K	W	S
17.4.4. edukacja i motywacja pracowników jednostek gminnych do racjonalnego wykorzystania energii w gminnych obiektach i urządzeniach użyteczności publicznej,	A-C	P	W	S
17.4.5. kontynuacja wykorzystywania przez jednostki gminne systemu tzw. zielonych zamówień i zakupów publicznych,	A-C	P	W	S
17.4.6. rozwój systemu monitoringu niskoemisyjnych zanieczyszczeń powietrza i ich źródeł,	B-C	P	W	S
17.4.7. informowanie mieszkańców o poziomach i źródłach niskoemisyjnych zanieczyszczeń,	A-C	P	W	S
17.4.8. wsparcie wymiany indywidualnych źródeł ciepła na proekologiczne,	A-C	G	U	S
17.4.9. wsparcie instalacji indywidualnych urządzeń fotowoltaicznych,	A-C	G	U	S
17.4.10. edukacja i wsparcie edukacji mieszkańców gminy w zakresie dobrych praktyk niskoemisyjnych i ich popularyzacja przez akcje społeczne, kampanie społecznościowe i happeningi,	A-C	P	W	S
17.4.11. uwzględnianie w MPZP wymogów dotyczących zaopatrywania mieszkań w ciepło z nośników nie powodujących nadmiernej „niskiej emisji”,	A-C	P	W	S
17.4.12. wymiana pojazdów należących jednostek gminnej na niskoemisyjne i zeroemisyjne.	B-C	P	W	S
18. CEL OPERACYJNY O18: Spójny, szczelny i stymulujący zachowania proekologiczne system gospodarki odpadami: 18.1. Doskonalenie systemu gospodarki odpadami komunalnymi:				

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
18.1.1. <i>redukowanie jednostkowych kosztów transportu, składowania i utylizacji odpadów komunalnych wytwarzanych na terenie gminy,</i>	A-C	G	W	S
18.1.2. <i>dostosowywanie stawek za odbiór i gospodarowanie odpadami komunalnymi do faktycznie ponoszonych przez gminę kosztów,</i>	A-C	G	W	S
18.1.3. <i>pogłębianie preferencji w opłatach za selektywnie zbierane i odbierane odpady komunalne,</i>	A-B	G	W	S
18.1.4. <i>doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych,</i>	A-C	G	W	S
18.1.5. <i>rozwój systemu zbierania, sortowania i odzysku komunalnych odpadów biodegradowalnych,</i>	A-B	G	W	S
18.1.6. <i>kontrola i egzekucja przestrzegania regulaminu utrzymania czystości i porządku,</i>	A-C	P	W	S
18.1.7. <i>udoskonalenie egzekucji opłat za odbiór odpadów komunalnych,</i>	A	P	W	S
18.1.8. <i>zapobieganie przedostawaniu się odpadów komunalnych do środowiska,</i>	A-C	P	W	S
18.1.9. <i>upowszechnianie wykorzystania kompostowników przydomowych,</i>	A-C	P	W	S
18.1.10. <i>organizowanie i wspieranie sprzątaniasmieci w ramach „Sprzątania Świata”, „Dnia Ziemi” itp.</i>	A-C	P	U, W	S
18.2. Doskonalenie systemów zbierania odpadów niebezpiecznych:				
18.2.1. <i>doskonalenie systemu zbierania przeterminowanych leków z gospodarstw domowych,</i>	A-C	P	W	S
18.2.2. <i>doskonalenie systemu zbierania zużytych baterii, akumulatorów i sprzętu elektronicznego.</i>	A-C	G	W	S
18.3. Kontynuacja wdrażania „Planu Usuwania Azbestu z Terenu Gminy Dobrzyńsko Duże z 2011 r.” [PUA 2011], w tym:	A-C	P	U, W	S
18.3.1. <i>aktualizacja bazy danych o lokalizacji i wolumenie pozostałych wyrobów zawierając. azbest,</i>	A-C	P	W	S
18.3.2. <i>edukacja mieszkańców nt. szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, sposobów bezpiecznego ich usuwania i unieszkodliwiania,</i>	A-C	P	W	S
18.3.3. <i>finansowe i organizacyjne wspieranie usuwania azbestu,</i>	A-C	P	U	S
18.3.4. <i>wsparcie właścicieli zasobów mieszkaniowych i przedsiębiorców w pozyskiwaniu źródeł finansowania wymiany pokryć dachowych i elewacji zawierających azbest.</i>	A-C	P	U	S

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
19. CEL OPERACYJNY O19: Witalne i wykorzystywane w zrównoważony sposób zasoby środowiska naturalnego:				
19.1. Rozwój i pielęgnacja zieleni trwałej:	A, A-C	P	U, W	S
19.1.1. aranżacja i pielęgnacja istniejących terenów zieleni gminnej,	B-C	P	W	S
19.1.2. realizacja nowych założeń zieleni gminnej,	B-C	P	W	S
19.1.3. przebudowa i rewitalizacja nieużytkowej i zdegradowanej zieleni gminnej,	B-C	P	W	S
19.1.4. nasadzenia i wspieranie nasadzeń roślinności śródpolnej,	C	P	U, W	S
19.1.5. wspieranie zalesień nieużytków, gruntów pylastych i in. gruntów o niskich klasach gleb,	B-C	P	U	S
19.1.6. ustanawianie pomników przyrody.	B-C	P	W	S
19.2. Opracowanie i wdrożenie „Planu Urzędniowo-Rolnego Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2021-2030” [PUR 2021-2030], w tym:	A, A-C	G, P	U, W	S
19.2.1. gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi,	A-C	G	U, W	S
19.2.2. kształtowanie krajobrazu rolniczego oraz ochrona gruntów,	A-C	G	U, W	S
19.2.3. kształtowanie krajobrazu przyrodniczego i kulturowego,	A-C	P	U, W	S
19.2.4. kształtowanie struktury agrarnej,	A-C	G	U, W	S
19.2.5. wspieranie wapnowania gleb oraz innych form ich rekultywacji.	A-C	P	U	S
20. CEL OPERACYJNY O20: Powszechna wiedza, kompetencje i postawy prośrodowiskowe:				
20.1. Pozyskiwanie informacji o środowisku:				
20.1.1. opracowanie Inwentaryzacji Przyrodniczej Gminy Dobrzyniewo Duże,	A-C	G	W	S
20.1.2. kontrola przestrzegania przepisów ochrony środowiska naturalnego,	A-C	G	W	S
20.1.3. monitorowanie poziomów wytwarzanych i odzyskiwanych poszczególnych frakcji odpadów,	A-C	G	W	S
20.1.4. pozyskiwanie danych o stanie środowiska gminy i źródłach zanieczyszczeń oraz hałasu,	A-C	G	W	S
20.2. Dystrybucja informacji:				

Numer i nazwa celu operacyjnego / zadania strategicznego	Okres	Ranga	Rola	Typ
20.2.1. publiczne udostępnianie danych o poziomach zanieczyszczeń powietrza, wód i gleb oraz głównych źródłach zanieczyszczeń,	A-C	G	W	S
20.2.2. publiczne udostępnianie danych o stanie środowiska naturalnego gminy i działaniach na rzecz jego poprawy.	A-C	G	W	S
20.3. Opracowanie i wdrożenie „Programu Edukacji Ekologicznej Mieszkańców Gminy Dobrzyńsko Duże na lata 2020-2030” [PEE 2020-2030], w tym:	A, A-C	G, P	U, W	J, S
20.3.1. edukacja i wspieranie edukacji w zakresie postępowania z odpadami,	A-C	K	U, W	S
20.3.2. promocja i edukacja w zakresie upcyklingu i refreshingu,	B-C	P	W	S
20.3.3. kreowanie właściwych postaw wobec przyrody i przyrodniczej tożsamości lokalnej,	B-C	P	W	S
20.3.4. promocja i edukacja w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii,	A-C	P	W	S
20.3.5. edukacja w zakresie oszczędzania wody, energii elektrycznej i ciepłej,	A-C	P	W	S
20.3.6. edukacja w zakresie szkodliwości wypalania traw,	A-C	P	W	S
20.3.7. tworzenie środowiskowych urzędzeń informacyjnych,	B-C	P	W	S
20.3.8. organizacja konkursów wiedzy i postępowania proekologicznego,	A-C	P	U	S
20.3.9. wspieranie działalności organizacji pozarządowych w zakresie edukacji ekologicznej,	A-C	P	U	S
20.3.10. organizacja szkolnych zajęć dydaktycznych „w przyrodzie”,	A-C	P	W	S
20.3.11. rozwój i wspieranie rozwoju kompetencji edukatorów i bazy służącej edukacji ekologicznej.	B-C	P	U, W	S

13.3. Powiązania zadań strategicznych z celami operacyjnymi

Osiąganiu każdego z celów operacyjnych służą zadania strategiczne. Część z nich przyczynia się do tego bezpośrednio, część z kolei pośrednio. Informacje na ten temat zawarto w tabeli 15.

Tabela 15. Powiązania między celami operacyjnymi i zadaniami strategicznymi

Cel oper.	Zadania strategiczne służące jego osiągnięciu...	
	bezpośrednio	pośrednio
1	1.1	2.1, 3.1, 4.1, 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.7, 5.8, 5.9, 5.10, 8.1, 9.1, 9.2, 9.11, 10.1, 10.2, 10.5, 10.7, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 13.1, 13.2, 13.3, 15.1, 15.2, 15.3, 15.4, 15.5, 16.1, 16.2, 16.3, 17.3, 17.4
2	2.1	1.1, 3.1, 4.1, 5.1, 5.3, 5.5, 5.7, 10.1, 10.2, 10.5, 10.6, 10.8, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 17.1, 17.2, 17.3, 17.4, 18.1, 18.3, 19.1, 19.2, 20.1, 20.2, 20.3
3	3.1	1.1, 2.1, 4.1, 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.7, 5.8, 5.9, 5.10, 7.4, 8.1, 9.1, 9.2, 9.3, 9.4, 9.5, 9.8, 9.9, 9.10, 9.11, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 12.1, 13.1, 13.2, 13.3, 15.1, 15.2, 15.3, 15.4, 15.5, 16.1, 16.2, 16.3, 17.3, 17.4
4	4.1	1.1, 2.1, 3.1, 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.7, 5.8, 5.9, 5.10, 6.1, 6.3, 6.4, 8.1, 9.1, 9.2, 10.1, 10.2, 10.5, 10.8, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 13.1, 13.2, 13.3, 14.1, 14.2, 14.3, 14.4, 14.5, 15.1, 15.2, 16.1, 16.2, 16.3, 17.1, 17.2, 17.3, 17.4, 18.1, 18.2, 18.3, 19.1, 19.2, 20.1, 20.2, 20.3
5	5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.7, 5.8, 5.9, 5.10	1.1, 4.1, 8.1, 10.1, 10.2, 10.3, 10.7, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 15.1, 15.2, 15.3, 15.4, 15.5, 16.1, 16.2, 16.3, 17.1, 17.2, 17.3, 17.4, 19.1, 19.2
6	6.1, 6.2, 6.3, 6.4	4.1, 5.1, 5.2, 5.3, 5.7, 5.8, 5.10, 8.1, 9.1, 9.2, 9.4, 9.5, 9.8, 9.9, 9.10, 9.11, 10.4, 10.5, 10.6, 10.8, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 12.1, 15.1, 15.2, 16.1, 16.2, 16.3, 17.1, 17.2, 17.3, 17.4, 18.1, 18.2, 18.3, 19.1, 19.2, 20.1, 20.2, 20.3
7	7.1, 7.2, 7.3, 7.4	1.1, 2.1, 3.1, 4.1, 5.8, 5.9, 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 8.1, 9.1, 9.2, 9.4, 9.5, 9.8, 9.9, 9.10, 9.11, 10.3, 10.4, 10.5, 10.6, 10.7, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 12.1, 14.1, 14.2, 14.3, 14.4, 14.5, 16.1, 16.3, 17.3, 17.4, 18.1, 20.2
8	8.1	6.4, 7.1, 7.2, 9.1, 9.2, 9.4, 9.6, 9.7, 9.8, 9.11, 10.2, 10.4, 10.5, 10.6, 10.7, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 13.1, 13.2, 13.3, 14.5, 17.1, 17.2, 17.3, 17.4, 18.1, 18.2, 18.3, 19.1, 19.2, 20.1, 20.2, 20.3
9	9.1, 9.2, 9.3, 9.4, 9.5, 9.6,	1.1, 2.1, 3.1, 4.1, 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.7, 5.8, 5.9, 5.10 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 8.1, 10.1, 10.2, 10.3, 10.4, 10.5, 10.6,

Cel oper.	Zadania strategiczne służące jego osiągnięciu...	
	bezpośrednio	pośrednio
	9.7, 9.8, 9.9, 9.10, 9.11	10.7, 10.8, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 12.1, 14.1, 14.2, 14.3, 14.4, 14.5, 15.1, 15.2, 15.3, 15.4, 15.5, 16.1, 16.2, 16.3
10	10.1, 10.2, 10.3, 10.4, 10.5, 10.6, 10.7, 10.8	5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.7, 5.8, 5.9, 5.10, 6.1, 6.3, 6.4, 7.1, 7.2, 7.4, 8.1, 9.1, 9.2, 9.3, 9.4, 9.5, 9.6, 9.7, 9.8, 9.9, 9.10, 9.11, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 12.1, 14.1, 14.2, 14.3, 14.4, 14.5, 15.1, 15.2, 16.1, 16.2, 16.3, 17.1, 17.2, 17.3, 17.4, 18.1, 18.2, 18.3, 19.1, 19.2, 20.1, 20.2, 20.3
11	11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8	1.1, 2.1, 3.1, 4.1, 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.7, 5.8, 5.9, 5.10, 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 8.1, 9.1, 9.2, 9.3, 9.4, 9.5, 9.6, 9.7, 9.8, 9.9, 9.10, 9.11, 10.1, 10.2, 10.3, 10.4, 10.5, 10.6, 10.7, 10.8, 12.1, 13.1, 13.2, 13.3, 14.1, 14.2, 14.3, 14.4, 14.5, 15.1, 15.2, 15.3, 15.4, 15.5, 16.1, 16.2, 16.3, 17.1, 17.2, 17.3, 17.4, 18.1, 18.2, 18.3, 19.1, 19.2, 20.1, 20.2, 20.3
12	12.1	4.1, 6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 8.1, 9.5, 9.6, 9.7, 9.8, 9.9, 9.10, 9.11, 10.1, 10.2, 10.3, 10.4, 10.5, 10.6, 10.7, 10.8, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 17.1, 17.2, 17.3, 17.4, 18.1, 18.2, 18.3, 19.1, 19.2, 20.1, 20.2, 20.3
13	13.1, 13.2, 13.3	1.1, 4.1, 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 8.1, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 14.1, 14.2, 14.3, 14.4, 14.5, 15.1, 15.2, 15.3, 15.4, 15.5
14	14.1, 14.2, 14.3, 14.4, 14.5	4.1, 5.1, 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 8.1, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 13.1, 13.2, 13.3, 16.1, 16.2, 16.3
15	15.1, 15.2, 15.3, 15.4, 15.5	5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.7, 5.8, 5.9, 5.10, 9.1, 9.2, 9.9, 9.10, 9.11, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 16.1, 16.2, 16.3, 17.3, 17.4, 18.3, 19.1.
16	16.1, 16.2, 16.3	5.1, 5.2, 5.3, 10.3, 11.2, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 15.1, 15.2, 17.3, 17.4.
17	17.1, 17.2, 17.3, 17.4	2.1, 4.1, 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.7, 5.8, 5.9, 5.10, 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 8.1, 10.1, 10.2, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 15.1, 15.2, 15.3, 15.4, 15.5, 16.1, 16.2, 16.3, 17.1, 17.2, 17.3, 17.4, 18.1, 18.2, 18.3, 19.1, 19.2, 20.1, 20.2, 20.3
18	18.1, 18.2, 18.3	4.1, 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 8.1, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 17.1, 17.2, 17.3, 17.4, 19.1, 19.2, 20.1, 20.2, 20.3
19	19.1, 19.2	2.1, 4.1, 5.7, 11.1, 11.2, 11.3, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 15.1, 15.2, 17.1, 17.2, 17.3, 17.4, 18.1, 18.2, 18.3, 20.1, 20.2, 20.3
20	20.1, 20.2, 20.3	2.1, 7.2, 8.1, 11.4, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8, 17.1, 17.2, 17.3, 17.4, 18.1, 18.2, 18.3, 19.1, 19.2

14. Źródła finansowania strategii

W procesie wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże przewiduje się wykorzystanie następujących źródeł finansowania:

- **stałe dochody budżetowe Gminy Dobrzyniewo Duże** – podstawowym źródłem finansowania wdrażania SRGDD 2020-2030 będą stałe dochody budżetowe gminy. Ich relatywnie obserwowany w ostatnich latach wzrost oraz długoterminowe perspektywy dalszego wzrostu stanowią gwarancję możliwości realizacji zaprojektowanych zadań strategicznych, a przez to osiągnięcia celów operacyjnych i strategicznych, co najmniej w sferach wyznaczonych przez przyjęte priorytety rozwoju.
- **kredyty, pożyczki, obligacje i inne zobowiązania finansowe zaciągane przez Gminę Dobrzyniewo Duże** – to źródło finansowania ma charakter tylko częściowo niezależny w stosunku do ww., czyli budżetu gminy. Większość zobowiązań zaciąganych przez gminę jest spłacanych przy wykorzystaniu jej przyszłych dochodów budżetowych, przez co zobowiązania te należy traktować bardziej jako narzędzia przyspieszenia wykorzystania budżetowego źródła finansowania SRGDD 2020-2030, niż jako źródło oddzielne. Niemniej, część zobowiązań może być umorzona, o ile były zaciągane z taką opcją umowną, np. w ramach preferencyjnych kredytów lub pożyczek zaciąganych w podmiotach realizujących cele publiczne. Prócz umorzeń podmioty te mogą stosować preferencyjne oprocentowanie, czyli niższe niż średniorynkowe. W takich przypadkach i w zakresie ww. preferencji oraz umorzeń, przedstawione zobowiązania można traktować jako niezależne źródła finansowania SRGDD 2020-2030. Wśród zawartych w niej zadań znajdują się takie, które prowadzą do identyfikacji i wykorzystania takich źródeł.
- **dochody spółek stanowiących własność lub współwłasność Gminy Dobrzyniewo Duże** – w chwili obecnej Gmina Dobrzyniewo Duże nie posiada spółek, niemniej SRGDD 2020-2030 to Strategia obejmująca działania całego systemu samorządowego, a więc także potencjalnych, przyszłych spółek gminnych należących do gminy, które – jeśli zostaną utworzone, będą posiadać własne dochody. W związku z tym dochody te traktuje się jako należące do źródeł finansowania jej realizacji.
- **kredyty, pożyczki, obligacje i inne zobowiązania finansowe zaciągane przez spółki stanowiące własność i współwłasność Gminy Dobrzyniewo Duże** – z zastrzeżeniem analogicznym jak omówione dla zobowiązań zaciąganych bezpośrednio przez Gminę Dobrzyniewo Duże.
- **dotacje i inne formy niestalego zasilania z budżetu państwa i państwowych funduszy celowych dla Gminy Dobrzyniewo Duże** – udzielane na realizację danych przedsięwzięć re-

alizowanych przez gminę lub na działalność przyczyniającą się do osiągnięcia danego celu publicznego.

- **dotacje, granty itp. z funduszy Unii Europejskiej dla Gminy Dobrzyniewo Duże** – na realizację danych przedsięwzięć, realizowane z funduszy Unii Europejskiej, głównie w okresie programowania 2021-2027, ale także w końcowej fazie okresu 2014-2020 oraz w początkowej części okresu zaczynającego się od 2028 roku.
- **dotacje, granty itp. z międzynarodowych funduszy pomocowych indywidualnych krajów lub organizacji międzynarodowych innych niż Unia Europejska dla Gminy Dobrzyniewo Duże** – na realizację danych przedsięwzięć, które przyczyniają się do osiągnięcia celów tych funduszy, np. środowiskowych, społecznych.
- **środki samorządów powiatowego i wojewódzkiego oraz ich jednostek i spółek w odniesieniu do wspólnych zadań strategicznych** – niektóre z zadań strategicznych przewidzianych do realizacji w SRGDD 2020-2030 to zadania, w realizacji których Gmina Dobrzyniewo Duże, jej jednostki, spółki, będą pełnić rolę podmiotów wspierających głównych realizatorów tych zadań, niezależnych od samorządu gminy. W realizacji części innych zadań przewiduje się, iż Gmina Dobrzyniewo Duże, jej jednostki, spółki otrzymają wsparcie jako realizatorzy główni tych zadań. W obu tych sytuacjach środki finansowe niezależnych partnerów, zaangażowane przez nich w realizację ww. zadań, należy traktować jako jedno ze źródeł finansowania SRGDD 2020-2030.
- **środki zaangażowane przez prywatne podmioty gospodarcze w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego** – niektóre z zadań strategicznych zaplanowanych w SRGDD 2020-2030 mogą być realizowane w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego, tzn. w oparciu o umowy długoterminowe zawarte pomiędzy Gminą Dobrzyniewo Duże prywatnymi podmiotami gospodarczymi, których celem jest stworzenie składników infrastruktury umożliwiających świadczenie usług o charakterze publicznym.
- **środki pochodzące ze składek członków oraz dotacje, granty i inne formy niestalego zasilania finansowego z funduszy Unii Europejskiej i krajowych, pozyskane przez lokalne organizacje pozarządowe** – w ramach wspólnej realizacji wybranych zadań strategicznych z samorządem Gminy Dobrzyniewo Duże.

**CZĘŚĆ III: Sposób wdrażania, monitoringu i ewaluacji
Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata
2020-2030**

15. Wdrażanie SRGDD 2020-2030

15.1. Przydział zadań strategicznych

Niezwłocznie po przyjęciu SRGDD 2020-2030 przez Radę Gminy, każde z zadań strategicznych, Zarządzeniem Wójta, zostanie przydzielone do poszczególnych referatów Urzędu Gminy, stanowisk samodzielnych, a także jednostek gminy. Na podstawie umów, zadania strategiczne mogą też być przydzielane podmiotom niezależnym – organizacjom pozarządowym, prywatnym przedsiębiorstwom, innym jednostkom samorządowym – partnerom Gminy Dobrzyniewo Duże. Przydzielenie zadania oznacza wskazanie w jakim referacie, jednostce, czy na jakim stanowisku będzie ono głównie realizowane lub koordynowane.

15.2. Powołanie i funkcjonowanie Zespołu ds. Wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże i jego podgrup

Wdrażanie SRGDD 2020-2030 odbywać się będzie poprzez realizację przez Gminę Dobrzyniewo Duże zadań własnych (obligatoryjnych i fakultatywnych, opartych na kompetencji generalnej samorządów lokalnych), a także zadań zleconych, przy wykorzystaniu należących do Gminy Dobrzyniewo Duże jednostek oraz ewentualnych przyszłych spółek i z zastosowaniem wszystkich dostępnych instrumentów prawnych, informacyjnych i organizacyjnych. Będzie się zatem odbywać w ramach prowadzonej dotychczas, statutowej działalności.

Tym niemniej, skuteczne, terminowe i efektywne wdrażanie SRGDD 2020-2030 wymaga zaangażowania w ten proces zespołu osób realizującego strategiczne czynności koncepcyjne, organizacyjne, koordynacyjne i ewaluacyjne. Zespół taki zostanie powołany Zarządzeniem Wójta pod nazwą „Zespół ds. Wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030”, w skrócie ZWS, niezwłocznie po przyjęciu SRGDD 2020-2030 przez Radę Gminy.

W skład ZWS wejdą osoby kierujące referatami Urzędu Gminy i jednostkami gminy, a także piastujące stanowiska samodzielne, którym przydzielono do realizacji zadania strategiczne. Przewodniczącym ZWS będzie Wójt. Poza Przewodniczącym ZWS, powołani zostaną także Zastępca Przewodniczącego. W pierwszym roku funkcjonowania prace ZWS może wspomagać (organizować, szkolić, koordynować) zewnętrzny ekspert ds. zarządzania strategicznego. Pozwoli to osiągnąć trzy cele. Po pierwsze zapewni on sprawne działanie ZWS mimo, iż będzie praca w takim zespole będzie nowym doświadczeniem zawodowym dla jego członków zastępując ich w wykonywaniu tych obowiązków, dla wykonania których muszą dopiero nabyć nowe kompetencje. W szczególności dotyczy zadań mieszczących się w opisanych niżej funkcjach planistycznej, ewaluacyjnej i koordynacyjnej ZWS. Po drugie, wykonując swoje zadania, będzie przekazywał członkom ZWS wspomniane kompetencje oraz praktyczną wiedzę na temat właściwego funkcjonowania całego ZWS. Po trzecie przygotuje cały ZWS i jego poszczególnych członków do sprawnego przejęcia od niego obowiązków po osiągnięciu pierwszych dwóch, opisanych celów.

ZWS będzie wykonywał opisane niżej funkcje wdrożeniowe, dotyczące, odpowiednio, gospodarczych, społecznych i środowiskowych celów, planów i programów dziedzinowych oraz zadań strategicznych.

Biorąc pod uwagę strukturę SRGDD 2020-2030, doświadczenia innych samorządów lokalnych w zakresie wdrażania strategii, a także cechy charakterystyczne Gminy Dobrzyńewo Duże, ZWS będzie pełnił niżej wskazane funkcje.

Funkcja planistyczna. Polegać będzie na przygotowywaniu planów i programów dziedzinowych w następującym zakresie:

- a.) kierowanie pracami lub nadzorowanie prac nad każdym planem lub programem dziedzinowym przez co najmniej jednego członka ZWS,
- b.) udział w konsultacjach treści projektu każdego planu lub programu dziedzinowego wszystkich członków ZWS,
- c.) zapewnieniu zgodności każdego planu lub programu dziedzinowego ze SRGDD 2020-2030.

Plany i programy dziedzinowe zostały wskazane w tabeli 14. W tabeli tej każdy z tych planów i programów został przydzielony jednej ze sfer: gospodarczej, społecznej lub środowiskowej.

Funkcja ewaluacyjna. Jednym z najważniejszych warunków wdrażania SRGDD 2020-2030 jest jej ewaluacja. **Cele ewaluacji to: pozyskanie przez władze gminne informacji o postępach we wdrażaniu SRGDD 2020-2030, a następnie, na ich podstawie, modyfikowanie SRGDD 2020-2030, tak by nieprzerwanie i skutecznie osiągać cele strategiczne i operacyjne gminy. Dodatkowym celem ewaluacji jest również identyfikacja sytuacji, w której konieczne będzie całkowite zastąpienie SRGDD 2020-2030 nową Strategią. Na ewaluację składać się będą: monitoring wdrażania SRGDD 2020-2030, przygotowywanie sprawozdań z realizacji SRGDD 2020-2030 na podstawie monitoringu, a także przygotowywanie na jego podstawie projektów zmian SRGDD 2020-2030.** Rolą ZWS w procesie ewaluacji będzie:

- d.) prowadzenie monitoringu realizacji zadań strategicznych i osiągnięcia celów operacyjnych SRGDD 2020-2030 (por. rozdział 16.2),
- e.) sporządzanie sprawozdań z realizacji SRGDD 2020-2030 zawierających wyniki ww. monitoringu i ich ocenę, przedkładanych corocznie przez Wójta Radzie Gminy,
- f.) sporządzanie (opcjonalnie) propozycji zmian w SRGDD 2020-2030 lub przyjęcia nowej Strategii, przedkładanych przez Wójta Radzie Gminy (por. rozdział 16.3),

Funkcja wewnętrznej dystrybucji informacji. Skuteczność i efektywność wdrażania SRGDD 2020-2030 w dużej mierze zależy od sprawności obiegu informacji na temat realizacji zawartych w niej zadań strategicznych między organami gminy, kierownictwem referatów Urzędu Gminy, kierow-

nictwem jednostek gminy oraz kierownictwem partnerów współdziałania strategicznego. Poszczególne grupy ZWS będą zatem:

- g.) pełnić rolę forów wymiany bieżących informacji, poglądów i koncepcji związanych z realizacją zadań strategicznych i wdrażaniem SRGDD 2020-2030 w poszczególnych jej sferach: gospodarczej, społecznej i środowiskowej.

Funkcja kooperacyjna. Realizacja niektórych zadań strategicznych Gminy Dobrzyniewo Duże będzie odbywać się we współpracy z: samorządem Województwa Podlaskiego, samorządem Powiatu Białostockiego, samorządami sąsiednich gmin (w tym partnerami współpracy transgranicznej, zwłaszcza z samorządem Białegostoku), podmiotami gospodarczymi i ich organizacjami, instytucjami dystrybuującymi środki pomocowe lub/i wspierającymi samorządy w sposób pozamaterialny oraz organizacjami pozarządowymi. Podstawowe przesłanki współpracy to możliwości poprawy skuteczności i efektywności wdrażania SRGDD 2020-2030 oraz pozyskania dodatkowych środków pieniężnych. Niezbędna jest zatem identyfikacja takich potencjalnych partnerów strategicznych, a następnie projektowanie i wykonywanie z nimi wspólnych przedsięwzięć. W związku z tym ZWS będzie:

- h.) wskazywał Wójtowi podmioty, które mogą stać się ww. partnerami strategicznymi,
- i.) projektował, negocjował, prowadził, oceniał współpracę z partnerami strategicznymi w realizacji wybranych zadań strategicznych,
- j.) przedkładał Wójtowi propozycje dotyczące aplikacji zadań strategicznych SRGDD 2020-2030 do kompleksowych lub branżowych programów planistycznych Województwa Podlaskiego i Powiatu Białostockiego, a także partnerstw, związków i stowarzyszeń, których Gmina Dobrzyniewo Duże jest członkiem.

Funkcja prewencyjna. Jednym z zagrożeń SRGDD 2020-2030 jest możliwość odrzucenia jej przez władze gminne kolejnych kadencji. Zmiana priorytetów rozwojowych jest niezbywalnym prawem każdej władzy samorządowej, opartym na zasadach demokracji stanowiących fundamenty polskiego ustroju. Jeśli odbywa się ona jako konstruktywna reakcja na zmianę otoczenia i wnętrza jednostki samorządowej, wtedy należy oceniać ją pozytywnie. Wydaje się jednak, że w perspektywie najbliższych kilku lat istnieje niewielkie prawdopodobieństwo diametralnej zmiany warunków rozwojowych Gminy Dobrzyniewo Duże oraz preferencji jej mieszkańców i działających tu przedsiębiorców. W związku z tym, w celu ograniczenia prawdopodobieństwa odrzucenia SRGDD 2020-2030 przez władze kolejnych kadencji z innych, pozamerytorycznych powodów, ZWS:

- k.) przygotowuje dla każdej nowej Rady Gminy i przedstawi jej syntetyczną informację na temat SRGDD 2020-2030 i jej dotychczasowej realizacji.

Funkcja koordynacyjna. Jednym z warunków prawidłowego wdrażania SRGDD 2020-2030 jest zapewnienie spójności z nią wszystkich innych dokumentów planistycznych samorządu gminy. SRGDD 2020-2030 jest bowiem nadrzędna w stosunku do pozostałych, gminnych planów, programów i strategii, wobec czego powinny one z niej wynikać. Jest to możliwe jedynie drogą uwzględniania treści SRGDD 2020-2030 we wszystkich pracach planistycznych prowadzonych w gminie. W związku z tym ZWS będzie:

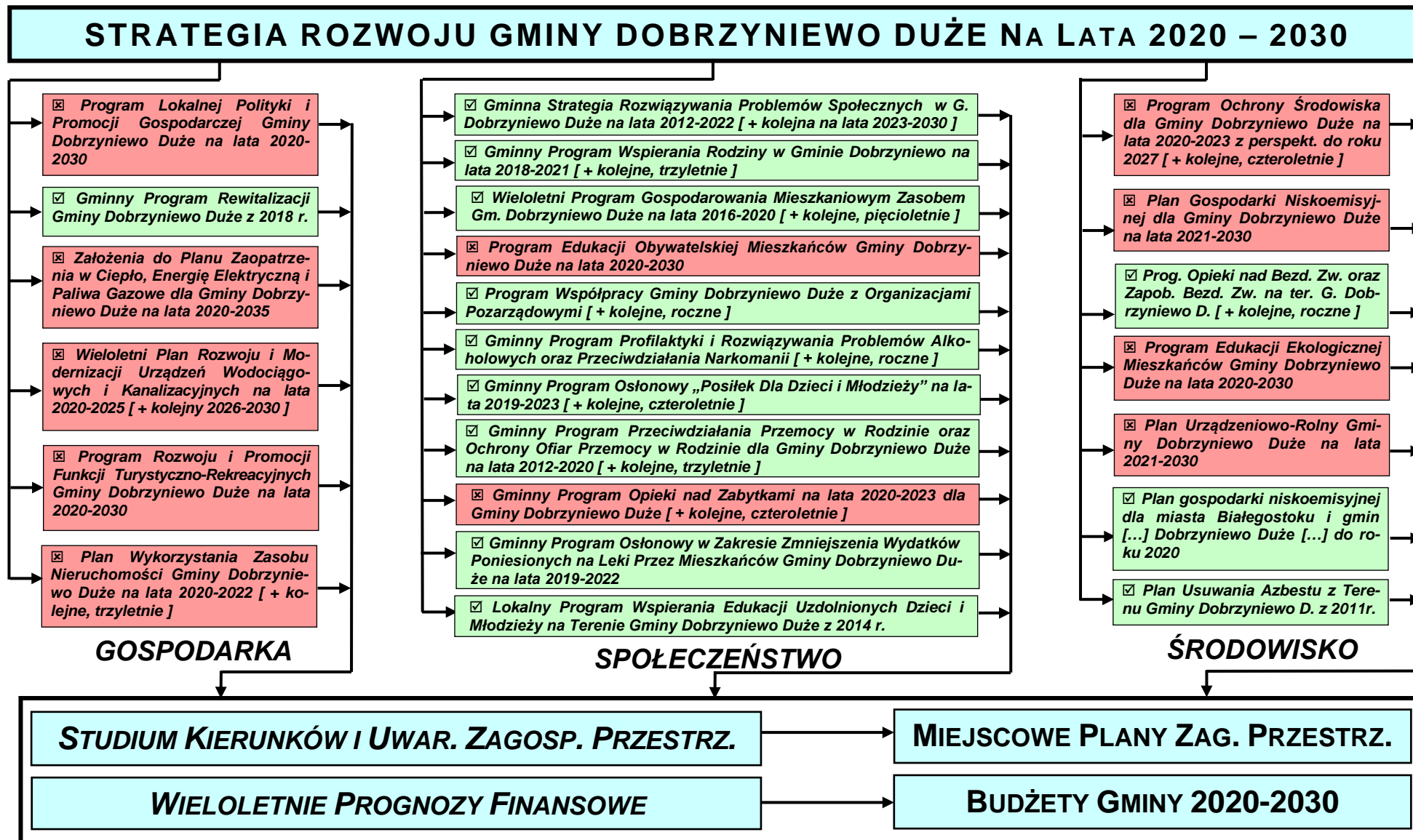
- l.) opiniować projekty gminnych planów, programów i strategii pod kątem ich zgodności ze SRGDD 2020-2030,
- m.) opiniować projekty, dokonywanego przez Wójta, przydziału zadań strategicznych do referatów oraz stanowisk samodzielnych Urzędu Gminy oraz jednostek gminy,
- n.) na bieżąco aktualizować „Mapę koordynacji dokumentów planistycznych Gminy Dobrzyniewo Duże” według wzorca przedstawionego na rysunku 7. Na mapie tej kolorem zielonym i znakiem oznaczono dokumenty planistyczne, które Gmina Dobrzyniewo Duże już posiada. Część z tych dokumentów planistycznych będzie wymagała aktualizacji w trakcie realizacji SRGDD 2020-2030 (czasem cyklicznej, wymaganej przez prawo), co wskazano na ww. rysunku oraz w tabeli 14. Dokumenty planistyczne oznaczone kolorem czerwonym i znakiem nie zostały jeszcze sporządzone i muszą zostać opracowane oraz przyjęte do realizacji niezwłocznie po przyjęciu SRGDD 2020-2030 przez Radę Gminy.

15.3. Zasady prac ZWS nad wdrażaniem SRGDD 2020-2030

1. Powołanie ZWS nie wymaga zmian regulaminu organizacyjnego Urzędu Gminy. ZWS będzie organem sztabowym powołanym przy Wójcie o charakterze horyzontalnym, nie hierarchicznym.
2. Posiedzenia ZWS zwoływane będą przez Wójta nie rzadziej niż raz w miesiącu.
3. Członkowie ZWS wykonują prace w ZWS samodzielnie w ramach dotychczasowych obowiązków służbowych, przy wykorzystaniu podległych im kadr w Urzędzie Gminy lub w jednostkach gminy.
4. W posiedzeniach ZWS lub grup ZWS nie muszą zawsze uczestniczyć wszyscy ich członkowie. Dobór osób na posiedzenie będzie zależeć od jego tematyki i należy do Wójta.
5. Wójt może rozszerzać listę zadań ZWS o inne zadania niż wyżej skazane, służące organizacji wdrażania i ewaluacji SRGDD 2020-2030.

Rysunek 7. Mapa koordynacji dokumentów planistycznych Gminy Dobrzyń Duże

16. Plan ewaluacji SRGDD 2020-2030

16.1. Istota i fazy ewaluacji

W procesie wdrażania SRGDD 2020-2030 co roku stosowane będą naprzemiennie 2 rodzaje ewaluacji: zadaniowa i zadaniowo-wskaźnikowa. W obu ewaluacjach udział brać będą ZWS, Wójt i Rada Gminy.

Ewaluacja zadaniowa będzie przeprowadzana dla lat 2020, 2022, 2024, 2026, 2028 wdrażania SRGDD 2020-2030, w terminie do końca II kwartału roku następującego po roku, dla którego przeprowadzana jest ewaluacja. Ewaluacja ta będzie składać się z następujących trzech faz:

1. przeprowadzenie przez ZWS monitoringu zadaniowego realizacji zadań strategicznych SRGDD 2020-2030,
2. przygotowanie przez ZWS sprawozdania z realizacji SRGDD 2020-2030 w danym roku na podstawie ww. monitoringu wraz z opcjonalnymi propozycjami zmian SRGDD 2020-2030,
3. przedłożenie ww. sprawozdania przez Wójta Radzie Gminy i (opcjonalnie) wprowadzenie przez Radę Gminy zmian do SRGDD 2020-2030.

Ewaluacja zadaniowo-wskaźnikowa będzie przeprowadzana dla lat 2021, 2023, 2025, 2027 i 2029 wdrażania SRGDD 2020-2030, w terminie do końca II kwartału roku następującego po roku, dla którego przeprowadzana jest ewaluacja. Ewaluacja ta będzie składać się z następujących trzech faz:

1. przeprowadzenie przez ZWS:
  - a. monitoringu realizacji zadań strategicznych SRGDD 2020-2030,
  - b. monitoringu wskaźnikowego efektów wdrażania SRGDD 2020-2030,
  - c. monitoringu wskaźnikowego opinii o efektach wdrażania SRGDD 2020-2030,
2. przygotowanie przez ZWS sprawozdania z realizacji SRGDD 2020-2030 w danym roku na podstawie ww. monitoringów wraz z opcjonalnymi propozycjami zmian SRGDD 2020-2030,
3. przedłożenie ww. sprawozdania przez Wójta Radzie Gminy i (opcjonalnie) wprowadzenie przez Radę Gminy zmian do SRGDD 2020-2030.

16.2. Monitoring

Monitoring to pierwsza faza ewaluacji. W zależności od rodzaju ewaluacji stosowany będzie tylko monitoring realizacji zadań strategicznych SRGDD 2020-2030, lub także monitoring wskaźnikowy efektów wdrażania SRGDD 2020-2030 oraz monitoring wskaźnikowego opinii o efektach wdrażania SRGDD 2020-2030.

Monitoring realizacji zadań strategicznych SRGDD 2020-2030 to monitoring mający na celu ustalenie zakresu lub stopnia dotychczasowej realizacji każdego z zadań strategicznych SRGDD 2020-2030 – licząc od roku przyjęcia. Będzie on polegał na złożeniu syntetycznych, maksymalnie jednostronicowych sprawozdań z realizacji zadań strategicznych przez kierujących referatami Urzędu Gminy, piastujących stanowiska samodzielne, kierujący jednostkami (spółkami) gminy oraz kierujących niezależnymi podmiotami partnerskimi, którym zadania te zostały przydzielone do realizacji Zarządzeniem Wójta. Na podstawie tych sprawozdań ustalone zostaną liczby i udziały zadań strategicznych:

1. jednorazowych, których realizacja jeszcze nie została rozpoczęta,
2. jednorazowych, których realizacja trwa,
3. jednorazowych, wykonanych,
4. stałych, nie realizowanych,
5. stałych, realizowanych.

Dla powyższych udziałów ustalone zostaną także opóźnienia w realizacji zadań strategicznych w stosunku do okresów ich realizacji wskazanych w tabeli 14.

Monitoring wskaźnikowy efektów wdrażania SRGDD 2020-2030 polega na przyporządkowaniu każdemu z celów operacyjnych wskaźników efektu, charakteryzujących poziom osiągnięcia tego celu operacyjnego, a następnie na ustalaniu wartości tych wskaźników. Pozwala to orzec, czy cele te są osiąganе, a co za tym idzie jaka jest jakość życia i gospodarowania w gminie. W tabeli 16 przedstawiono wskaźniki, które mogą zostać użyte do tego celu. Oznaczono je symbolem ⊙. Ich zbiór może być jednak modyfikowany w zależności od potrzeb i zmieniających się uwarunkowań realizacji SRGDD 2020-2030, a także w zależności od dostępności danych. Dopuszczalne, a nawet wskazane jest także wykorzystywanie części zaproponowanych wskaźników, odnoszących się do danego celu operacyjnego, jeśli w dostatecznym stopniu obrazują one poziom jego osiągnięcia.

Zaproponowane wskaźniki efektu obrazują efekty działań podejmowanych przez samorząd gminy w ramach realizacji SRGDD 2020-2030. Podkreślić jednak należy, iż w części przypadków efekty te nie będą wyłącznie wynikiem działania samorządu gminy, ale również wynikiem działań samorządu powiatowego, samorządu województwa, władz państwowych, podmiotów gospodarczych, osób fizycznych, różnorodnych instytucji i organizacji oraz różnych innych podmiotów i zjawisk zewnętrznych. Merytoryczne prawo do stosowania tych wskaźników wynika jednak z dwóch założeń. Po pierwsze, samorząd gminy ma co najmniej zadowalająco istotny wpływ na poziom tych efektów. Po drugie, jeśli uzyskany został zadowalający poziom wskaźników efektu przyporządkowanych do danego celu operacyjnego, nawet bez lub z niskim udziałem wpływu samorządu gminy, to oznacza to, iż cel ten został osiągnięty w zadowalającym stopniu i dalsze działania samorządu gminy w tym zakresie nie są już konieczne.

Dane niezbędne do ustalenia wartości wskaźników efektu pochodzić będą z:

- Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego,
- Urzędu Gminy,
- jednostek Gminy Dobrzyniewo Duże,
- Starostwa Powiatowego w Białymstoku,
- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Białymstoku,
- Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku,
- Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Białymstoku,
- Komendy Miejskiej Policji w Białymstoku,
- Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Białymstoku,
- Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku,
- ochotniczych straży pożarnych.

Monitoring wskaźnikowy opinii o efektach wdrażania SRGDD 2020-2030 polega na przyporządkowaniu każdemu z celów operacyjnych wskaźników opinii, charakteryzujących opinie mieszkańców lub przedsiębiorców gminy na temat stopnia osiągnięcia tego celu operacyjnego, a następnie na ustalaniu wartości tych wskaźników. Pozwala to orzec, w jakim stopniu społeczność lokalna jest usatysfakcjonowana z osiągania celów operacyjnych, a co za tym idzie jak postrzega swą jakość życia oraz jakość gospodarowania. W tabeli 16 przedstawiono wskaźniki opinii, które mogą zostać użyte do tego celu. Oznaczono je symbolem . Ich zbiór może być jednak modyfikowany w zależności od potrzeb i zmieniających się uwarunkowań realizacji SRGDD 2020-2030, a także w zależności od możliwości pozyskania danych. Dopuszczalne, a nawet zalecane jest także wykorzystywanie części zaproponowanych wskaźników opinii, odnoszących się do danego celu operacyjnego, jeśli w dostatecznym stopniu obrazują one opinie mieszkańców i przedsiębiorców nt. jego osiągnięcia.

Dane niezbędne do ustalenia wartości wskaźników efektu pochodzić będą z:

- badań ankietowych opinii mieszkańców Gminy Dobrzyniewo Duże,
- badań ankietowych opinii rolników, przedsiębiorców i naczelnej kadry kierowniczej firm zarejestrowanych na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże.

Tabela 16. Wskaźniki monitoringu wdrażania SRGDD 2020-2030

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
CEL STRATEGICZNY S1: „DYNAMICZNA GOSPODARKA WYKORZYSTUJĄCA POŁOŻENIE I KLUCZOWĄ INFRASTRUKTURĘ ORAZ LOKALNE ZASOBY NATURALNE I KAPITAŁ LUDZKI, SPOŁECZNY ORAZ KULTUROWY”	
O1 Dynamiczna, innowacyjna i zrównoważona przedsiębiorczość	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Liczba przedsiębiorstw funkcjonujących/założonych/zlikwidowanych w danym roku. ☐ Liczba zatrudnionych w niepublicznych podmiotach gospodarczych. ☐ Liczba zatrudnionych w przedsiębiorstwach z poszczególnych sekcji PKD. ☐ Pozycje w rankingach atrakcyjności inwestycyjnej (prasa branżowa, publikacje naukowe). ☐ Nakłady inwestycyjne małych i średnich przedsiębiorstw⁵. ☐ Wartość „wskaźnika skłonności do przedsiębiorczości (WSP)⁶”. ☐ Liczba pozyskanych inwestorów zewnętrznych i wartość ich nakładów inwestycyjnych. ☐ Liczba najemców stanowisk handlowych na targowiskach gminnych. ☐ Liczba uczestników szkoleń nt. zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej. ☒ Udział przedsiębiorców zamierzających rozszerzyć/ograniczyć zakres branżowy/przestrzenny prowadzonej działalności gospodarczej. ☒ Udział przedsiębiorców raportujących wzrost/spadek liczby pracowników w ostatnich 2-3 latach. ☒ Udział przedsiębiorców deklarujących wzrost/spadek liczby pracowników w perspektywie 2-3 lat. ☒ Udział przedsiębiorców oceniających co najmniej dobrze tworzenie warunków rozwoju gospodarczego i wspieranie przedsiębiorstw przez władze gminy. ☒ Udziały przedsiębiorców raportujących co najmniej korzystny wpływ cech Gminy Dobrzyniewo Duże na rozwój przedsiębiorstwa i całego biznesu. ☒ Udział przedsiębiorców raportujących co najmniej dobrą obecną kondycję finansową przedsiębiorstwa. ☒ Udział przedsiębiorców prognozujących co najmniej dobrą kondycję finansową przedsiębiorstwa w perspektywie 2-3 lat. ☒ Udział przedsiębiorców prognozujących co najmniej niewielki rozwój przedsiębiorstwa w perspektywie 2-3 lat. ☒ Udział przedsiębiorców deklarujących, że ogólnie rzecz biorąc Gmina Dobrzyniewo Duże jest dla biznesu miejscem co najmniej atrakcyjnym.

⁵ Zgodnie z Zaleceniem KE z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącym definicji mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (notyfikowane jako dokument nr C(2003) 1422), 2003/361/WE.

⁶ Wskaźnik skłonności przedsiębiorczości (WSP) obliczany jest jako liczba mieszkańców przypadająca na jedną, drobną firmę prywatną.

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
<p>O2 Zrównoważone, zdywersyfikowane i wysokorentowne rolnictwo</p>	<p>☐ Liczba związków oraz grup producentów rolnych funkcjonujących na terenie gminy.</p>
	<p>☐ Liczba lokalnych gospodarstw rolnych – członków grup oraz związków producentów rolnych.</p>
	<p>☐ Przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego.</p>
	<p>☐ Wartość wsparcia finansowego pozyskanego przez lokalne gospodarstwa rolne.</p>
	<p>☐ Liczba rolników, którzy wzięli udział w szkoleniach zorganizowanych lub wspartych przez gminę.</p>
	<p>☐ Udział gospodarstw ekologicznych w całkowitej liczbie gospodarstw.</p>
	<p>☐ Udział powierzchni gospodarstw ekologicznych w całkowitej powierzchni wszystkich gospodarstw rolnych.</p>
	<p>☐ Liczba mieszkańców gminy pracujących w Sekcji A PKD Dziale 1.</p>
	<p>☐ Wolumen (szacowana wartość) podstawowych działów produkcji rolnej wytworzonej przez lokalne gospodarstwa rolne.</p>
	<p>☒ Udział właścicieli gospodarstw rolnych zamierzających rozszerzyć/ograniczyć areał prowadzonej działalności rolnej.</p>
	<p>☒ Udział właścicieli gospodarstw rolnych raportujących wzrost/spadek liczby pracowników w ostatnich 2-3 latach.</p>
	<p>☒ Udział właścicieli gospodarstw rolnych deklarujących wzrost/spadek liczby pracowników w perspektywie 2-3 lat.</p>
	<p>☒ Udział właścicieli gospodarstw rolnych oceniających co najmniej dobrze inne niż glebowe i klimatyczne warunki prowadzenia działalności rolnej w gminie.</p>
	<p>☒ Udział właścicieli gospodarstw rolnych raportujących co najmniej dostateczną obecną kondycję finansową gospodarstwa rolnego.</p>
	<p>☒ Udział właścicieli gospodarstw rolnych prognozujących co najmniej dostateczną kondycję finansową gospodarstwa rolnego w perspektywie 2-3 lat.</p>
<p>☒ Udział właścicieli gospodarstw rolnych prognozujących co najmniej niewielki rozwój gospodarstwa rolnego w perspektywie 2-3 lat.</p>	
<p>O3...</p>	<p>☐ Udział kobiet wśród osób bezrobotnych mieszkańców gminy.</p>
	<p>☐ Udział osób do 25 roku życia wśród bezrobotnych mieszkańców gminy.</p>
	<p>☐ Udział osób powyżej 50 roku życia wśród bezrobotnych mieszkańców gminy.</p>
	<p>☐ Stopa bezrobocia w gminie.</p>
	<p>☐ Liczba niepełnosprawnych bezrobotnych mieszkańców gminy.</p>
	<p>☐ Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy objętych zorganizowanymi przez gminę lub wspartymi pracami interwencyjnymi.</p>
	<p>☐ Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy objętych zorganizowanymi przez gminę lub wspartymi pracami społecznie użytecznymi.</p>

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
O3 Atrakcyjny, dynamiczny, rozwijający się lokalny rynek pracy	☐ Wartość wsparcia udzielonego na przygotowanie zawodowe młodocianych mieszkańców gminy.
	☐ Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy, których szkolenia zostały wsparte przez gminę.
	☐ Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy objętych zorganizowanymi przez gminę lub wspartymi robotami publicznymi.
	☐ Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy objętych zorganizowaną lub wspartą przez gminę praktyczną nauką zawodu oraz przyuczeniem do pracy.
	☐ Wartość wsparcia udzielonego lokalnym organizacjom pozarządowym na wsparcie rozwoju lokalnego rynku pracy.
	☐ Wartość udzielonej pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie bezrobotnych i niepełnosprawnych mieszkańców gminy.
	☐ Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy objętych zorganizowanymi przez gminę lub wspartymi stażami.
	☐ Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy, którzy znaleźli pracę w podmiotach przedsiębiorczości społecznej.
	☐ Liczba promowanych, dobrych wzorców w zakresie osobistej aktywności zawodowej mieszkańców gminy.
	☒ Udział przedsiębiorców raportujących, że liczba kandydatów na pracowników, którzy mają odpowiednie kwalifikacje jest co najmniej średnia.
	☒ Udział mieszkańców raportujących, iż zamierzają się przeprowadzić poza obszar gminy ze względu na trudności znalezienia pracy jakiej pragną.
	☒ Udział mieszkańców prognozujących, iż prawdopodobieństwo, że w najbliższych 2-3 latach stracą pracę jest co najmniej średnie.
	O4...
☐ Liczba zatrudnionych w przedsiębiorstwach działających w sekcjach PKD, związanych z turystyką i rekreacją ⁹ .	
☐ Liczba miejsc noclegowych w obiektach turystycznych.	
☐ Liczba noclegów udzielonych turystom polskim w obiektach turystycznych.	
☐ Liczba noclegów udzielonych turystom zagranicznym w obiektach turystycznych.	
☐ Liczba turystów polskich, którym udzielono co najmniej 1 noclegu.	

⁷ Zgodnie z Rozporządzeniem RM z dnia 20 stycznia 2004 r. (Dz. U. 33, poz. 289) ze zmianami wprowadzonymi Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2004 r. (Dz. U. 165, poz. 1727).

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
<p>O4 Rozwinięte, aglomeracyjne i regionalne funkcje turystyczno-rekreacyjne</p>	<p>☐ Liczba turystów zagranicznych, którym udzielono co najmniej 1 noclegu.</p>
	<p>☐ Liczba uczestników największych imprez turystyczno-rekreacyjnych.</p>
	<p>☐ Liczba zdefiniowanych produktów i marek turystycznych gminy, w tym innowacyjnych.</p>
	<p>☐ Liczba odsłon nowego, internetowego, turystyczno-rekreacyjnego portalu gminy.</p>
	<p>☐ Liczba użytkowników gminnej aplikacji mobilnej wspierającej ruch turystyczno-rekreacyjny.</p>
	<p>☐ Długość ścieżek i dróg pieszych i rowerowych, pełniących głównie funkcje turystyczno-rekreacyjne.</p>
	<p>☐ Wartość nakładów poniesionych na prywatną infrastrukturę turystyczno-rekreacyjną.</p>
	<p>☐ Liczba uczestników ponadlokalnych imprez turystyczno-rekreacyjnych nie będących mieszkańcami gminy.</p>
	<p>☐ Liczba uczestników szkoleń z zakresu zakładania i prowadzenia turystyczno-rekreacyjnej działalności gospodarczej zorganizowanych lub wspartych przez gminę.</p>
	<p>☒ Udział przedsiębiorców branży turystycznej zamierzających rozszerzyć/ograniczyć zakres branżowy prowadzonej działalności gospodarczej.</p>
	<p>☒ Udział przedsiębiorców branży turystycznej zamierzających rozszerzyć/ograniczyć zakres przestrzenny prowadzonej działalności gospodarczej.</p>
	<p>☒ Udział przedsiębiorców branży turystycznej raportujących wzrost/spadek liczby pracowników w ostatnich 2-3 latach.</p>
	<p>☒ Udział przedsiębiorców branży turystycznej deklarujących wzrost/spadek liczby pracowników w perspektywie 2-3 lat.</p>
	<p>☒ Udział przedsiębiorców branży tur. oceniających co najmniej dobrze tworzenie warunków rozwoju gosp. i wspieranie przedsiębiorstw przez władze gminy.</p>
	<p>☒ Udział przedsiębiorców branży turystycznej raportujących co najmniej dobrą obecną kondycję finansową przedsiębiorstwa.</p>
<p>☒ Udział przedsiębiorców branży turystycznej prognozujących co najmniej dobrą kondycję finansową przedsiębiorstwa w perspektywie 2-3 lat.</p>	
<p>☒ Udział przedsiębiorców branży turystycznej prognozujących co najmniej niewielki rozwój przedsiębiorstwa w perspektywie 2-3 lat.</p>	
<p>☒ Udział przedsiębiorców deklarujących, że ogólnie rzecz biorąc Gmina Dobrzyńewo Duże jest dla biznesu turystycznego miejscem co najmniej dobrym.</p>	
<p>O5...</p>	<p>☐ Udział długości dróg gminnych o stanie technicznym co najmniej dobrym w całkowitej długości gminnych dróg.</p>
	<p>☐ Udział liczby energooszczędnych, gminnych punktów oświetlenia miejsc publicznych w całkowitej liczbie takich punktów.</p>
	<p>☐ Udział długości dróg transportu rolniczego o stanie technicznym co najmniej dobrym w całkowitej długości dróg transportu rolniczego.</p>
	<p>☐ Udział przejść dla pieszych dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych w całkowitej liczbie przejść.</p>
	<p>☐ Będący wynikiem wsparcia gminy, wzrost długości i poprawa parametrów technicznych innej niż gminna sieć drogowej.</p>

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
O5 Kompleksowość i dostępność nowoczesnej infrastruktury technicznej	☐ Udział długości sieci wodociągowej o stanie technicznym co najmniej dobrym w całkowitej długości sieci wodociągowej.
	☐ Udział gospodarstw domowych korzystających z wodociągu w całkowitej liczbie gospodarstw domowych.
	☐ Udział długości sieci kanalizacji sanitarnej o stanie technicznym co najmniej dobrym w całkowitej długości sieci kanalizacji sanitarnej.
	☐ Długość sieci kanalizacji deszczowej.
	☐ Wysokość cen płaconych za oczyszczanie ścieków przedsiębiorstw odbierającym je od gminy.
	☐ Udział gospodarstw domowych korzystających z kanalizacji lub przydomowych oczyszczalni w całkowitej liczbie gospodarstw domowych
	☐ Długość sieci gazowniczej.
	☐ Udział gospodarstw domowych korzystających z gazu sieciowego w całkowitej liczbie gospodarstw domowych
	☐ Liczba połączeń autobusowych łączących Gminę Dobrzyńsko Duże z Białymstokiem.
	☐ Liczba pasażerów połączeń autobusowych łączących Gminę Dobrzyńsko Duże z Białymstokiem przewiezionych w ciągu roku.
	☐ Długość sieci dróg i ścieżek rowerowych pełniących głównie funkcje komunikacyjne.
	☐ Liczba elektrycznych pojazdów stanowiących własność gminy i jej jednostek (i ewentualnych przyszłych spółek) w całkowitej liczbie takich pojazdów
	☐ Długość liniowych urządzeń melioracji szczegółowej w co najmniej dobrym stanie technicznym w całkowitej długości takich urządzeń.
	☐ Udział gospodarstw domowych korzystających z Internetu szerokopasmowego w liczbie gospodarstw domowych
	☐ Udział mieszkańców gminy posiadających stały, szerokopasmowy dostęp do Internetu.
	☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że jakość ulic, dróg, oznakowania, chodników i parkingów jest co najmniej dobra.
	☒ Udział niepełnosprawnych mieszkańców gminy oceniających, że miejsca publiczne są dostosowane do ich potrzeb w stopniu co najmniej dostatecznym.
	☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że dostępność ścieżek i dróg rowerowych jest co najmniej dobra.
	☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że oświetlenie ulic i innych miejsc publicznych jest co najmniej dobre.
	☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że zaopatrzenie w wodę z wodociągu jest co najmniej dobre.
☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że usługi w zakresie odbioru ścieków są co najmniej dobre.	
☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że usługi w zakresie komunikacji publicznej są co najmniej dobre.	
☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że dostęp do szerokopasmowego Internetu jest co najmniej dobry.	

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
CEL STRATEGICZNY S2: „WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW PRZEZ AKTYWNOŚĆ OSOBISTĄ I INTEGRACJĘ SPOŁECZNĄ W WARUNKACH DOBREJ DOSTĘPNOŚCI DO LOKALNEJ I SUBREGIONALNEJ INFRASTRUKTURY ORAZ USŁUG PUBLICZNYCH”	
O6 Upowszechniony, prospołeczny i promujący sport oraz rekreacja	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Długość ścieżek i dróg pieszych i rowerowych, pełniących głównie funkcje turystyczno-rekreacyjne. ☐ Liczba zorganizowanych lub wspartych przez gminę imprez sportowych i rekreacyjnych, w szczególności masowych i szkolnych. ☐ Liczba uczestników zorganizowanych lub wspartych przez gminę imprez sportowych i rekreacyjnych, w szczególności masowych i szkolnych. ☐ Udział mieszkańców gminy aktywnie korzystających co najmniej raz w tygodniu z gminnych obiektów sportowo-rekreacyjnych. ☐ Liczba pracowników sportu i rekreacji objętych doskonaleniem kwalifikacji, w tym nt. wykorzystania sportu i rekreacji do integracji społecznej. ☐ Liczba lokalnych, pozarządowych organizacji sportowych i rekreacyjnych wspartych w pozyskiwaniu środków od sponsorów i funduszy pomocowych. ☐ Liczba lokalnych, pozarządowych organizacji sportowych i rekreacyjnych wspartych w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemów społecznych. ☐ Wartość wsparcia dla lokalnych, pozarządowych organizacji sportowych i rekreacyjnych na zapobieganie i rozwiązywanie problemów społecznych. ☐ Liczba mieszkańców gminy, lokalnych talentów sportowych, którym udzielono stypendiów. ☐ Wartość udzielonych mieszkańcom gminy stypendiów sportowych. ☐ Liczba członków lokalnych organizacji sportowych ☒ Udział mieszkańców gminy deklarujących, że brakuje im jakiegoś obiektu sportowego lub rekreacyjnego. ☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że ich dostęp do obiektów sportowo-rekreacyjnych jest co najmniej dobry. ☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że koszt dostępu do obiektów sportowo-rekreac., którymi są zainteresowani jest co najmniej akceptowalny. ☒ Udział mieszkańców gminy deklarujących, że imprezy sportowo-rekreacyjne organiz. na terenie gminy są dla nich co najmniej przeciętnie interesujące. ☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że – ogólnie rzecz biorąc – sport i rekreacja są rozwinięte w gminie co najmniej dobrze. ☒ Udział mieszkańców gminy deklarujących, że aktywnie korzystają z co najmniej jednego gminnego obiektu sportowo-rek., co najmniej raz w tygodniu.
O7...	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Przeciętne wyniki egzaminu ośmioklasistów w szkołach gminnych. ☐ Różnica między kosztami rocznej edukacji przypadającymi na 1 ucznia szkół Gminy Dobrzyńsko Duże, a analogicznym wskaźnikiem dla gmin powiatu. ☐ Liczba uczniów przypadających na jednego pracownika dydaktycznego/niedydaktycznego szkół gminnych. ☐ Udział szkół gminnych z szerokopasmowym dostępem do Internetu w całkowitej liczbie gminnych szkół.

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
07 Zrównoważone, dostępne i innowacyjne systemy edukacji i wychowania	☐ Liczba uczniów szkół wymagających lecz pozbawionych pomocy psychologicznej, logopedycznej, pielęgniarskiej i socjoterapeutycznej.
	☐ Liczba szczególnie uzdolnionych uczniów i wychowanków przedszkoli objętych indywidualnym wsparciem ich talentów.
	☐ Liczba stypendystów za wyniki w nauce – mieszkańców gminy.
	☐ Liczba godzin zajęć pozalekcyjnych rozwijających kreatywność, przedsiębiorczość, innowacyjność, nieschematyczne myślenie i umiejętność pracy zespołowej.
	☐ Liczba godzin zajęć pozalekcyjnych rozwijających świadomość współczesnych wyzwań społecznych, środowiskowych i gospodarczych i wiedzę nt. podstaw, które są pożądane wobec nich.
	☐ Liczba godzin zajęć pozalekcyjnych służących prewencji i rozwiązywaniu problemów społecznych, odciążeniu rodziców, podnoszeniu bezpieczeństwa osobistego, rozwijających postawy obywatelskie i asertywne oraz zachowania prozdrowotne
	☐ Udziały nauczycieli z poszczególnymi stopniami awansu zawodowego w całkowitej liczbie nauczycieli.
	☐ Liczba niepełnosprawnych uczniów gminnych szkół i wychowanków gminnych przedszkoli, którzy nie należą do oddziałów integracyjnych.
	☐ Liczba organizacji pozarządowych wspartych w zakresie edukacji szkolnej.
	☐ Liczba osób dorosłych objętych edukacją w zakresie kompetencji cyfrowych.
	☐ Liczba dzieci, które nie otrzymały miejsca w gminnych placówkach przedszkolnych (w tym niepełnosprawnych) mimo zgłoszenia ich przez rodziców.
	☐ Liczba dzieci do lat 3 korzystających z miejsc opieki żłobkowej, w tym niepełnosprawnych.
	☒ Udział rodziców, którzy posiadają dziecko w wieku przedszkolnym, oświadczających, że dziecko to nie uczęszcza do przedszkola z powodu braku możliwości dowozu tego dziecka, zbyt wysokich kosztów opieki przedszkolnej, braku wolnych miejsc lub zbyt niskiego standardu przedszkola.
	☒ Udział rodziców, którzy uważają, że stan techniczny i wyposażenie szkoły, do której uczęszcza ich dziecko (dzieci) są co najmniej dobre,
	☒ Udział rodziców, którzy uważają, że ich dziecko uczęszczające do szkoły może rozwijać swe pozalekcyjne zainteresowania w stopniu co najmniej dobrym.
	☒ Udział uczniów twierdzących, że do ich szkoły trzeba kupić dodatkowe pomoce naukowe.
	☒ Udział uczniów twierdzących, że w ich szkole trzeba coś wyremontować lub zbudować.
	☒ Udział uczniów twierdzących, że nie uczestniczą w żadnych zajęciach dodatkowych.
☒ Udział uczniów twierdzących, że lubią swoją klasę.	
☒ Udział uczniów twierdzących, że lubią swoją szkołę.	

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
O8 Upowszechnione, aktywne i uzupełniające postawy obywatelskie	☐ Liczba działających w gminie wolontariuszy.
	☐ Liczba godzin pracy wolontariackiej przepracowanych w jednostkach (i ewentualnych przyszłych spółkach) gminy.
	☐ Liczba głosów oddanych w ramach wyboru projektów finansowanych z tzw. budżetu obywatelskiego.
	☐ Liczba mieszkańców gminy nagrodzonych za szczególne postawy obywatelskie.
	☐ Liczba członków rad sołeckich.
	☐ Liczba dorosłych mieszkańców gminy objętych edukacją obywatelską.
	☐ Liczba obywatelskich inicjatyw uchwałodawczych.
	☐ Wartość zadań publicznych zrealizowanych w ramach inicjatyw lokalnych.
	☐ Wartość wspartej przez gminę działalności organizacji pozarządowych w zakresie edukacji obywatelskiej
	☐ Liczba osób objętych wspartą przez gminę nieodpłatną pomocą prawną i analogiczną działalnością organizacji pozarządowych.
	☒ Udział mieszkańców gminy deklarujących, że nie interesują ich sprawy publiczne społeczności lokalnej.
	☒ Udział mieszkańców gminy deklarujących, że chcieli wykonać pracę wolontariacką, ale nie mieli ku temu możliwości.
	☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że mieszkańcy Gminy Dobrzyńsko Duże wykazują postawy obywatelskie w stopniu co najmniej dostatecznym.
O9 Zredukowane do minimum problemy społeczne	☐ Udział dzieci wymagających wsparcia dziennego (świetlice środowiskowe itp.), lecz nie objętych takim wsparciem.
	☐ Liczba godzin pracy wolontariackiej wykonanych w jednostkach gminnego systemu pomocy i opieki społecznej.
	☐ Liczba dzieci i młodzieży objętych streetworkingiem pracowników gminnego systemu pomocy i opieki społecznej.
	☐ Liczba mediacji udzielonych w mobilnym punkcie mediacji.
	☐ Liczba wykonanych e-usług prewencji i rozwiązywania problemów społecznych.
	☐ Liczba osób objętych wspartymi przez gminę działaniami organizacji pozarządowych w zakresie prewencji i rozwiązywania problemów społecznych
	☐ Udział mieszkańców gminy, beneficjentów systemu prewencji i pomocy społecznej, poddanych monitoringowi indywidualnemu.
	☐ Liczba mieszkańców gminy, beneficjentów wykonanych świadczeń leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych.
	☐ Liczba rodzin z problemami uzależnień, których członkom udzielono pomocy psychospołecznej, prawnej i ochrony przed przemocą w rodzinie.
	☐ Liczba mieszkańców gminy objętych działaniami profilaktycznymi w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
O9 Zredukowane do minimum problemy społeczne	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Wartość wsparcia udzielonego instytucjom publicznym, organizacjom pozarządowym i osobom fizycznym na działalność służącą rozwiązywaniu problemów uzależnień.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba interwencji podjętych w związku z naruszeniem art. 13 i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba przeprowadzonych kontroli punktów sprzedaży i podawania napojów alkoholowych oraz objętych nią punktów.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba godzin szkoleń członków kadr gminnych w zakresie pracy z osobami uzależnionymi.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba uzależnionych mieszkańców gminy, uczestników zorganizowanych lub wspartych przedsięwzięć promujących styl życia wolny od uzależnień.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba osób objętych kontraktami socjalnymi.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba osób objętych wspartymi lub przeprowadzonymi działaniami prewencyjnymi w zakresie kierowania pojazdami pod wpływem narkotyków.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba przypadków przemocy w rodzinie mających miejsce na terenie gminy i zgłoszonych organom ścigania.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba członków rodzin dotkniętych przemocą, mieszkańców gminy, którym zapewniono kompleksową, specjalistyczną pomoc.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba mieszkańców gminy objętych działaniami na rzecz podnoszenia świadomości i wrażliwości społecznej w zakresie zapobiegania, identyfikowania i postępowania wobec przemocy w rodzinie.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba sprawców przemocy w rodzinie, mieszkańców gminy, wobec których podjęto działania korekcyjno-interwencyjne.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba godzin szkoleń członków kadr gminnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Wartość wsparcia udzielonego organizacjom pozarządowym na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i ochronę ofiar przemocy w rodzinie.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Wartość wsparcia materialnego udzielanego klientom gminnego systemu pomocy społecznej.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Wartość pieniężnej pomocy celowej udzielonej dzieciom i młodzieży, mieszkańcom gminy, z rodzin o niskim statusie materialnym.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba rodzin dysfunkcyjnych.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba dzieci z rodzin o niskim statusie materialnym oraz dysfunkcyjnych, którym zapewniono możliwość aktywnego spędzania wolnego czasu.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba dzieci z rodzin o niskim statusie materialnym oraz dysfunkcyjnych, którym zapewniono wakacyjną rekreację i wypoczynek.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba mieszkańców gminy objętych gminną pomocą w zakresie dożywiania.
	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba mieszkańców gminy objętych poradnictwem rodzinnym i udzielonych porad rodzinnych.
<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba udzielonych porad prawnych i psychologicznych dla rodziców wymagających pomocy w zakresie wypełniania funkcji rodzicielskich, 	
<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Liczba członków rodzin objętych pomocą asystenta rodziny. 	

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
O9 Zredukowane do minimum problemy społeczne	☐ Liczba działających rodzin wspierających.
	☐ Liczba godzin szkoleń członków kadr gminnych w zakresie pracy na rzecz integracji rodzin i prawidłowego wypełniania funkcji rodzinnych.
	☐ Liczba starszych mieszkańców gminy, wymagających opieki dziennej, lecz nie mających do niej dostępu.
	☐ Liczba osób niepełnosprawnych zamieszkujących w mieszkaniach z barierami architektonicznymi.
	☐ Liczba osób starszych i niepełnosprawnych, którzy wykonywali pracę wolontariacką.
	☐ Liczba uczestników warsztatów psychologicznych kształcących umiejętności psychospołeczne niepełnosprawnych mieszkańców gminy.
	☐ Liczba seniorów i osób niepełnosprawnych objętych usługami pielęgnacyjno-opiekuńczymi w miejscach zamieszkania.
	☐ Wartość wsparcia udzielonego organizacjom pozarządowym i kościelnym na pomoc osobom starszym i niepełnosprawnym.
	☐ Liczba starszych mieszkańców gminy, wymagających opieki całodobowej, lecz nie mających do niej dostępu.
	☐ Liczba starszych mieszkańców gminy, korzystających z opieki całodobowej.
	☐ Liczba członków klubów i grup wsparcia seniorów i osób niepełnosprawnych.
	☐ Liczba niepełnosprawnych bezrobotnych.
	☐ Liczba osób bezdomnych.
	☐ Liczba osób zagrożonych bezdomnością objętych działaniami osłonowymi.
	☐ Liczba osób bezdomnych objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności.
	☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że gmina zapobiega problemom społecznym co najmniej dobrze.
	☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że gmina pomaga osobom najbardziej potrzebującym co najmniej dobrze.
	☒ Udział mieszkańców gminy będących seniorami i oceniających, że oferta gminy dla seniorów jest wystarczająca.
	☒ Udział mieszkańców gminy będących seniorami i oceniających, że rozszerzenie usług opiekuńczych dla osób starszych jest niepotrzebne.
	☒ Udział mieszkańców gminy będących seniorami i oceniających, że w gminie nie brakuje żadnych form wsparcia i usług dla seniorów.
☒ Udział dzieci szkół gminnych twierdzących, że więcej niż kilkakrotnie piły alkohol nie tylko dla spróbowania.	
☒ Udział dzieci szkół gminnych twierdzących, że więcej niż kilkakrotnie paliły papierosy nie tylko dla spróbowania.	
☒ Udział dzieci szkół gminnych twierdzących, że więcej niż kilkakrotnie próbowały narkotyków lub tzw. dopalaczy.	

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
O10 Wielowymiarowe bezpieczeństwo publiczne	⊙ Wartość wsparcia udzielonego jednostkom ochotniczych straży pożarnych.
	⊙ Liczba pożarów jakie miały miejsce na terenie gminy.
	⊙ Udział samochodów pożarniczych OSP wymagających wymiany lub kapitalnego remontu ze względu na stan techniczny.
	⊙ Liczba mieszkańców gminy objętych zorganizowanymi lub wspartymi programami edukacyjnymi z zakresu ruchu drogowego.
	⊙ Liczba wypadków i zdarzeń drogowych.
	⊙ Liczba ofiar wypadków drogowych.
	⊙ Liczba dzieci i młodzieży ofiar wypadków drogowych mających miejsce podczas ich drogi do i ze szkoły.
	⊙ Liczba mieszkańców gminy objętych publicznymi programami edukacyjnymi z zakresu udzielania pomocy przedmedycznej.
	⊙ Liczba dzieci i młodzieży szkolnej (mieszkańców gminy), która wzięła udział w spotkaniach edukacyjnych z funkcjonariuszami służb.
	⊙ Powierzchnia obszarów publicznych, na których często dochodzi do łamania prawa i nieobjętych monitoringiem wizyjnym.
	⊙ Liczba rodziców, mieszkańców gminy, objętych działaniami edukacyjnymi uświadamiającymi złożoność i znaczenie przestępczości nieletnich.
	⊙ Wartość szkód gminy, jej jednostek (i ewentualnych, przyszłych spółek) wyrządzonych wskutek aktów cyberprzestępczości.
	⊙ Wartość szkód gminy, jej jednostek (i ewentualnych, przyszłych spółek) wyrządzonych wskutek aktów wandalizmu.
	⊙ Liczba przypadków naruszenia integralności gminnych systemów informatycznych i ich danych oraz nieautoryzowanego dostępu do tych danych
	⊙ Liczba dokonanych kradzieży.
	⊙ Liczba popełnionych przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu.
	⊙ Liczba wypadków jakie miały miejsce w związku z użytkowaniem infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.
	⊙ Liczba przestępstw i wykroczeń popełnionych w miejscach lokalizacji ogólnodostępnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.
	⊙ Liczba wykroczeń przedsiębiorców w zakresie ograniczeń w sprzedaży i podawaniu napojów alkoholowych.
	⊙ Liczba ofiar wypadków mających miejsce w związku z działalnością rolniczą.
⊙ Liczba mieszkańców szczególnie narażonych na oszustwa i zawieranie rażąco niekorzystnych umów objętych edukacją prewencyjną.	
⊙ Liczba wypadków z udziałem dzieci w miejscach ich zamieszkania.	
⊙ Liczba wypadków z udziałem dzieci na gminnych placach zabaw.	
⊙ Liczba mieszkańców gminy, którzy wzięli udział w zorganizowanych lub wspartych formach edukacji nt. bezpieczeństwa zamieszkania i zabawy dzieci.	

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
O10 Wielowymiarowe bezpieczeństwo publiczne	☐ Liczba mieszkańców gminy objętych działaniami edukacyjnymi na temat osobistych zagrożeń internetowych.
	☐ Liczba zwierząt objętych działaniami przewidzianymi w POBZ I.
	☒ Udział mieszkańców gminy twierdzących, że podczas korzystania z gminnych obiektów sportowo-rekreacyjnych czują się w pełni bezpieczni.
	☒ Udział mieszkańców gminy, rodziców dzieci z gminnych szkół, twierdzących, że w tych szkołach ich dzieci są co najmniej zadowolająco bezpieczne.
	☒ Udział mieszkańców gminy, rodziców dzieci z gminnych szkół, twierdzących, że droga dzieci do tych szkół jest co najmniej zadowolająco bezpieczna
	☒ Udział mieszkańców gminy twierdzących, że czują się zagrożeni przestępczością nie bardziej niż słabo.
	☒ Udział mieszkańców gminy twierdzących, że wandalizm w ich otoczeniu nie występuje, lub występuje w nieistotnym stopniu.
	☒ Udział mieszkańców gminy twierdzących, że drogi na terenie gminy są bezpieczne lub bardzo bezpieczne.
	☒ Udział dzieci szkół gminnych twierdzących, że w szkołach tych i obok nich czują się bezpiecznie.
	☒ Udział dzieci szkół gminnych twierdzących, że ich droga do tych szkół jest bezpieczna.
	☒ Udział dzieci szkół gminnych twierdzących, że wiedzą co zrobić w razie pożaru.
	☒ Udział dzieci szkół gminnych twierdzących, że wiedzą co zrobić w razie ataku psa.
	☒ Udział dzieci szkół gminnych twierdzących, że wiedzą co zrobić w razie zagrożenia pobicia lub pobicia.
	☒ Udział dzieci szkół gminnych twierdzących, że wiedzą co zrobić w przypadku doświadczenia kradzieży/wymuszenia.
	O11 Skuteczne zarządzanie strategiczne rozwojem gminy
☐ Wartość sprywatyzowanego mienia gminy i jej jednostek.	
☐ Udział wydatków majątkowych w wydatkach budżetowych gminy.	
☐ Udział w budżecie gminy dochodów z podatku od nieruchomości wykorzystywanych w działalności innej niż rolnicza lub leśna.	
☐ Liczba członków władz i pracowników samorządowych, którzy wzięli udział w szkoleniach, seminariach, konsultacjach, konferencjach lub studiują.	
☐ Liczba klientów obsługiwanych przez Urząd Gminy oraz jednostki gminy za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej.	
☐ Liczba użytkowników mobilnych platform społecznościowych integrujących i angażujących społeczność lokalną w świadczenie usług publicznych.	

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Wartość środków pomocowych pozyskanych przez gminę i jej jednostki. ☐ Liczba odsłon strony internetowej gminy i biuletynu informacji publicznej. ☐ Powierzchnia gminy nie objęta aktualnymi, miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. ☐ Liczba mieszkańców gminy, którzy wzięli udział w konsultacjach społecznych decyzji władz gminy. ☐ Liczba nie uchwalonych, a wymaganych przez prawo planów i programów rozwoju gminy. ☒ Udział mieszkańców gminy twierdzących, że komunikacja władz Gminy Dobrzyniewo Duże z mieszkańcami jest co najmniej dobra. ☒ Udział klientów Urzędu Gminy twierdzących, że bez problemu trafili do właściwego pracownika załatwiającego ich sprawę. ☒ Udział klientów Urzędu Gminy twierdzących, że informacje udzielone im podczas załatwiania ich sprawy były zrozumiałe i wyczerpujące. ☒ Udział klientów Urzędu Gminy twierdzących, że czas oczekiwania na załatwienie ich sprawy był akceptowalny. ☒ Udział klientów Urzędu Gminy twierdzących, że kompetencje osób, które ich obsługiwały były co najmniej wystarczające. ☒ Udział klientów Urzędu Gminy, którzy usługi administracyjne Urzędu Gminy oceniają ogólnie jako co najmniej dobre.
<p>O12 Dobra profilaktyka i sprawna, komplementarna opieka zdrowotna</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Liczba mieszkańców gminy, beneficjentów poszczególnych programów zdrowotnych zrealizowanych lub wspartych przez gminę. ☐ Liczba osób niepełnosprawnych mieszkańców gminy, których rehabilitację wsparto ze środków gminnych. ☐ Liczba osób starszych i niesamodzielnych, mieszkańców gminy, objętych opieką domową i ambulatoryjną. ☐ Wartość wsparcia udzielonego organizacjom pozarządowym na działania w zakresie ochrony i promocji zdrowia. ☐ Liczba uczniów szkół wymagających lecz pozbawionych pomocy psychologicznej, logopedycznej, pielęgniarskiej i socjoterapeutycznej. ☒ Udział mieszkańców gminy twierdzących, że do potrzebnych im (ich najbliższej rodzinie) usług medycznych mają co najmniej łatwy dostęp. ☒ Udział mieszkańców gminy oceniających zakres usług medycznych w Gminie Dobrzyniewo Duże jako co najmniej szeroki z punktu widzenia ich potrzeb (ich rodzin).
<p>O13 Zachowane i wykorzystane dziedzictwo kulturowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Udział obiektów zabytkowych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków znajdujących się w złym stanie technicznym. ☐ Wartość zwolnień i ulg w podatku od nieruchomości wobec nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków ☐ Wartość nakładów poniesionych przez gminę na rewitalizację obiektów zabytkowych stanowiących własność gminy lub jej jednostek. ☐ Wartość wsparcia udzielonego przez gminę na rewitalizację obiektów zabytkowych nie stanowiących własności gminy lub jej jednostek. ☐ Wartość wsparcia udzielonego przez gminę organizacjom pozarządowym na ochronę i rewitalizację obiektów zabytkowych.

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Liczba poddanych ewidencji, cyfryzacji i promocji cennych, historycznych zasobów lokalnej kultury. ☒ Udział mieszkańców gminy wyrażających opinię, że gmina w co najmniej zadowalający sposób dba o obiekty zabytkowe. ☒ Udział mieszkańców gminy wyrażających opinię, że gmina w co najmniej zadowalający sposób wspiera ewidencję, cyfryzację i promocji cennych, historycznych zasobów lokalnej kultury, znajdujących się w posiadaniu mieszkańców.
<p>O14 Integrująca i angażująca działalność kulturalna</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Liczba imprez kulturalnych zorganizowanych przez gminę i jej jednostki oraz liczba ich uczestników. ☐ Liczba imprez kulturalnych wspartych przez gminę i jej jednostki oraz liczba ich uczestników. ☐ Liczba uczestników stałej działalności kulturalnej prowadzonej przez jednostki gminy. ☐ Liczba krajowych programów współpracy kulturalnej, w których uczestniczą jednostki gminne. ☐ Liczba transgranicznych programów współpracy kulturalnej, w których uczestniczą jednostki gminne ☐ Liczba gminnych pracowników kultury poddanych różnym formom doskonalenia kwalifikacji. ☐ Liczba wspartych talentów artystycznych, mieszkańców gminy. ☐ Wartość wsparcia udzielonego mieszkańcom gminy – lokalnym talentom artystycznym. ☐ Liczba mieszkańców nagrodzonych za postawy i dokonania w zakresie kultury. ☐ Liczba ponadlokalnych przedsięwzięć kulturalnych na terenie gminy, których organizację pozyskano. ☐ Liczba wypożyczeń książek w gminnych placówkach bibliotecznych. ☒ Udział mieszkańców gminy twierdzących, że imprezy i usługi kulturalno-rozrywkowe w Gminie Dobrzyńewo Duże są dla nich co najmniej interesujące.
<p>O15 Rozwinięte budownictwo w estetycznej przestrzeni</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Liczba gminnych placów zabaw dla dzieci. ☐ Udział gminnych placów zabaw dla dzieci wymagających remontów. ☐ Powierzchnia nieruchomości komunalnych prawne i infrastrukturalne przygotowanych pod budownictwo mieszkaniowe i przeznaczonych na sprzedaż. ☐ Powierzchnia sprzedanych działek komunalnych, przeznaczonych w MPZP pod mieszkalnictwo. ☐ Powierzchnia komunalnych zasobów mieszkaniowych. ☐ Udział powierzchni komunalnych zasobów mieszkaniowych w co najmniej dobrym stanie technicznym. ☐ Powierzchnia wybudowanych budynków mieszkalnych prywatnych i developerskich. ☐ Powierzchnia sprywatyzowanych komunalnych zasobów mieszkaniowych.

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Liczba mieszkań chronionych ☐ Udział mieszkań chronionych w co najmniej dobrym stanie technicznym. ☐ Łączne zadłużenie czynszowe w komunalnych zasobach mieszkaniowych. ☐ Nakłady na instalację i remonty wyposażenia miejsc prostego wypoczynku (ławki, stoły, nasadzenia itp.). ☐ Wartość dopłat gminy do bieżących i odtworzeniowych kosztów eksploatacji komunalnych zasobów mieszkaniowych. ☒ Udział mieszkańców twierdzących, że poziom estetyki miejsc publicznych w ich miejscowości jest co najmniej wysoki. ☒ Udział mieszkańców twierdzących, że poziom estetyki miejsc publicznych całej Gminy Dobrzyńsko Duże jest co najmniej wysoki. ☒ Udział mieszkańców gminy, lokatorów mieszkań komunalnych, oceniających, że działalność gminy w tym zakresie jest co najmniej dobra.
<p>O16 Atrakcyjna, proekologiczna i zintegrowana komunikacja publiczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Długość linii komunikacji autobusowej na terenie gminy. ☐ Udział mieszkańców gminy nie mających dostępu do komunikacji autobusowej. ☐ Roczna liczba pasażerów komunikacji autobusowej funkcjonującej na terenie gminy. ☐ Wartość dopłaty gminnej do jednego pasażera komunikacji autobusowej funkcjonującej na terenie gminy. ☐ Udział autobusów niskoemisyjnych obsługujących połączenia autobusowe na terenie gminy. ☐ Liczba połączeń autobusowych w dni powszednie/święteczne łączących gminę z Białymstokiem. ☐ Liczba połączeń kolejowych w dni powszednie/święteczne łączących gminę z Białymstokiem. ☐ Liczba gminnych, publicznych, współdzielonych urządzeń komunikacji indywidualnej (np. rowerów) w użytkowaniu. ☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że dojazd komunikacją publiczną do Białegostoku jest co najmniej zadowolający. ☒ Udział mieszkańców gminy regularnie korzystających z komunikacji autobusowej i twierdzących, że czystość, temperatura powietrza i ogólna wygoda autobusów, a także estetyka, funkcjonalność i stan techniczny przystanków są co najmniej dobre. ☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że komunikacja publiczna do Białegostoku jest co najmniej zadowolająco skoordynowana z komunikacją publiczną wewnątrz tego miasta. ☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że dojazd komunikacją publiczną do innych miejscowości w gminie jest co najmniej zadowolający. ☒ Udział mieszkańców gminy oświadczających, że korzystają z komunikacji publicznej w codziennych dojazdach do pracy, mimo iż mogliby sobie pozwolić finansowo na korzystanie z własnego samochodu.

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
CEL STRATEGICZNY S3: OCHRONA, ROZWÓJ I ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE DZIEDZICTWA ŚRODOWISKOWEGO GMINY W OPARCIU O EKOKULTURĘ SPOŁECZNOŚCI I GOSPODARKI LOKALNEJ	
O17 Zredukowany do minimum wolumen zanieczyszczeń trafiających do środowiska naturalnego	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Wskaźniki charakteryzujące poziom zanieczyszczenia gleb. ☐ Wskaźniki charakteryzujące poziom zanieczyszczenia powietrza. ☐ Wskaźniki charakteryzujące poziom zanieczyszczenia wód powierzchniowych. ☐ Powierzchnia obszarów gdzie następuje przekroczenie norm natężenia hałasu. ☐ Wskaźniki charakteryzujące bioróżnorodność flory i fauny. ☐ Moc funkcjonujących na terenie gminy źródeł energii odnawialnej. ☐ Liczba nielegalnych składowisk odpadów / Szacowany wolumen odpadów zdeponowanych w nielegalnych składowiskach odpadów. ☐ Wartość wsparcia udzielonego przez gminę organizacjom pozarządowym na działalność na rzecz ochrony środowiska. ☐ Moc systemów energii odnawialnej na gminnych budynkach użyteczności publicznej. ☐ Moc wymienionych dzięki wsparciu gminnemu nieekologicznych źródeł ciepła. ☐ Moc systemów energii odnawialnej w zainstalowanych w obiektach prywatnych. ☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że działalność gminy w zakresie ochrony środowiska jest co najmniej dobra.
O18 Spójny, szczelny i stymulujący zachowania proekologiczne system gospodarki odpadami	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Udziały, selektywnie zebranych odpadów komunalnych w całkowitej ilości zebranych odpadów. ☐ Udział wytwórców odpadów komunalnych objętych selektywną ich zbiórką w całkowitej liczbie tych wytwórców. ☐ Udział odpadów ulegających biodegradacji w całkowitej ilości zebranych odpadów komunalnych. ☐ Udział gospodarstw domowych wykorzystujących przydomowe kompostowniki. ☐ Udział selektywnie zebranych odpadów niebezpiecznych w całkowitej ilości zebranych odpadów. ☐ Szacowana ilość azbestu (materiałów zawierających azbest) pozostałego do usunięcia z terenu gminy. ☐ Ilość azbestu (materiałów zawierających azbest) usuniętego przy wsparciu gminy. ☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że działalność gminy w zakresie odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych jest co najmniej dobra. ☒ Udział mieszkańców gminy deklarujących, że korzystają z przydomowych kompostowników.

Cel op.	MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA WSKAŹNIKI
O19 Witalne i wykorzystywane w zrównoważony sposób zasoby środowiska naturalnego	☐ Powierzchnia zieleni gminnej.
	☐ Powierzchnia nowych, przebudowanych i zrewitalizowanych założeń zieleni gminnej.
	☐ Powierzchnia zalesień, zadrzewień i zakrzewień wspartych przez gminę
	☐ Powierzchnia gruntów rolnych poddanych wspartej przez gminę rekultywacji.
	☐ Powierzchnia zrealizowanych i wspartych nasadzeń roślinności śródpolnej.
	☐ Wartość nakładów na budowę i remonty urządzeń melioracji szczegółowej.
	☐ Powierzchnia lasów.
	☒ Udział mieszkańców gminy oceniających, że działalność gminy w zakresie zieleni gminnej jest co najmniej dobra.
	☒ Udział mieszkańców twierdzących, że poziom estetyki miejsc publicznych całej Gminy Dobrzyńsko Duże jest co najmniej wysoki.
O20 Powszechna wiedza, kompetencje i postawy prośrodowiskowe	☐ Ilości wytwarzanych na terenie gminy podstawowych rodzajów odpadów.
	☐ Ilości wytwarzanych na terenie gminy podstawowych rodzajów zanieczyszczeń wód.
	☐ Ilości wytwarzanych na terenie gminy podstawowych rodzajów zanieczyszczeń powietrza.
	☐ Ilości odzyskiwanych na terenie gminy podstawowych rodzajów surowców wtórnych.
	☐ Przeciętne zużycie wody na jednego mieszkańca gminy.
	☐ Przeciętna ilość odpadów wytwarzanych przez jednego mieszkańca.
	☐ Liczba przeprowadzonych przez samorząd gminy, kontroli przestrzegania przepisów o ochronie środowiska.
	☐ Liczba, przeprowadzonych przez samorząd gminy, kontroli w zakresie postępowania z odpadami.
	☐ Zakres i aktualność informacji o stanie środowiska naturalnego udostępnionych przez samorząd gminy
	☐ Zakres i aktualność informacji o głównych źródłach zanieczyszczeń udostępnionych przez samorząd gminy.
	☐ Liczba mieszkańców i turystów objętych edukacją ekologiczną prowadzoną lub wspieraną przez samorząd gminy.
	☐ Wartość wparcia udzielonego organizacjom pozarządowym na edukację ekologiczną mieszkańców i turystów.
	☒ Udział uczniów szkół gminnych twierdzących, że dobrze wiedzą jak chronić przyrodę.
	☒ Udział mieszkańców gminy twierdzących, że ogólna świadomość ekologiczna mieszkańców ich miejscowości jest co najmniej dobra.

16.3. Sprawozdania z realizacji SRGDD 2020-2030

Przygotowanie sprawozdania to druga faza ewaluacji. Na podstawie wyników monitoringu, ZWS będzie sporządzał „**Sprawozdanie z Realizacji Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 – stan na koniec roku XXXX**”. Sprawozdanie będzie zawierać:

1. informacje o realizacji zadań strategicznych, pochodzące z monitoringu zadaniowego – we wszystkich latach sprawozdawczych,
2. informacje o poziomach wskaźników efektu i wskaźników opinii, charakteryzujących osiągnięcie celów operacyjnych, pochodzące z monitoringu wskaźnikowego – w latach sprawozdawczych 2021, 2023, 2025, 2027 i 2029,
3. komentarze do informacji z monitoringu,
4. ogólną ocenę realizacji SRGDD 2020-2030 w danym roku i od roku jej przyjęcia,
5. opcjonalnie, propozycje zmian SRGDD 2020-2030,
6. w sprawozdaniu za rok 2029 – wnioski i zalecenia do kolejnej Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże.

Projekt sprawozdania zostanie omówiony na posiedzeniu ZWS z udziałem Wójta, a następnie, po ewentualnych korektach, zostanie mu przekazany. Wójt przedłoży je Radzie Gminy.

16.4. Przyjmowanie sprawozdań z realizacji SRGDD 2020-2030 oraz jej ewentualna aktualizacja

Przyjmowanie sprawozdań z realizacji SRGDD 2020-2030 to finalna, trzecia faza ewaluacji. Prowadzić ją będzie Rada Gminy. Jej zadaniem będzie:

1. zapoznanie się z, omawianie i przyjmowanie sprawozdań,
2. ewentualna zmiana treści SRGDD 2020-2030 dokonana na podstawie inicjatywy uchwałodawczej Wójta podjętej na podstawie sprawozdania.

17. Spisy i załączniki

17.1. Tabele

Tabela 1. Atuty Gminy Dobrzyniewo Duże	20
Tabela 2. Stymulanty rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże	26
Tabela 3. Problemy Gminy Dobrzyniewo Duże	27
Tabela 4. Destymulanty rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże	35
Tabela 5. Szanse wewnętrzne Gminy Dobrzyniewo Duże	36
Tabela 6. Szanse zewnętrzne Gminy Dobrzyniewo Duże	38
Tabela 7. Zagrożenia wewnętrzne Gminy Dobrzyniewo Duże	42
Tabela 8. Zagrożenia zewnętrzne Gminy Dobrzyniewo Duże	45
Tabela 9. Relacje waloryzacji Gminy Dobrzyniewo Duże	54
Tabela 10. Relacje animacji Gminy Dobrzyniewo Duże	55
Tabela 11. Relacje supresji Gminy Dobrzyniewo Duże	57
Tabela 12. Relacje deprecjacji Gminy Dobrzyniewo Duże	59
Tabela 13. Priorytety rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże i ich powiązania z celami strategicznymi i operacyjnymi	89
Tabela 14. Wykaz zadań strategicznych.....	98
Tabela 15. Powiązania między celami operacyjnymi i zadaniami strategicznymi.....	132
Tabela 16. Wskaźniki monitoringu wdrażania SRGDD 2020-2030.....	145

17.2. Rysunki

Rysunek 1. Schemat analizy SWOT Plus Gminy Dobrzyniewo Duże.....	19
Rysunek 2. Rodzaje relacji gminy i odpowiadających im cech gminnego zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym (GZSRL)	51
Rysunek 3. Schemat analizy relacji strategicznych Gminy Dobrzyniewo Duże.....	52
Rysunek 4. Okres i horyzont czasowy Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030	63
Rysunek 5. Misja i wizja oraz hierarchiczna struktura celów strategicznych, operacyjnych i zadań strategicznych Gminy Dobrzyniewo Duże.....	70
Rysunek 6. Powiązania celów strategicznych i operacyjnych oraz priorytetów rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże	72
Rysunek 7. Mapa koordynacji dokumentów planistycznych Gminy Dobrzyniewo Duże.....	141

17.3. Dokumenty zgodności horyzontalnej i wertykalnej

GMINY SĄSIEDNIE

- *Strategia Rozwoju Miasta Białegostoku na lata 2011-2020 plus*
- *Zintegrowana Strategia Rozwoju Gminy Choroszcz na lata 2016-2025*
- *Strategia Zrównoważonego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Czarna Białostocka z 2003 r.*
- *Plan rozwoju lokalnego Gminy Knyszyn na lata 2016-2020 z perspektywą na lata 2021-2023*
- *Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy na lata 2002-2015 (nie uchwalono nowszej)*
- *Strategia Rozwoju Gminy Tykocin 2004-2013 (nie uchwalono nowszej)*
- *Strategia Rozwoju Gminy Wasilków na lata 2012-2020*

POWIAT BIAŁOSTOCKI

- *Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Białostockiego z 2004 r. (z późniejszymi aktualizacjami).*
- *Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji zawodowej oraz zatrudniania i przestrzegania praw osób niepełnosprawnych na lata 2016-2020.*
- *Powiatowy program promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy na lata 2016-2020.*
- *Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych w Powiecie Białostockim na lata 2011-2020.*
- *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Białostockiego na lata 2015-2018 z perspektywą na lata 2019-2022.*
- *Program promocji Powiatu Białostockiego z 2009 r.*
- *Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Powiecie Białostockim na lata 2015-2020.*
- *Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na lata 2016-2018.*
- *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Białostockiego na lata 2011-2020.*
- *Strategia Rozwoju Powiatu Białostockiego na lata 2011- 2020.*

WOJEWÓDZTWO PODLASKIE

- *Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016-2022.*
- *Plan przedsięwzięć promocyjnych realizowanych przez departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w 2019 r.*
- *Strategia Promocji Gospodarczej Województwa Podlaskiego z 2017 r.*
- *Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 roku.*
- *Program ochrony powietrza dla strefy podlaskiej.*

- Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów położonych w województwie podlaskim poza aglomeracjami, wzdłuż dróg o natężeniu ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie, których eksploatacja powoduje ponadnormatywne oddziaływanie akustyczne, określone wskaźnikami LDWN i LN.
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020.
- projekt Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020.

RZECZPOSPOLITA POLSKA

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności.
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie.
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022.
- Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022.
- Polityka Energetyczna Państwa do 2030 r. i projekt Polityki Energetycznej Polski do 2040 r.
- Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.).
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020.
- Program Rozwoju Gminnej i Powiatowej Infrastruktury Drogowej na lata 2016-2019.
- Program Rozwoju Sportu w Polsce do roku 2020.
- Rządowy Program na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020.
- Strategia „Sprawne Państwo 2020”.
- Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko - perspektywa do 2020 r.
- Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”.
- Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.).
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020.
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 oraz projekt Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030.
- Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku.
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020.

UNIA EUROPEJSKA I ORGANIZACJA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH

- Strategia „Europa 2020”.
- Agenda 21 – Globalny Program Działań na Rzecz Rozwoju Zrównoważonego w Perspektywie XXI Wieku - Konferencja Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój” (UNCED) - w Rio de Janeiro, czerwiec 1992 roku.
- Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030. Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ A/RES/70/1, 25 września 2015.

17.4. Dokumenty zgodności wewnętrznej

- *Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Dobrzyniewo Duże na lata 2012-2022*
- *Gminny Program Ochrony „Posiłek Dla Dzieci i Młodzieży” na lata 2019-2023*
- *Gminny Program Ochrony w Zakresie Zmniejszenia Wydatków Poniesionych na Leki Przez Mieszkańców Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2019-2022*
- *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alko-holowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2019*
- *Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2012-2020*
- *Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże z 2018 r.*
- *Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Dobrzyniewo na lata 2018-2021*
- *Lokalny Program Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży na Terenie Gminy Dobrzyniewo Duże z 2014 r.*
- *Plan gospodarki niskoemisyjnej dla miasta Białegostoku i gmin Choroszcz, Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl, Wasilków, Zabłudów do roku 2020*
- *Plan Usuwania Azbestu z Terenu Gminy Dobrzyniewo Duże z 2011 r.*
- *Program Opieki nad Bezdomnymi Zwierzętami oraz Zapobiegania Bezdomności Zwierząt na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże*
- *Program Współpracy Gminy Dobrzyniewo Duże z Organizacjami Pozarządowymi na rok 2020*
- *Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2016-2020*

17.5. Lista liderów lokalnych i ponadlokalnych decydentów zaproszonych do prac nad SRGDD 2020-2030

1. *Andruszkiewicz Adam – Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*
2. *Andrzejczuk Robert – właściciel przedsiębiorstwa ARM LEPSZAWODA I AUTOMATY*
3. *Bagiński Krzysztof – Sekretarz Gminy Dobrzyniewo Duże*
4. *Bagiński Marek – właściciel przedsiębiorstwa Bagmar Sklep-Metalowo Narzędziowy*
5. *Bajko Maciej – Sołtys Sołectwa Bohdan*
6. *Baranowski Konrad – Prezes KOBA Sp. z o.o.*
7. *Baszko Mieczysław Kazimierz – Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*
8. *Bernatowicz Magdalena – Kierownik Referatu Planowania Przestrzennego, Nieruchomości i Ochrony Środowiska Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże*
9. *Bielski Mateusz – Sołtys Sołectwa Kopisk*
10. *Bogucki Jacek – Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*
11. *Bruj Irena – Prezes Zarządu Oddziału Gminnego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP*

12. *Brzeska Renata – Sołtys Sołectwa Fasty*
13. *Brzeska Renata – Sekretarz Stowarzyszenia na Rzecz Budowy Kościoła Pod Wezwaniem Św. Franciszka z Asyżu w Fastach*
14. *Burnos Wiesława – Członek Zarządu Województwa Podlaskiego*
15. *Bystrowski Marek – Rolnik z Gminy Dobrzyniewo Duże*
16. *Chmielewski Antoni Jarosław – Burmistrz Knyszyna*
17. *Chojnowska Bożena – współwłaściciel przedsiębiorstwa Laminat Sp. j. Chojnowscy J.B.*
18. *Chojnowski Jan – współwłaściciel przedsiębiorstwa Laminat Sp. j. Chojnowscy J.B.*
19. *Chrulski Jacek – Burmistrz Czarnej Białostockiej*
20. *Cimoszewicz Tomasz – Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*
21. *Ciołko Mateusz – Sołtys Sołectwa Zalesie*
22. *Citko Piotr – Zastępca Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże*
23. *Cybulski Wojciech – Wójt Gminy Dobrzyniewo Duże*
24. *Cylwik Ewa – Sołtys Sołectwa Koziańce*
25. *Czaban Andrzej – Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Białymstoku*
26. *Czepe Roman – Wicestarosta Powiatu Białostockiego*
27. *Dąbrowski Cezary – Sołtys Sołectwa Rybaki*
28. *Derehajło Stanisław – Wicemarszałek Województwa Podlaskiego*
29. *Dębski Bogusław – Przewodniczący Sejmiku Województwa Podlaskiego*
30. *Dobrogowski Paweł – Prezes Ochotniczej Straży Pożarnej w Dobrzyniewie Dużym*
31. *Dobrzyński Robert Janusz – Rolnik z Gminy Dobrzyniewo Duże*
32. *Dołkin Katarzyna – Podinspektor ds. Zamówień Publicznych w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże*
33. *Dudziński Mariusz – Burmistrz Tykocina*
34. *Dudziński Michał – właściciel przedsiębiorstwa ROOF-DACH*
35. *Dudziński Robert – Prezes Ochotniczej Straży Pożarnej w Pogorzałkach*
36. *Dybacka Beata – Sołtys Sołectwa Oubrubniki*
37. *Dziekońska Wanda – Lekarz Rodzinny. Przychodnia Rodzinna Wanda Dziekońska w Koziańcach*
38. *Dzienis Krystian – Prezes Ochotniczej Straży Pożarnej w Letnikach*
39. *Dzięgielewski Jarosław – Dyrektor Generalny PGE Dystrybucja Oddział Białystok*
40. *Filianowicz Dariusz – Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Białymstoku*
41. *Gabrel Michał – Kierownik Referatu Gospodarki Komunalnej Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże*
42. *Gałecki Paweł – Rolnik z Gminy Dobrzyniewo Duże*
43. *Giro Krzysztof – właściciel przedsiębiorstwa Park Rozrywki FastPark*
44. *Gwiazdowski Kazimierz – Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*
45. *Horba Adrian – Prezes Stowarzyszenia na Rzecz Budowy Kościoła Pod Wezwaniem Św. Franciszka z Asyżu w Fastach*
46. *Horosz Elwira – Prezes Podlaskiego Stowarzyszenia Właścielek Firm - Klub Kobiet Biznesu*
47. *Iwaszkiewicz Ryszard – Prezes Podlaskiego Klubu Biznesu*
48. *Jamiołkowski Marek – Prezes Gminnego Zrzeszenia "Ludowe Zespoły Sportowe" KORONA*
49. *Jaśniewicz Anna – Sołtys Sołectwa Szaciły*
50. *Jeżerys Beata Marlena – Przewodnicząca Rady Miejskiej w Choroszczu*

51. *Jurgiel Krzysztof – Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*
52. *Kakareko Stanisław – właściciel przedsiębiorstwa BUD-REM Usługi Budowlano-Remontowe*
53. *Kalisty Dariusz – Kierownik Posterunku Policji w Choroszczy*
54. *Kaliszewski Michał – właściciel przedsiębiorstwa Gastro Complex Service*
55. *Kamińska Bożena – Posłanka na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*
56. *Kamińska Renata – Przewodnicząca Rady Miejskiej w Tykocinie*
57. *Kamiński Artur – Sołtys Sołectwa Chрабоły*
58. *Karczewski Witold – Prezes Izby Przemysłowo-Handlowej w Białymstoku*
59. *Karwowski Grzegorz – właściciel przedsiębiorstwa Kar-Trans*
60. *Kiercel Katarzyna – p.o. Dyrektora Szkoły Podstawowej w Fastach*
61. *Kitlas Janusz – Radny Rady Gminy Dobrzyniewo Duże*
62. *Klimczuk-Pionkowska Urszula – Dyrektor Szkoły Podstawowej w Obrubnikach*
63. *Kolenda Dorota – Dyrektor Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku*
64. *Kołąkowski Lech – Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*
65. *Koncewicz Agata – właściciel przedsiębiorstwa Firma Usługowo-Handlowa Podstawowa Stacja Kontroli Pojazdów*
66. *Kondratowicz Wojciech – Dyrektor Oddziału w Dobrzyniewie Dużym Banku Spółdzielczego w Białymstoku*
67. *Kosicki Artur – Marszałek Województwa Podlaskiego*
68. *Kozakiewicz Janina – Radna Rady Gminy Dobrzyniewo Duże*
69. *Kozłowska Katarzyna – Dyrektor Szkoły Podstawowej w Nowym Aleksandrowie*
70. *Kozłowski Krzysztof – Rolnik z Gminy Dobrzyniewo Duże*
71. *Kozłowski Tomasz – Prezes Podlaskiego Związku Pracodawców*
72. *Krawczeniuk Monika Elżbieta – Skarbnik Gminy Dobrzyniewo Duże*
73. *Krawczeniuk Piotr – Rolnik z Gminy Dobrzyniewo Duże*
74. *Krawczeniuk Piotr – Sołtys Sołectwa Kulikówka*
75. *Krupska Anna – Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej*
76. *Krynicka Bernadeta – Posłanka na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*
77. *Kulesza Waldemar – Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku*
78. *Kulesza Wanda – Prezes Stowarzyszenia Rozwoju Wsi Pogorzałki "Twórzmy Razem"*
79. *Kurzawa Joanna – Dyrektor Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej*
80. *Kwit Anna – Sołtys Sołectwa Letniki*
81. *Kwit Sebastian – Podinspektor ds. Planowania Przestrzennego w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże*
82. *Lenczewska Beata – Radna Rady Gminy Dobrzyniewo Duże*
83. *Lenczewska Beata Elżbieta – Sołtys Sołectwa Gniła*
84. *Lenczewski Wojciech – Radny Rady Gminy Dobrzyniewo Duże*
85. *Leszczyński Grzegorz – Prezes Zarządu Podlaskiej Izby Rolniczej*
86. *Lewkowska Barbara – Sołtys Sołectwa Krynice*
87. *Lewkowski Ireneusz – Radny Rady Gminy Dobrzyniewo Duże*
88. *Łoniewski Fryderyk – właściciel przedsiębiorstwa Wykonywanie Prac Leśnych*
89. *Łuckiewicz Adrian – Burmistrz Wasilkowa,*

90. Łukasiewicz Sebastian – Radny Sejmiku Województwa Podlaskiego
91. Łukasiewicz Zdzisław – Radny Rady Powiatu Białostockiego
92. Łupińska Gertruda – Sołtys Sołectwa Jaworówka
93. Mackiewicz Grzegorz – Dyrektor Oddziału Polska Spółka Gazownictwa, Oddział Zakład Gazowniczy w Białymstoku
94. Macutkiewicz Wojciech – Komendant Miejski Policji w Białymstoku
95. Makowska-Sokółska Iwona – Sołtys Sołectwa Ogrodniki
96. Malinowski Marek – Członek Zarządu Województwa Podlaskiego
97. Małyшко Adam – Dyrektor Przedsiębiorstwa Ambit Sp. z o.o.
98. Matuk Renata – Kierownik Powiatowego Zespołu Doradztwa Rolniczego w Białymstoku
99. Mazurek Maria – Lekarz Rodzinny. Nasza Przychodnia w Dobrzyniewie
100. Mikuć Anna – Dyrektor Szkoły Podstawowej w Pogorzałkach
101. Mościcki Krzysztof – Prezes Klubu Jeździeckiego "OSTOJA"
102. Naumnik Sylwia – Radna Rady Gminy Dobrzyniewo Duże
103. Niedzielewski Zbigniew Adam – Przewodniczący Rady Miejskiej w Knyszynie
104. Niewiński Marek – właściciel przedsiębiorstwa PROBET Firma Drogowa J.A. Choćko
105. Olbryś Marek – Wicemarszałek Województwa Podlaskiego
106. Organek Tomasz – Komendant Komisariatu Policji w Łapach
107. Parafiniuk Andrzej Prezes Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego
108. Perkowski Jan Bolesław – Starosta Powiatu Białostockiego
109. Pieśniak Mariusz – Radny Rady Gminy Dobrzyniewo Duże
110. Pieśniak Mariusz – Sołtys Sołectwa Dobrzyniewo Kościelne
111. Pietruczuk Wiesław – właściciel Przedsiębiorstwa Budowlano-Drogowego "Bialeko" s.c.
112. Pigiel Dariusz – Prezes Ochotniczej Straży Pożarnej w Kozińcach
113. Piontkowski Dariusz – Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej
114. Pogorzelska Katarzyna – Radna Rady Gminy Dobrzyniewo Duże
115. Pogorzelski Krzysztof – Przewodniczący Rady Gminy Dobrzyniewo Duże
116. Pogorzelski Krzysztof – Radny Rady Gminy Dobrzyniewo Duże
117. Praczkowska Ewa – Lekarz Rodzinny. Pra Medica Praczkowscy
118. Prokorym Łukasz – Przewodniczący Rady Miasta Białegostoku,
119. Purta Wojciech – Sołtys Sołectwa Borsukówka
120. Radziszewska Jolanta – Dyrektor Gminnej Biblioteki Publicznej w Dobrzyniewie Dużym
121. Rafał Ościłowski – właściciel przedsiębiorstwa AKORD
122. Rudnicki Damian – Rolnik z Gminy Dobrzyniewo Duże
123. Rudnik Wojciech – Przewodniczący Rady Miejskiej w Czarnej Białostockiej
124. Rutkowska Agnieszka – Sołtys Sołectwa Nowosiółki
125. Rutkowska Renata – Sołtys Sołectwa Dobrzyniewo Duże
126. Rybołowicz Wojciech – Prezes Uczniowskiego Klubu Sportowego "Okami"
127. Rybołowicz Wojciech – Radny Rady Gminy Dobrzyniewo Duże
128. Rzemieniecka Ewa – Dyrektor Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Dobrzyniewie Dużym
129. Rzemieniecka Ewa – Prezes Uczniowskiego Klubu Sportowego Tenisa Stołowego "Płomień"

130. *Rzemieniecki Kamil – Sołtys Sołectwa Leńce*
131. *Seweryn Maria – Główny Specjalista ds. Planowania Przestrzennego w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże*
132. *Sienkiewicz-Dawidowska Alicja – Przewodnicząca Rady Gminy Krypno*
133. *Skobodziński Jędrzej – Rolnik z Gminy Dobrzyniewo Duże*
134. *Sławińska Dominika – Prezes Towarzystwa Przyjaciół Gminy Dobrzyniewo*
135. *Sobieska Joanna – Dyrektor Gminnego Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym*
136. *Sobieski Robert – Sołtys Sołectwa Podleńce*
137. *Sobolewski Janusz – Radny Rady Gminy Dobrzyniewo Duże*
138. *Sokólska Alicja – Sołtys Sołectwa Pogorzałki*
139. *Sokólska Małgorzata – Podinspektor ds. Inwestycji w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże*
140. *Sokół Iwona – Radna Rady Gminy Dobrzyniewo Duże*
141. *Stankiewicz Marek – Wójt Gminy Krypno*
142. *Stępień Mariusz – Prezes Stowarzyszenia Mieszkańców Ziemi Podlaskiej - Młodzi z Dobrzyniewa*
143. *Strzałko Anna – Sołtys Sołectwa Dobrzyniewo Fabryczne*
144. *Stypułkowski Jarosław – Prezes Zrzeszenia Kupców, Producentów i Usługodawców w Białymstoku*
145. *Szaciłowski Piotr – właściciel przedsiębiorstwa Środki Do Produkcji Rolnej*
146. *Szafran Agnieszka – Prezes Podlaskiej Fundacji Jeździeckiej*
147. *Szymańska-Skowronek Karolina – Radna Rady Gminy Dobrzyniewo Duże*
148. *Świtecki Wojciech – Nadleśniczy Nadleśnictwa Dojlidy*
149. *Toczydłowski Krzysztof – Sołtys Sołectwa Ponikła*
150. *Tofiło Daniel – Radny Rady Gminy Dobrzyniewo Duże*
151. *Truskolaski Krzysztof – Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*
152. *Truskolaski Tadeusz – Prezydent Białegostoku*
153. *Tryzna Krzysztof – Rolnik z Gminy Dobrzyniewo Duże*
154. *Turliński Grzegorz – właściciel przedsiębiorstwa Tur Trans Kop Usługi transportowe i Handel Roboty Ziemne*
155. *Tusz Karol – Sołtys Sołectwa Kobuzie*
156. *Tyborowska Regina – właściciel przedsiębiorstwa Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe "Jesion"*
157. *Tyszkiewicz Robert – Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*
158. *Walendziuk Wojciech – Sołtys Sołectwa Nowe Aleksandrowo*
159. *Wardziński Robert – Burmistrz Choroszczy*
160. *Wierzbowski Robert – Komendant Miejski Państwowej Straży Pożarnej w Białymstoku*
161. *Wilamowski Paweł – właściciel przedsiębiorstwa Vilpol s.j.*
162. *Wiszowata Irena – właściciel Przedsiębiorstwa Wielobranżowego BI*
163. *Wnorowski Henryk – Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*
164. *Wopanowicki Marcin – właściciel przedsiębiorstwa Instalacje Elektryczne*
165. *Woźniewska Grażyna – Radna Rady Gminy Dobrzyniewo Duże*
166. *Zabielska Jadwiga – Dyrektor Oddziału Terenowego w Białymstoku Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa*

167. *Zalejski Jarosław Aleksander – Przewodniczący Rady Miejskiej w Wasilkowie,*
168. *Zawadzki Sylwester – Prezes Izby Rzemieślniczej i Przedsiębiorczości w Białymstoku*
169. *Zawadzki Tomasz – właściciel przedsiębiorstwa "Multi-Art"*
170. *Zdanowicz Andrzej – Prezes Stowarzyszenia Królewski Gościniec Podlasia*
171. *Zdanowicz Bogdan – Radny Rady Powiatu Białostockiego*
172. *Zdanowicz Sebastian – Opiekun Gminy Dobrzyniewo Duże z ramienia PSP*
173. *Zdanowicz Zbigniew Antoni – Prezes Przedsiębiorstwa Bialmeble Sp. z o.o.*
174. *Zieliński Jarosław – Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*
175. *Żalek Jacek – Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej*
176. *Żukowski Krzysztof – Kanclerz Łoży Białostockiej Business Center Club*
177. *Żukowski Zenon – Przewodniczący Rady Powiatu Białostockiego*